

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
HUMANITARINIS FAKULTETAS
LIETUVIŲ KALBOTYROS IR KOMUNIKACIJOS KATEDRA

RENATA JAKUBAUSKYTĖ-MOCKUVIENĖ

Studijų programos *Lietuvių kalbotyra*

II kurso studentė

**ŽMONIŲ ĮVARDIJIMAS ALĖS RŪTOS ROMANO *TRUMPA DIENA*
TIESIOGINĖJE KALBOJE**

Baigiamasis magistro darbas

Darbo vadovė doc. dr. Rūta Kazlauskaitė

Šiauliai, 2014

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
HUMANITARINIS FAKULTETAS
LIETUVIŲ KALBOTYROS IR KOMUNIKACIJOS KATEDRA

TVIRTINU

Katedros vedėja
doc. dr. Jolanta Vaskelienė

..... 2014-05-29
(Parašas) (data)

ŽMONIŲ ĮVARDIJIMAS ALĖS RŪTOS ROMANO *TRUMPA DIENA*
TIESIOGINĖJE KALBOJE

Baigiamasis magistro darbas

Darbo autorė
Renata Jakubauskytė-Mockuvienė

Patvirtinu, kad šis darbas yra savarankiškas

..... 2014-05-29
(Parašas) (data)

Katedros administratorė
Irma Jurgaitytė
..... 2014-05-29
(Parašas) (data)

Šiauliai, 2014

TURINYS

ĮVADAS	4
1. TARMĖS YPATYBĖS ŽMONIŲ ĮVARDIJIMUOSE IR TARMINIŲ FORMŲ TRANSPONAVIMAS Į BENDRINĘ KALBĄ	7
2. ŽMONIŲ ĮVARDIJIMAS TIKRINIAIS ŽODŽIAIS.....	10
2.1. Vardai	11
2.1.1. Vyrų vardai	12
2.1.2. Moterų vardai	14
2.2. Pavardės.....	16
2.2.1. Vyrų pavardės	17
2.2.2. Moterų pavardės	20
2.2.2.1. Mergautinės pavardės.....	21
2.2.2.2. Ištekėjusių moterų pavardės	22
2.3. Slapyvardis ir pravardiniai žodžiai	23
3. ŽMONIŲ ĮVARDIJIMAS BENDRINIAIS ŽODŽIAIS.....	26
3.1. Tiesioginės reikšmės įvardijimai	26
3.1.1. Giminytės pavadinimai.....	26
3.1.2. Įvardijimai, rodantys amatą, profesiją, užsiėmimą.....	29
3.1.3. Įvardijimai, rodantys priklausymą tautai, lyties skirtumą, kilimo vietą	30
3.1.4. Įvardijimai, rodantys socialinį statusą, galios turėjimą, subrendimą ir pan.	31
3.1.5. Įvardijimai, rodantys fizines savybes	35
3.1.6. Įvardijimai, rodantys psichines savybes, būdo bruožus	36
3.2. Perkeltinės reikšmės įvardijimai	37
3.2.1. Antropomorfinių būtybių pavadinimai	38
3.2.2. Gyvūnų ir augalo pavadinimai.....	40
4. ŽMONIŲ ĮVARDIJIMAI TEKSTE: VARTOJIMO FUNKCIJOS	46
IŠVADOS	48
MAGISTRO DARBO SANTRAUKA.....	50
SUMMARY	52
LITERATŪROS SĄRAŠAS	53
Priedas. Pavyzdžių transponavimas į bendrinę kalbą	56

IVADAS

Alė Rūta (Elena Viktorija Nakaitė-Arbačiauskienė-Arbienė) – lietuvių išeivijos rašytoja. Išgarsėjo romanu *Trumpa diena*, kuris 1954 m. pelnė „Draugo“ dienraščio Romano konkursą. Romane vaizduojamas Prūdiškių (rytų Aukštaitija) kaimo žmonių gyvenimas; pagrindinė romano veikėja – Bronė Baleišytė. Kūrinyje įdomus tuo, kad jame veikėjai kalba tarmine, o pasakotojas – bendrine kalba.

Tarmiškai kalba Prūdiškių ir šalia esančių vietovių gyventojai, į svečius atvykęs amerikietis, kurio gimtinė – Prūdiškių kaimas. Pas tėvus per atostogas sugrįžę studentai – Nina ir Povilas – dažniausiai kalba bendrine kalba. Povilas pereina į tarmę, būdamas girtas ar kalbindamas kaimo mergas, o Nina taip kreipiasi į pagrindinę romano veikėją, ypač tuomet, kai kreipinys yra mažybinės formos. Veikėjai, kurie yra išsimokslinę (kunigas, vaistininkas, paštininkas), romane kalba bendrine kalba. Be to, tarmiškai perteikiami veikėjų monologai, dainos, giesmės, maldos.

Šiame magistro darbe analizuojami veikėjų įvardijimai, kuriuos ištaria tarmiškai kalbantys, mąstantys ar dainuojantys veikėjai. Magistro darbe netiriami įvardžiai, pavyzdžiui: *tau, anas, tu, jam* ir kt.

Magistro darbo **naujumas** ir **aktualumas**. Nors egzodo rašytoja Alė Rūta paliko realistinį romaną, kuris parašytas rytų aukštaičių tarmės Kamajų šnektą¹, bet didelio mokslininkų ir skaitytojų susidomėjimo jis nesusilaukė. Šis darbas naujas yra tuo, kad įdėmiai pažvelgta į romano *Trumpa diena* veikėjų įvardijimus. Juose užfiksuotos tarmės fonetinės ypatybės, žmonių pasaulėvaizdis. Aktualumas: tarmių aktualizacijai grožinės literatūros kūriniuose beveik neskiriama dėmesio, tačiau juose dažnai yra dialektologijos mokslui svarbių duomenų. Be to, šis romanas iki šiol dar nebuvo tirtas veikėjų įvardijimo aspektu.

Darbo objektas – veikėjų įvardijimai, pavartoti Alės Rūtos romano *Trumpa diena* (Chicago: Lietuviškos Knygos Klubas, 1955) tiesioginėje kalboje, monologuose, dainose.

Magistro darbo **tikslas** – struktūros, kilmės, darybos, semantikos atžvilgiais išanalizuoti tarminius veikėjų įvardijimus, vartojamus Alės Rūtos romane *Trumpa diena*.

Iškelti šie **uždaviniai**:

¹ Apie romane *Trumpa diena* šnektą žr. Kazlauskaitė, 2008, 80–99.

- 1) surinkti visus Alès Rūtos romane *Trumpa diena* pavartotus veikėjų įvardijimus dialoguose, monologuose, dainose ir nustatyti jų vartojimo dažnumą;
- 2) išrinktus veikėjų įvardijimus transponuoti į bendrinę kalbą, aptarti užfiksuotus fonetinius ypatumus;
- 3) aptarti romane vartojamų veikėjų įvardijimų struktūrą;
- 4) išanalizuoti veikėjų įvardijimų darybą, kilmę ir aptarti semantiką; nustatyti, kurie įvardijimai priklauso savai kalbai, o kurie yra skoliniai (savos kilmės leksika laikoma lietuvių arba paveldėta iš senųjų indoeuropiečių kalbų, o skolininiai – žodžiai, pasiskolinti iš kitų kalbų); nustatyti svetimžodžių kilmę.

Magistro **darbo metodai**. Surinktiems veikėjų įvardijimams analizuoti naudojami šie metodai: semantinės ir kognityvinės analizės, interpretavimo, aprašomasis ir skaičiavimas.

Magistro **darbo struktūra**. Darbą sudaro įvadas, kuriame aptariamas darbo naujumas ir aktualumas, pristatoma darbo tema ir objektas, nurodomas tikslas ir uždaviniai, komentuojama naudota metodika. Tiriamojoje dalyje analizuojami veikėjų įvardijimai, kurie yra tikriniai arba bendriniai žodžiai. Bendriniai žodžiai skiriami pagal tiesioginę ir perkeltinę reikšmę. Pabaigoje pateikiamos išvados, kurios apibendrina darbą, pateikiama literatūra, santrauka ir priedas. Priede pateikiami sakiniai su pavartotais veikėjų įvardijimais; pateikiami į bendrinę kalbą transponuoti sakiniai.

Magistro **darbo aprobavimas**. Trečiojoje respublikinėje mokslinėje-praktinėje konferencijoje „Gimtoji kalba mokykloje“ skaitytas pranešimas „Vyrų pavardės Alès Rūtos romano „Trumpa diena“ tiesioginėje kalboje“, konferencijoje „Studentų darbai-2014 XVIII“, skirtoje Mariaus Katiliškio 100-osioms gimimo metinėms, skaitytas pranešimas „Moterų pavardės Alès Rūtos romane „Trumpa diena“.

Sakiniai su tiriamaisiais veikėjų įvardijimais išrinkti ir transponuoti į bendrinę kalbą (žr. priedą *Pavyzdžių transponavimas į bendrinę kalbą*). Įvardijimai skirstomi į tikrinius (*antroponimus*) ir bendrinius žodžius. Antroponimai skaidomi į šias grupes: vyrų vardai, moterų vardai, vyrų pavardės, moterų pavardės: mergautinės pavardės ir ištekėjusių moterų pavardės, slapyvardis ir pravardiniai žodžiai. Surinkti vyrų ir moterų asmenvardžiai tiriami darybos ir kilmės aspektu. Nustatant vardų kilmę, naudotasi Kazimiero Kuzavinio ir Bronio Savukyno *Lietuvių vardų kilmės žodynu*, 2007, Zigmo Zinkevičiaus *Lietuvių asmenvardžiais*, 2008.

Nustatant pavardžių kilmę, naudotasi *Lietuvių pavardžių žodynu* (1 ir 2 tomai) 1985, 1989 ir Zigmo Zinkevičiaus *Lietuvių asmenvardžiais* 2008.

Bendriniai žodžiai išskiriami į dvi dideles grupes: 1) tiesioginės reikšmės įvardijimus; 2) perkeltinės reikšmės įvardijimus. Tiek tiesioginės, tiek perkeltinės reikšmės įvardijimai išskiriami smulkiau į semantines grupes. Nustatant tiesioginės reikšmės įvardijimų kilmę remtasi Algirdo Sabaliausko *Lietuvių kalbos leksika*, 1990, Nijolės Čepienės *Lietuvių kalbos germanizmai ir jų fonetinės ypatybės*, 2006, *Dabartinės lietuvių kalbos žodyno* elektronine versija (toliau DLKŽe), jei žodis DLKŽe nefiksuotas, tada – *Lietuvių kalbos žodyno* elektronine versijoje (toliau LKŽe), *Lietuvių kalbos etimologinio žodyno* duomenų bazėje (toliau LKEŽDB) sukaupta medžiaga.

Perkeltinės reikšmės žodžių, kuriais pavadinti romano veikėjai, reikšmės pirmiausia ieškotos DLKŽe, jei žodis DLKŽe nefiksuotas, tada – LKŽe. Nustatant žodžių kilmę, remtasi Algirdo Sabaliausko *Lietuvių kalbos leksika*, 1990, LKŽe, LKEŽDB.

1. TARMĖS YPATYBĖS ŽMONIŲ ĮVARDIJIMUOSE IR TARMINIŲ FORMŲ TRANSPONAVIMAS Į BENDRINĘ KALBĄ

Romano *Trumpa diena* veikėjų įvardijimuose yra daug tarmės ypatybių. Jas rodo rašyba.

Įvardijimuose matoma skiriamoji rytų aukštaičių ypatybė – dvigarsių *an, am, en, em* ir nosinių balsių *a, ę* vertimas į *un, um, in, im, u, i* (plačiau žr. LKTCH 123; Rinkauskienė 2010, 28; Zinkevičius 1966, 96–99). Minėti dvigarsių pokyčiai fiksuojami vyrų ir moterų asmenvardžiuose. Tiek vyrų, tiek moterų varduose *an* virsta į *un*: <Un>*tan*as ~ Antānas, <Un>*tan*ui ~ Antānui, <Un>*tan*ai ~ Antānai; <Un>*tasiute* ~ Antosiūtė, <Un>*tasiute*s ~ Antosiūtės, (vns. įn.) <Un>*tasiuti*u ~ Antosiūtia ‘Antosiute’, <Un>*tasiut* ~ Antasiūt[e]. Dvigarsiai verčiami ir pavardėse: vyro – *R<un>keliukas* ~ Rankeliūkas, moterų: *R<un>keliene* ~ Rankelienė, *R<un>kelien* ~ Rankelien[e]. Dvigarsio siaurėjimas matomas moters įvardijime pagal vyro vardą: *R<un>kelienį Kastulienį* ~ Rankelienė Kastulienė ‘Kastulio žmoną’. Virtimai taip pat užfiksuoti veikėjų įvardijimuose bendriniais žodžiais: *l<in>kui* ~ lėnkui, *stud<in>tai* ~ studeñtai, *ting<in>ia p<un>ti* ~ tėnginio panti. Rytų aukštaičiai balsius *a, ę* taria *u, i*, pavyzdžiui, vyrų varduose: *Jon<u>* ~ Jōną, *Silv<u>* ~ Sėlvą, moterų varduose: *Bran<i>* ~ Brėnę, *Branjut<i>* ~ Broniūtė, *Kastut<i>* ~ Kastūtė, moterų pavardėse: *Jurgelionaiči<u>* ~ Jurgeliōnaičia, *Skłėriuven<i>* ~ Skłėriuvienė, moters įvardijime pagal vyro vardą *Runkelien<j> Kastulien<j>* ~ Rankelienė Kastulienė ‘Kastulio žmoną’, įvardijimuose bendriniais žodžiais: *velni<u>* ~ vélnią, *Amerikon<u>* ~ amerikōną, *žyd<u>* ~ žyda, *merg<u>* ~ meėgą, *marči<u>* ~ maėčia, *mergiot<i>* ~ mergiōtė, *vyr<u>* ~ vėrą, *daktar<u>* ~ dāktarą, *mokytaj<u>* ~ mōkytoją, *pon<u>* ~ pōną.

Rašyba rodo, kad uteniškiai nekirčiuotame skiemenyje išlaiko balsių *u, ū, i, y* ilgumą (plačiau žr. LKTCH 125), pavyzdžiui, vyro varde: *Jon<u>* ~ Jōną, moterų varduose: *Bran<i>* ~ Brėnę, *Kastut<i>* ~ Kastūtė, pavardėse: *Jurgeliōn<i>*, *Peči<ū>rà*, *Jurgelionaiči<u>* ~ Jurgeliōniačia ‘Jurgelionytė’, moters įvardijime pagal vyrą – *Runkelien<j> Kastulien<j>* ~ Rankelienė Kastulienė ‘Kastulio žmoną’, bendrinuose žodžiuose: *g<y>vačiūk*, *velni<u>* ~ vélnią, *berneli<j>*.

Vietoje bendrinės kalbos *ė* (<*ē) ir *ie* (<*i) nekirčiuotuose skiemenyse tariama *e* bei vietoje *o* (<*o) ir *uo* (<*ō) – *a* (plačiau žr. LKTCH 124). Taip balsius ir dvibalsius taria žalininkai. Be to, tokia galūnių tarimo ypatybė būdinga ne tik uteniškams, bet ir šiauliškams

(Ibid. 62). Pavyzdžiui, vyrų varduose: *Dzid<a>liukas* ~ Dzidaliukas ‘Izidoriukas’, *J<a>niuk* ~ Joniuk, moterų varduose, pvz.: *Br<a>niutes* ~ Broniūtės, *Z<a>siute* ~ Zosiūtė, vyrų pavardėse: *Čepuk<a>* ~ Čepuko, *Jurgelioni<a>* ~ Jurgeliónio, moterų pavardėse: *Balaišyči<a>s* ~ Baleišičios ‘Baleišytės’, *Kiškien<e>* ~ Kiškienė, *Kiškien<e>s* ~ Kiškienės, *Kiškyči<a>s* ~ Kiškychios ‘Kiškytės’, *Runkelien<e>* ~ Rankelienė, bendriniame žodyje *ses<a>* ~ sesuō ir taip toliau.

Veikėjų įvardijimuose matoma junginio **l̃e*, **l̃* kietinimo atvejų, dvibalsio pirmasis dēmuo suužpakalėja, tariamas *a*, pavyzdžiui, vyro pavardėje, *Bal<a>išia* ~ Baleišio. Kietinimo atvejų yra bendriniuose žodžiuose, kurie įvardija veikėjus, pavyzdžiui: *kal<a>s vaikas* ~ kal̃kas, *varl<a>* ~ vãle, *varl<a>s koja* ~ varl̃s kōja, *bral<a>liai* ~ brol̃liai, *matiñel<a>* ~ motiñle, *merguž̃el<a>* ~ merguž̃le, *merguž̃el<a>s* ~ merguž̃l̃s, *Tatula<a>* ~ tatul̃e ‘tetulė’, *našl<a>* ~ našl̃, *našl<a>i* ~ nāšlei.

Įvardijimuose užfiksuota morfologijos ypatybių. Viena iš jų – vyriškos giminės daiktavardžiai su priesaga *-onis* (vien. vard. galūnėje), jie *Trumpoje dienoje* fiksuojami senąja forma *ligonys*, *Matuzonys*, o ne naujesne *-is*. Anksčiau jie buvę *i* kamieno, o dabar *o* (plačiau žr. Zinkevičius 1980, 217–219; 2006, 96).

Įvardijimuose vartojamas ir kitiems rytų aukštaičiams būdingas priešdėlis *až-*, pvz., *ažtarėja* ~ ažtarėja ‘užtarėja’ (plačiau žr. Zinkevičius 2006, 97).

Nevedusių veikėjų pavardės daromos su šiai tarmei būdinga priesaga *-iokas*, pvz., *Pečiūriokas*. Netekėjusių merginų pavardės: *-aičia*, *-yčia*, pvz.: *Balaišyčia* ~ Baleišyčia ‘Baleišytė’, *Balaišyčias* ~ Baleišyčios ‘Baleišytės’, *Čepukaičias* ‘Čepukaites’, *Kiškyčia* ~ ‘Kiškytė’, *Žilvityčia* ‘Žilvitytė’. Jei tėvo pavardė baigiasi galūne *-as*, dedama priesaga *-aičia*, jei *-is* – priesaga *-yčia*.

Šiame skyriuje aptartos pagrindinės tarmės ypatybės, o visas kitas galima žiūrėti Rūtos Kazlauskaitės straipsnyje „Alės Rūtos romanas *Trumpa diena* tarmės požiūriu“ (2007, 80–99). Aptarus veikėjų įvardijimuose vyraujančias tarmės ypatybes galima teigti, kad daugiausia matoma ypatybė – vietoje *é* (<*ē) ir *ie* (<*ĩ) nekirčiuotuose skiemenyse tariamas *e* bei vietoje *o* (<*õ) ir *uo* (<*ō) – *a*, ir dvigarsių *an*, *am*, *en*, *em* vertimas į *un*, *um*, *in*, *im*. Abi minėtos ypatybės fiksuojamos tiek tikrinių, tiek bendrinių žodžių formose. Daiktavardžių galūnėse senoviniai balsiai **q*, **ę* siaurinami į *u*, *i*. Nekirčiuotuose skiemenyse išlaikomas balsių *u*, *ū*, *i*, *y* ilgumas. Fiksuojami junginio **l̃e* kietinimo atvejai. Vartojami daiktavardžiai su priešdėliu *až-* ir

priesagos, būdingos nevedusių asmenų pavardėms: *-iokas, -aičia, -yčia*. Pasitaikė I linksniuotės, *□o* kamieno daiktavardžių, kai išlaikyta senoji vienaskaitos vardininko galūnė *-ys ligonys*, *Matuzonys*, vietoje *-is – ligois, Matuzonis*.

2. ŽMONIŲ ĮVARDIJIMAS TIKRINIAIS ŽODŽIAIS

Tikriniai žodžiai (onimai) – žodžiai arba žodžių junginiai, kurie įvardija atskirus objektus, tačiau nenurodo jų ypatybių ir nereiškia sąvokų (LKE 379; Jakaitienė 1980, 87).

DLKG tikriniai daiktavardžiai išskiriami į du skyrius:

1. Gyvųjų būtybių vardus, kurie išskiriami į tris grupes: a) žmonių vardus, pavardes, slapyvardžius, pravardes; b) gyvūnų vardus, c) mitinių būtybių vardus;

2. Negyvųjų dalykų vardus (DLKG 60).

Šiame darbe žmonių įvardijimai, kurie yra tikriniai žodžiai, išskiriami į: vardus, pavardes, slapyvardį ir pravardes; atskirai aptariami vyrų ir moterų įvardijimai.

Kaip teigia Vitalija Maciejauskienė, lietuvių antroponiminė sistema yra perėjusi šiuos etapus:

1. Asmens įvardijimą vienu asmenvardžiu, kuris pradžioje buvo tautinis vardas, vėliau – krikštavardis.

2. Asmens įvardijimas vardu ir apeliatyviniu ar aprašomuoju pobūdžio prievardžiu, kuris vėliau turėjo tapti pavarde.

3. Asmens įvardijimas dviem asmenvardžiais. Pirmasis asmenvardis – tautinis ar krikščioniškas vardas, antrasis – patronimas arba nepatroniminės kilmės žodis. Šiame periode atsiranda tokios lietuviškos priesagos kaip *-aitis*, *-onis*, *-ūnas*, *-ėnas* (Maciejauskienė 1991, 20–50).

Lietuvių kalbos gramatikoje rašoma, kad lietuvių kalbos daiktavardžiai darybiškai skirstytini į dvi grupes: 1) pirminiai (paprastieji daiktavardžiai) ir 2) dariniai. Paprastuoju daiktavardžiu objekto reikšmė yra savaiminė ir nemotyvuota, jo kamienas darybiškai neskaidomas (LKG I 1965, 251). Kaip pavyzdį neskaidomo daiktavardžio galima pateikti giminystės pavadinimą *močia*, o *motina* – opozicija paprastam daiktavardžiui: tai jau darinys.

Kaip teigia Vincas Urbutis, lietuvių kalbos daryboje vyrauja keturi darybos būdai: 1) sufiksacija, duodanti priesagų vedinių (pavyzdžiui, *tėvelis*, *motinėlė*); 2) prefiksacija, duodanti priešdėlių vedinių; 3) paradigm(iz)acija (fleksinė derivacija), duodanti galūnių vedinių; 4) kompozicija, duodanti dūrinių (pavyzdžiui, *pusbrolis*)“ (Urbutis 1978, 283).

Romane *Trumpa diena* veikėjai dažniau įvardijami vardais nei pavardėmis; viename sakinyje kartu niekada nebūna vardo ir pavardės. Tokio įvardijimo nėra, nes abu asmenvardžiai dažniausiai vartojami kreipiantis į asmenį oficialiai, o romane tokių komunikacijos aktų nėra.

LKE rašoma, kad senovėje vieno vardo pakako asmeniui, nes „žmonių ratas, įeinantis į kasdienio bendravimo ribas, buvo palyginti mažas, ryšiai tarp etninių grupių menki“ (LKE 584). Suprantama, kad laikui bėgant, žmonių skaičiui bendruomenėje didėjant nebeužteko vien vardo įvardyti asmenims ir vienus nuo kitų atskirti.

Asmenvardžiai dažniausiai yra kilę iš bendrinių žodžių. Vardų sąsają su bendriniais žodžiais daug sunkiau nustatyti, nei pavardžių.

Aprašydamas tikrinius žodžius darybos atžvilgiu, Jonas Palionis teigia, kad jie skirstomi į išvestinius, arba vedinius, sudurtinius, arba dūrinius, sudėtinius, arba samplaikinius. Išvestiniai gali būti: a) priešdėliniai (pvz., *Pa-girys*), b) priesaginiai (pvz., *Vyt-enis*), c) galūniniai, arba fleksiniai (pvz., *Budr-ys*, *Giedr-ė*). Sudėtiniai susideda iš dviejų ar daugiau žodžių. Sudurtiniai įvairuoja pagal tai, kokios kalbos dalys eina jų dėmenimis (pvz., *Alksn-upis*, *Dau-noras* < daug + norėti). (Palionis 1990, 199).

Trumpoje dienoje vardai ir pavardės sudaromi tik su priesagomis.

2.1. Vardai

Vardas – pirmasis įvardijimo dviem asmenvardžiais narys. Vardas yra nepaveldimas, duodamas vaikui gimus asmenvardis. Vardai tiriami antroponimikos mokslo (LKE 584, KTŽ 224).

Dabartiniame periode pagrindinė vardo funkcija yra skiriamoji, tačiau įvairiais visuomenės raidos etapais manyta, kad vardas gali išaukštinti ar pažeminti, apsaugoti ar išduoti ir t. t. (LKE 584). *Trumpoje dienoje* vardų pagrindinė funkcija taip pat skiriamoji, tačiau įvairios vardų vartojimo formos atskleidžia veikėjų tarpusavio santykius, psichologinius veikėjų paveikslus, kartais – amžių.

Lietuvių kalbos enciklopedijoje vardai skirstomi į dvi grupes:

1. Senieji dvikamieniai vardai, pvz., *Vyrbutas* (**Vyr-būtas*).

2. Įvairūs vienkamieniai, kuriuos gali sudaryti: senieji vienkamieniai, pvz., *Višlis*, krikščioniški vardai, kurie Lietuvą pasiekė per krikštą, pvz.: *Jonas*, *Ona* ir naujieji vardai, pvz.: *Ričardas*, *Gražina* (LKE 585–586).

Romane vartojami vienkamieniai veikėjų vardai, į Lietuvą atėję per krikštą.

2.1.1. Vyrų vardai

Vyrų vardų *Trumpoje dienoje* rasta 14: *Alpa* ‘Alfonsas’, *Untanas* ~ *Antanas*, *Ciprijonas*, *Dzidaliukas* ~ *Dzidoriukas* ‘Izidoriukas’, *Jonas*, *Juozapas*, *Kazimieras*, *Mataušas*, *Povilas*, *Petras*, *Silvestras*, *Stasius*, *Tamošius*, *Vitukas*. Romano pasakotojas, kalbantis neutraliai, vartoja oficialias vardų formas, todėl skaitytojas supranta, kad *Alpas* yra *Alfonsas*. Vardų formos romane vartojamos 128 kartus: *Alpa* ‘Alfonsas’, *Untanas* ~ *Antanas* (2), *Untanui* ~ *Antanui*, *Untanai* ~ *Antanai* (2), *Ciprijona* ~ *Ciprijono*, *Dzidaliukas* ~ *Dzidoriukas* ‘Izidoriukas’, *Dzidaliuk* ~ *Dzidoriuk* ‘Izidoriuk’ (2), *Jonas* (8), *Jona* ~ *Jono*, *Jonų* ~ *Joną* (2), *Jonai* (4), *Janų* ~ *Jonų*, *Janiuk* ~ *Joniuk* (2), *Juozapai*, *Juza* (2), *Juzukui*, *Juzuk*, *Kazimerai* ~ *Kazimierai*, *Matauša* ~ *Mataušo*, *Paulius*, *Pauliaus* (2), *Paulium* ~ *Pauliumi*, *Pauliau*, *Pauliukas*, *Povilas* (5), *Povila* ~ *Povilo*, *Paviliukas* ~ *Poviliukas* (8), *Paviliuka* ~ *Poviliuko* (3), *Paviliuk* ~ *Poviliuk*, *Petras* (2), *Petru*, *Silvestrai*, (vns. vard.) *Silva* (8), *Silvai*, *Silvų* ~ *Silvą* (2), (vns. įn.) *Silvu* ~ *Silva*, (vns. šauksm.) *Silva* (13), *Silvuk* (4), *Stasiau* (13), *Stasiukas*, *Stasiuk* (6), *Tamošius* (5), *Tamošiui* (2), *Tamošium*, *Tamošiau* (4), *Vitukas* (3), *Vitukui* (2), *Vituk* (2).

Kaip matyti, vartojami įvairūs vardų variantai: du trumpinimai – *Silva*, *Juza*. *Juozapo* trumpinys *Juza* yra būdingas rytų aukštaičiams (LVKŽ 2007, 184). Taip pat vartojamos deminutyvinės formos – *Silvukas*, *Poviliukas*, *Joniukas* ir kt.

Dažniausiai vyrų vardai – jų 8 – daromi su deminutyvine priesaga *-(i)ukas*. Žaneta Markevičienė ir Aurimas Markevičius teigia, kad deminutyvinė priesaga *-(i)ukas* yra viena dariausių deminutyvų priesagų (plačiau žr. Markevičienė, Markevičius 2005, 83). Vardų variantų su priesaga *-(i)ukas* užfiksuota 34: *Izidoriukas* (: *Izidorius*), *Joniukas* (: *Jonas*), *Juzukas* (: *Juozas* < *Juozapas*), *Pauliukas* (: *Paulius*), *Poviliukas* (: *Povilas*), *Silvukas* (: *Silva* < *Silvestras*), *Stasiukas* (: *Stasius*, *Stasys*), *Vitukas* (: *Vitas*). LKG I rašoma, kad priesagos *-iukas* deminutyvai pažymi mažumą arba malonumą (LKG I 1965, 265). Remiantis romano kontekstu, galima teigti, kad vardams *Izidoriukas*, *Joniukas*, *Juozukas*, *Pauliukas*, *Poviliukas*, *Silvukas*, *Stasiukas* priesaga

-(i)ukas suteikia maloninę reikšmę. Deminutyvines vardo formas renkasi moterys, be to, tokios formos ypač dažnai vartojamos, kai du veikėjai kalbasi. Veikėjas, vardu *Vitukas*, romane yra jauniausias berniukas, tad ši priesaga rodo ne tik malonų požiūrį į žmogų, bet ir žymi žmogaus jauną amžių.

Romane daugiausia kartų vartojamas vedinys *Poviliukas* – 8 kartus. Po 7 kartus pavartoti vardai: *Stasiukas* ir *Vitukas*, *Silvukas* – 4, *Izidoriukas* – 3, *Joniukas* ir *Juzukas* po – 2, mažiausiai *Pauliukas* – 1 kartą.

Trumpoje dienoje du vardai, *Vitukas* ir *Izidoriukas*, vartojami tik deminutyvine forma, t. y. nevartojamos pirminės formos (*Vitas*, *Izidorius*). *Vitukas* yra jauniausias romano veikėjas, tad jį taip vadina visi romano veikėjai, o *Izidoriukas* visus kartus įvardijamas protiškai nesveikos mergaitės. Veikėjas *Stasius* yra luošas vaikas, tad toks kreipinys rodo kitų romano veikėjų gailestį.

Kaip jau minėta, visi vyrų vardai yra krikšto vardai. Daugiausia – ,5, romane užfiksuoti vyrų vardai atėjo iš lotynų kalbos: *Antanas*, *Paulius*, *Silvestras*, *Izidorius*, *Vitas*, iš lenkų ir slavų po – 3: atitinkamai *Ciprijonas* (vardas gautas iš rytų slavų kalbų, pradžioje turi K-), *Mataušas*, *Tamošius* ir *Kazimieras*, *Povilas*, *Stasius*, iš hebrajų– 2: *Jonas*, *Juozapas*, mažiausiai iš germanų ir graikų po – 1: *Alfonsas* ir *Petras* (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Romane vartojami vyrų vardai

Eil. nr.	Vardas	Kitos vardo formos, vartojamos romane	Iš kokios kalbos atėjęs	Pavartota kartų
1.	Alfonsas	<i>Alpa</i> (1)	germanų	1
2.	<i>Antanas</i> (2)		lotynų	5
3.	<i>Ciprijonas</i> (2)		lenkų	1
4.	<i>Jonas</i> (2)	<i>Joniukas</i>	hebrajų	16; 2
5.	<i>Juozapas</i> (1)	<i>Juza</i> , <i>Juzukas</i>	hebrajų	1; 2; 2
6.	<i>Kazimieras</i> (1)		slavų	1
7.	<i>Mataušas</i>		lenkų	1
8.	<i>Paulius</i> (2), <i>Povilas</i> (1)	<i>Pauliukas</i> , <i>Poviliukas</i>	lotynų slavų	5; 1 6; 8
9.	<i>Petras</i> (2)		graikų	3

10.	<i>Silvestras</i> (2)	<i>Silva, Silvukas</i> (: <i>Silva</i>)	lotynų	1; 26; 4
11.	<i>Stasius</i> (2)	<i>Stasiukas</i>	slavų	13; 7
12.	<i>Tamošius</i> (2)		lenkų	12
13.	<i>Dzidaliukas</i> <i>'Izidoriukas'</i> .		lotynų	3
14.	<i>Vitukas</i>		lotynų	7

Vienas iš romano veikėjų, studentas, vadinamas pramaišiu *Povilu* ir *Pauliumi*. Studento motina jį visuomet vadina *Povilu* ir mažybine vardo forma *Poviliukas* (7 kartus). Kiti 3 veikėjai (pagrindinė romano veikėja mergaitė Bronė, ūkininkė Sklėriuvienė ir samdinys Silva) 6 kartus jį pavadina *Pauliumi* arba mažybine forma – *Pauliuku* ir 3 kartus *Povilu*. Vardo variantai vartojami pramaišiu, nes Povilas yra slaviškas lenkiškos kilmės Pauliaus variantas (plačiau žr. Zinkevičius 2008, 442). Kitas veikėjas, Pečiūros sūnus, taip pat vardu *Povilas*, tris kartus įvardijamas *Povilo* vardu ir vieną kartą deminutyvine vardo forma *Poviliukas* (taip jį vadina dvi veikėjos: Baleišytė Emilija ir Marijona). Galbūt vartojama tokia vardo forma, nes veikėjos yra kitos kartos, nei ūkininkė ir studento motina, tad šis vardas nebevartojamas pramaišiu su *Pauliumi*.

Lietuvių kilmės vardų žodyne rašoma, kad vardas *Tamošius* yra pasenęs (LVKŽ 2007, 300), tačiau jis nurodytas kaip teiktinas *Valstybinės lietuvių kalbos komisijos* pāšvetaiņeje (www.vardai.vlkk.lt).

Kaip jau minėta, visi vyrų vardai, kurie vartojami romane, yra atėję iš kitų kalbų: hebrajų, graikų, lotynų, germanų, slavų, lenkų. Visi šiame skyriuje aptarti vyrų vardai yra vienažodžiai.

2.1.2. Moterų vardai

Moterų vardų *Trumpoje dienoje* rasta 9: *Amilja* ‘Emilija’, *Aniutė* ‘Oniutė’, *Antosiutia* ‘Antosiute’, *Bronė*, *Kastutė*, *Liudvė*, *Marijona*, *Uršulia*, *Zosė*. Oficialias moterų vardų formas, kaip ir vyrų, vartoja pasakotojas. Todėl skaitytojas supranta, kad *Antosiutė* ir *Nina* yra vardo Antanina variantai.

Moterų vardų formos romane vartojamos 165 kartus: (vns. vard.) *Amilja* ‘Emilija’ (8), *Amiljai* ‘Emilijai’ (2), (vns. šauksm.) *Amilja* ‘Emilija’, (vns. šauksm.) *Amil* ‘Emilija’ (4),

Amiliut[e] ‘Emiliut’ (4), *Aniutė* ‘Oniutė’, *Untas ~ Antos[e]*, *Untasiute ~ Antosiutė*, *Untasiutes ~ Antosiutės*, (vns. įn.) *Untasiutiu ~ Antosiutia* ‘Antosiute’, *Untasiut ~ Antasiut[e]*, *Nina* (6), *Ninas ~ Ninos*, *Ninai* (2), (vns. įn.) *Nina*, (vns. šauksm.) *Nina*, *Brane ~ Bronė* (12), *Branes ~ Bronės* (3), *Branei ~ Bronei* (3), *Branį ~ Bronę*, *Brane ~ Brone* (11), *Bran ~ Bron[e]* (4), *Branisia ~ Bronisia* ‘Broniutė’, *Branyt ~ Bronyt[e]* (30), *Branyte ~ Bronyte*, *Bраниute ~ Broniutė* (8), *Bраниutes ~ Broniutės*, *Bраниutei ~ Broniutei*, *Bраниutį ~ Broniutę* (2), *Bраниut ~ Broniut[e]* (31), *Bраниu-ut ~ Broniu-ut[e]*, *Kaste ~ Kastė*, *Kastute ~ Kastutė*, *Kastutį ~ Kastutę* (4), (vns. įn.) *Kastuti ~ Kastute*, *Kastut ~ Kastut[e]* (2), *Liudvė*, *Liudvės*, (vns. vard) *Marijona*, (vns. šauksm.) *Marijon[a]*, *Uršulia*, *Uršuliutes ~ Uršuliutės*, *Ulsuliut* ‘Uršuliut[e]’, *Zase ~ Zosė*, *Zasiute ~ Zosiutė*, *Zasiutes ~ Zosiutės*.

Vardų analizė atskleidė, kad romane vartojama daug vardų deminutyvinių formų, pvz.: *Uršuliutė*, *Kastutė*, *Antosiutė*, trumpinimų: *Zosė* sutrumpintas – iš Zofijos (LVKŽ 2007, 342), *Nina* iš Antaninos (Ibid. 252), *Liudvė* iš Liudvikos (Ibid. 220), *Kastė* iš Kastautė (Ibid. 192) ir t. t.

Deminutyvinių vardo formų romane iš viso yra 96, tai reiškia, kad 58 % vardų vartojami mažybine forma. Priesagos *-(i)utė* vedinių yra 65, o priesagos *-ytė* – 31 (su šia priesaga daromas tik vienas vardo variantas *Bronytė*).

Lietuvių vardų kilmės žodyne rašoma, kad *Bronės* vardas yra trumpinys iš Bronislova, o Broniutė yra šnekamosios kalbos maloninis vardo variantas (2007, 80). Romane vardas minimas 110 kartų; 31 kartą paminėtas priesagos *-ytė* deminutyvas *Bronytė*, 45 kartus priesagos *-iutė* deminutyvas *Broniutė* ir vieną kartą priesagos *-isia* vedinys – *Bronisia*. Vardo variantą *Bronisia* vartoja vaikinai, kuris yra atėjęs pas merginos seserį Emiliją. Akcentuotina, kad mergaitė Bronė yra pagrindinė romano veikėja, todėl vardas bei jo formos minimos dažniau nei kitų veikėjų.

Vardas *Antanina* nėra paminėtas nė karto *Trumpoje dienoje*, bet vartojamos formos: *Antosė*, *Antosiutė* ir *Nina*. LVKŽ rašoma, kad vardo trumpinys *Antosė* – yra būdingas rytų aukštaičiams, tad ir deminutyvinė forma taip pat būdinga minėtai tarmei (LVKŽ 2007, 56).

Daugiausia moterų vardų – 5 – į lietuvių kalbą atėjo iš lotynų kalbos: *Antanina*, *Emilija*, *Kastė*, *Marijona*, *Uršulia*, po 1 iš slavų – *Bronė*, germanų – *Liudvė*, hebrajų – *Ona*, graikų – *Zosė*.

Lietuvių vardų kilmės žodyne nurodoma, kad vardo *Kastė* kilmė yra dvejopa:

1. Lietuvių vardo trumpinys iš *Kāstautė*, kuris padarytas iš vyriško vardo *Kāstautas*.

2. Trumpinys iš vardų *Konstancija*, *Kastancija*. Vardas *Konstancija* yra lotynų kilmės (LVKŽ 192, 202). Ko gero, aptariamojo vardo kilmę galima sieti su lotynų kalba: LVKŽ nurodoma, kad vardo tarminė forma *Kastutė* vartojama šnekamoje kalboje rytų aukštaičių. Be to, romane nėra užfiksuota daugiau lietuviškų dvikamienių asmenvardžių.

Vardų skirstymas pagal kilmę, jų formos ir vartojimo skaičius nurodomas 2 lentelėje.

2 lentelė. Romane vartojami moterų vardai

Eil. nr.	Vardas	Kitos vardo formos, vartojamos romane	Iš kokios kalbos atėjęs	Pavartota kartų
1.	<i>Antanina</i>	<i>Antosė</i> , <i>Antosiutė</i> (: <i>Antosė</i> < <i>Antanina</i>), <i>Nina</i> (: <i>Antanina</i>)	lotynų	1, 4, 11
2.	<i>Bronė</i> (2)	<i>Bronytė</i> (: <i>Bronė</i>), <i>Broniutė</i> (: <i>Bronė</i>)	slavų	34; 31, 45
3.	<i>Emilija</i> (1)	<i>Emiliute</i> (: <i>Emilija</i>)	lotynų	15; 4
4.	<i>Kastė</i> (2), <i>Kastė</i> (4)	<i>Kastutė</i> (: <i>Kastė</i>)	lotynų	1; 8
5.	<i>Liudvika</i> (2)	<i>Liudvė</i>	germanų	2
6.	<i>Marijona</i> (2)		lotynų	2
7.	<i>Oniutė</i> (: <i>Ona</i>)		hebrajų	1
8.	<i>Uršulià</i>	<i>Uršuliutė</i> (: <i>Uršulė</i>)	lotynų	1; 2
9.	<i>Zosė</i> (2)	<i>Zosiutė</i> (: <i>Zosė</i>)	graikų	1; 2

Atlikus moterų ir vyrų vardų analizę paaiškėjo, kad romane užfiksuota 14 vyriškų vardų (128 variantai, iš jų – 34 deminutyvai) ir 9 moteriški vardai (165 variantai, iš jų – 96 deminutyvai). Dažniau vartojami moterų deminutyviniai vardų variantai nei vyrų. Tam įtakos greičiausiai turėjo ne tik tai, kad vyrai dažniau į moteris kreipiasi deminutyvine vardo forma nei formalia, bet ir tai, kad moterys viena kitą dažnai vadina deminutyvinėmis vardo formomis. Toks vardų vartojimas parodo, kad moterys tarpusavyje *Trumpoje dienoje* bendrauja familiariau nei vyrai. Moteriškų vardų variantų gausa taip pat atskleidė, kad dažniau romane minimos moterys.

2.2. Pavardės

Pavardė – oficialus asmenvardis, rodantis asmens priklausymą šeimai. Pavardes tiria antroponimikos mokslas (LKE 396, KTŽ 146). Kaip jau buvo minėta, pavardės yra dalis tikrinių daiktavardžių.

Lietuviškas pavardes, kurios kilusios iš lietuviškų arba baltiškų bendrinių ir tikrinių žodžių, galima skirti į tokias grupes: kilusias iš asmenvardžių (pvz., *Kantrimas*), tautovardžių (pvz., *Aukštaitis*), vietovardžių (pvz., *Vilniškis*) ir pravardines, kurios gali būti gyvūninės (pvz., *Stumbras*), augmeninės (pvz., *Apynys*), kitokių pravardžių, kurios apibūdina žmogų (pavyzdžiui, *Mažiulis*, *Rudis*). Nelietuviškos pavardės, kurių šaknys ir priesagos yra svetimos kilmės. Didžiausia dalis tokių pavardžių sudarytos iš krikščioniškų vardų (pvz., *Jokubauskas* iš *Jokūbas*), kitos pavardės yra atėjusios iš slavų (pvz., *Abadauskas*), germanų (pvz., *Albrikis*) ir kitų svetimos kilmės žodžių. Lietuviškos pavardės sudaro apie 30 %, o svetimos kilmės – apie 70 % dabartinių pavardžių (plačiau žr. LKE 397–400).

Moterų pavardės daromos iš vyriškų pavardžių. Netekėjusių merginų pavardės daromos iš tėvo pavardės pridedant priesagas: *-aitė*, *-ytė*, *-(i)ūtė*, *-utė*, o ištekėjusių moterų pavardės iš vyro pavardės pridedant priesagą *-ienė*, *-iuvienė*. Tarmėse mergaičių priesagų turima daugiau: *-aičia*, *-yčia*, *-ūčia*, *-ikė*, *-(i)iukė*, *-iotė*, *-alė*, *-ėlė*, *-očia*, *-okė* ir t. t. (plačiau žr. LKE 400). Nuo 2003 metų, kai norima turėti pavardę, kuri nenurodytų šeiminių padėties, pavardė gali būti daroma su galūne *-ė*, (pvz., *Alminė*) (plačiau žr. nutarimą Dėl moterų pavardžių darymo).

Romane daugiausia fiksuojama svetimos kilmės pavardžių, kurios gautos iš krikštavardžių. Mergautinės pavardės fiksuotos su tarminėmis priesagomis. Pavardžių su galūne *ė* *Trumpoje dienoje* nėra, nes romano parašymo laikotarpiu pavardės buvo sudaromos su priesagomis.

2.2.1. Vyrų pavardės

Trumpos dienos tiesioginėje kalboje rasta 11 vyriškų pavardžių: *Baleišis*, *Čepukas*, *Dūdonis*, *Jankelis*², *Jurgelionis*, *Matuzonis*, *Meginis* ~ *Mėginis*, *Pečiūra*, *Pumputis*, *Runkeliukas* ~ *Rankeliukas*, *Šakalys*.

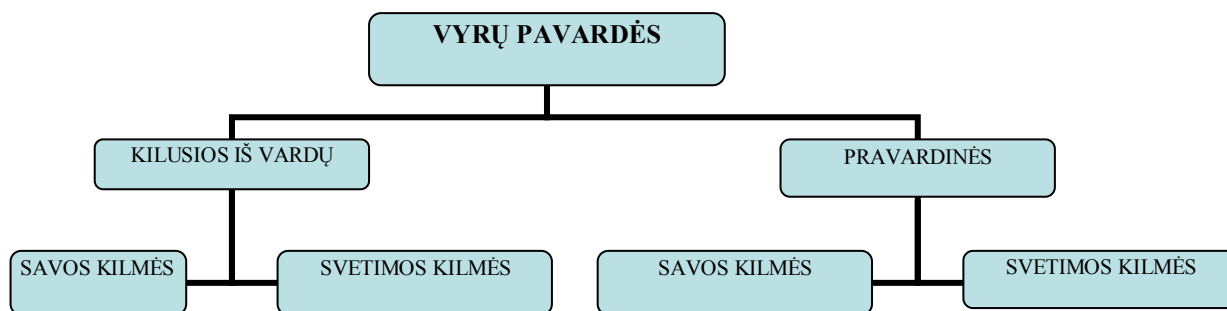
² Tai, kad *Jankelio* pavardėje esantis dvibalsis *an* nėra virtęs *un*, rodo pavardę esantį tarmę atėjusių neseniai: naujažodžiuose dvibalsių ir balsių pakitimai nevyksta.

Vyrų pavardžių formos romane vartojamos 40 kartų: *Balaišia* ~ *Baleišio* (2), *Balaišiai* ~ *Baleišiai*, *Balaišių* ~ *Baleišių* (2), *Čepukas*, *Čepuka* ~ *Čepuko* (2), *Dūdonis*, *Jankelį*, *Jurgelionis*, *Jurgelionia* ~ *Jurgelionio* (4), *Jurgelionį*, *Jurgelianes* ~ *Jurgelionies*, (dgs. gal.) *Jurgelionis*, *Matuzonis*, *Matuzanes* ~ *Matuzonies* (2), *Matuzoniui*, *Matuzonį*, *Matuzonys*, *Mėginis* ~ *Mėginis*, *Mėginį* ~ *Mėginį*, (vns. vard.) *Pečiūra* (4), *Pečiūras* ~ *Pečiūros*, (vns. šauksm.) *Pečiūra*, *Pečiūriokai*, *Pumputis* (2), *Pumpučia* ~ *Pumpučio*, *Pumpučiu*, *Pumputy*, *Runkeliukas* ~ *Rankeliukas*, *Šakalia* ~ *Šakalio*.

Daugiausia, t. y. 8 kartus, romane minimos dvi pavardės *Jurgelionis* ir *Pečiūra* (minėta pavardė pavartota 7 kartus, dar kartą deminutyvinės priesagos variantas *-iokai* variantas, kuris nurodo sūnus), *Matuzonis* – 6, po 5 kartus minimos dvi pavardės: *Baleišis* ir *Pumputis*, 3 kartus – *Čepukas*, 2 kartus – *Mėginis*, po 1 kartą minimos penkios pavardės: *Dūdonis*, *Pečiūriokas*, *Jankelis*, *Rankeliukas*, *Šakalys*.

Skirstant pavardes pagal kilmę, nustatyta, kurios kilusios iš vardų, o kurios iš pravardžių yra savos kilmės, kurios – svetimos (t. y. pavardės, atėjusios iš kitų kalbų). Skirstymą rodo paveikslas *Vyrų pavardžių skirstymas* (žr. pav.).

Vyrų pavardžių skirstymo sistema

Nežymėtųjų vyrų pavardžių – tų, kurios įvardija subrendusius vyrus, *Trumpoje dienoje* yra 10: *Jurgelionis*, *Pečiūra*, *Matuzonis*, *Baleišis*, *Čepukas*, *Mėginis*, *Dūdonis*, *Jankelis*, *Pumputis*, *Šakalys*.

5 pavardės, kurios padarytos iš vardų: *Jurgelionis*, *Pečiūra*, *Matūzonis*, *Čepukas*, *Jankelis*, yra svetimos kilmės: jų pamatiniai žodžiai – vardai, gauti krikšto metu.

Jurgelionio pavardė kilusi iš krikšto vardo *Jurgelis*, o šis iš *Jurgio* (LPŽ I 866–867). Krikštavardis perimtas iš graikų kalbos.

Pavardė *Pečiūra* greičiausiai kilusi iš *Petro* vardo formos (plg. lat. *Pečiura*, lenk. *Pietura*) (LPŽ II, 421), o minėtasis vardas atėjęs iš graikų kalbos.

Matuzonio pavardė LPŽ II aiškinama nukreipiant į pavardę *Mātūzas*. Pastaroji pavardė kilusi iš krikšto vardo *Motiejus* ar jo trumpinio *Matas* (LPŽ II, 185–186), kuris į lietuvių kalbą atėjo iš hebrajų kalbos.

Anot LPŽ I ir Z. Zinkevičiaus, pavardė *Čepukas* kilusi iš lenkų vardo *Szcepan*, bet priebalsių samplaika *šč-* virto į *č* (LPŽ I 410, 413; Zinkevičius 2008, 419–420).

Jankelio pavardė padaryta iš lenkų *Janka* (plačiau žr. LPŽ I, 800–802).

Aptarus pavardes, padarytas iš vardų, matyti, kad vardai yra atėję iš trijų kalbų: graikų, hebrajų ir lenkų. Po 2 pavardes padaryta iš graikų ir hebrajų kilmės vardų ir viena lenkų – kilmės vardo.

Pavardės, atsiradusios iš pravardžių, romane rastos 5: *Baleišis*, *Mėginis*, *Dūdonis*, *Pumputis*, *Šakalys*. Jos atsiradusios iš dviejų kalbos dalių: daiktavardžio ir būdvardžio. Visos 4 pavardės yra padarytos su priesagomis.

LPŽ I teigiama, kad pavardė *Baleišis* gali būti kilusi iš liet. *bālas* ‘baltas’, *bālti* (*bāla*), *bāltas*. Taip pat galimas ryšys ir su liet. *balà* ‘pelkė, palios’ (LPŽ I, 171).

Iš romano konteksto, kuriame atsiskleidžia, kad visi romano veikėjai *Baleišiai* yra dori žmonės, galima manyti, kad *Baleišio* pavardė kilusi iš būdvardžio *baltas*. Be to, R. Kazlauskaitė teigia, kad *pažyminį* baltas gali gauti tas, kas yra tyras, dvasingas (plačiau žr. Kazlauskaitė, 2010, 131).

Mėginis pavardė gali būti kilusi iš *Mieg□nis*. Tuomet pavardė yra kilusi iš pravardės, kurios kamienas yra *mieg-*; lietuvių *miėginas* ‘mieguistas’, *miėgas*, *miegóti* ir kt. (plačiau žr. LPŽ II 222). Iš romano konteksto nėra galimybės šios pavardės parinkimo motyvų aptarti plačiau ir paliudyti arba paneigti, kad pavardė sietina su *Lietuvių pavardžių žodyne II* pateiktomis reikšmėmis.

Pavardė *Dūdonis* padaryta iš daiktavardžio *dūda*. Daiktavardis *dūda* į lietuvių kalbą greičiausiai atėjo iš baltarusių kalbos (plg. lenk. *duda*, brus. *дыда*) (LPŽ I, 535–536). Iš *Trumpoje dienoje* pateikto veikėjo aprašymo galima teigti, kad *Dūdonis* – ir rėksnys, ir mušeika: žmonai paprašius pinigų vaikų kailiniams, kaip rašoma romane, vyras sukelia ne tik barnį, bet ir naudoja fizinį smurtą prieš žmoną.

Pumpučio pavardė sietina su liet. *pūmputis*, *pumpūtis* ‘koks minkštas purus daiktas (palyginimuose)’; bot. ‘karpuotasis pumpotauškis (grybo rūšis)’ (*LPŽ II* 1989, 532). Gali būti, kad ši pavardė duota veikėjui, nes jis yra stambus: romane nurodama, kad Pumputis – „drambliavotas bernas“ (p. 74). LKŽe nurodoma būdvardžio *dramblavótas* reikšmė ‘griozdiškas, netikęs’.

Pavardė *Šakalys* – sietina su liet. daiktavardžiu *šakalys* ‘skala prakurti ar pasišviesti; nestoras, nedidelis pagalys, malkagalys ir kt.’ (*LPŽ II*, 877).

Trumpoje dienoje rastos dvi žymėtosios pavardės: *Pečiūriokas* ir *Rankeliukas*, jos žymi vaikus. Abi pavardės padarytos iš deminutyvinių priesagų. Pavardė *Pečiūriokas* – deminutyvinės priesagos *-iokas* vedinys iš Pečiūra, *Rankeliukas* – priesagos *-iukas* vedinys iš Rankelė.

Išanalizavus bernautines pavardes, matyti, kad jos sudarytos su dviem priesagom – *-iukas* ir *-iokas*. vedinys, o viena priesagos *-iokas* vedinys.

Priesagą *-iukas* rytų aukštaičiai vartoja, kai kalba apie berniukus ir nevedusius vyrus (*LKTCH* 2004, 129), žymi mažumą (palčiau žr. *LKG I* 265–266).

Priesagą *-iokas* vartoja rytų aukštaičiai, kai kalba apie jaunus vaikus (*LKTCH* 2004, 129). Literatūroje rašoma, kad priesaga *-iokas* žymi vidutiniškumą, yra švelnaus menkinamojo atspalvio (*LKG I* 1965, 279–280). Iš romano konteksto galima teigti, kad minėta pavardė su šia priesaga pažymi menkumą. (Moterys kalbėdamos apie Pečiūrų vaikus sako, kad jie kartais nušneka, tad taip išreiškiamas požiūris į veikėjus).

Iš viso *Trumpoje dienoje* vartojama 11 skirtingų pavardžių, iš kurių 6 padarytos iš krikšto vardų, o 5 iš pravardžių. Tiriant pavardžių kilmę išsiaiškinta, kad 4 pavardės (36 %) yra savos, o 7 (64 %) – svetimos kilmės.

2.2.2. Moterų pavardės

Romano tiesioginėje kalboje iš viso rasta 14 moteriškų pavardžių: *Balaišyčia* ~ *Baleišyčia* ‘*Baleišytė*’, *Baltuškiene* ~ *Baltuškienė*, *Čepaniene* ~ *Čeponienė*, *Čepukaičia* ‘*Čepukaitė*’, *Dūdonienė*, *Džiugelienė*, *Jurgelionaičia* ‘*Jurgelionytė*’, *Kiškiene* ~ *Kiškienė*, *Kiškyčia* ‘*Kiškytė*’, *Matuzonienė*, *Runkeliene* ~ *Rankelienė*, *Sklėriuvėne* ~ *Sklėriuvienė*, *Šakalene* ~ *Šakalienė*, *Žilvityčia* ‘*Žilvitytė*’.

52 kartus pavartoti moteriškų pavardžių variantai: Balaišyčia ~ *Baleišyčia* ‘Baleišytė’ (2), Balaišyčias ~ *Baleišyčios* ‘Baleišytės’ (2), *Baltuškiene* ~ Baltuškienė, *Čepaniene* ~ Čeponienė (3), *Čepanienes* ~ Čeponienės, *Čepukaičias* ‘Čepukaitės’, *Dūdanien* ~ Dūdonien[e], *Džiugelien[e]*, *Jurgelionaičių* ~ Jurgelionaičių ‘Jurgelionytė’, *Kiškiene* ~ Kiškienė (2), *Kiškienes* ~ Kiškienės, *Kiškyčia* ‘Kiškytė’ (2), *Kiškyčias* ~ Kiškyčios ‘Kiškytės’, *Matuzanieniu* ~ Matuzanienia ‘Matuzonienė’, *Runkeliene* ~ Rankelienė (4), *Runkelien* ~ Rankelien[e], *Sklėriuvene* ~ Sklėriuvienė (8), *Sklėriuves* ~ Sklėriuvienės (4), *Sklėriuvenei* ~ Sklėriuvienei, *Sklėriuvenį* ~ Sklėriuvienę (3), *Sklėriuven* ~ Sklėriuvien[e], *Sklerien* ~ Sklėrien[e] (2), *Šakalene* ~ Šakalienė, *Žilvityčia* ‘Žilvitytė’ (3), *Žilvityčias* ~ Žilvityčios ‘Žilvitytės’ (3), *Žilvityčiai* ‘Žilvitytei’.

Dažniausiai *Trumpoje dienoje* vartojama *Sklėriuvienės* pavardė – 19 kartų, *Žilvitytės* – 7, *Rankelienės* – 5, po 4 kartus minimos dvi pavardės: *Baleišytė*, *Čeponienė*, po 3 kartus minimos dvi pavardės, kurios priklauso motinai ir dukrai: *Kiškienė*, *Kiškytė*, po 1 kartą minimos septynios pavardės: *Baltuškienė*, *Čepukaitė*, *Dūdonienė*, *Džiugelienė*, *Jurgelionytė*, *Matūzonienė*, *Šakalienė*. Pagrindinės veikėjos – *Bronės Baleišytės* – gyvenimas aprašomas ūkininkės *Sklėriuvienės* namuose ir valakininkės *Žilvitytės* namuose. Tad neatsitiktinai *Sklėriuvienės* ir *Žilvitytės* pavardės yra dažniausiai minimos.

Moterų pavardės skiriamos į dvi grupes: 1) netekėjusių moterų; 2) ištekejusių moterų.

2.2.2.1. Mergautinės pavardės

Netekėjusių merginų pavardžių *Trumpoje dienoje* yra 5: *Baleišyčia* ‘Baleišytė’, *Čepukaičia* ‘Čepukaitė’, *Jurgelionaičia* ‘Jurgelionytė’, *Kiškyčia* ‘Kiškytė’, *Žilvityčia* ‘Žilvitytė’.

Kūrinyje vartojamos mergautinės pavardės išvestos iš tėvo pavardės pridėjus rytų aukštaičiams būdingas priesagas. Jei tėvo pavardė baigiasi galūne *-as*, dedama priesaga *-aičia*, jei *-is* – priesaga *-yčia*: *Čepukaičia* ‘Čepukaitė’ (: Čepukas), *Baleišyčia* ‘Baleišytė’ (: Baleišis), , *Jurgelionaičia* ‘Jurgelionytė’ (: Jurgelionis), *Kiškyčia* ‘Kiškytė’ (: Kiškis), *Žilvityčia* ‘Žilvitytė’ (: Žilvitis).

Nustatant mergautinių pavardžių kilmę, analizuojama tėvo pavardė. Jau buvo nustatyta šių pavardžių kilmė: *Baleišis*, *Čepukas*, *Jurgelionis*, *Kiškis* (pavardės *Čepukas* ir *Jurgelionis* yra kilusios iš vardų, jos – svetimos kilmės, o *Baleišis* ir *Kiškis* – lietuvių kilmės pravardinės pavardės; plačiau žr. skyrių: V y r ū p a v a r d ė s). Iki šiol buvo neaparta pavardė *Žilvitis*, kuri siejama su lietuviško medžio pavadinimu *žilvitis* (plačiau žr. LPŽ II 1335).

Taigi aptarus netekėjusių merginų pavardžių kilmę matyti, kad 3 pavardės yra savos kilmės, o 2 – svetimios kilmės, kilusios iš krikšto vardų.

Iš viso *Trumpoje dienoje* vartojamos 35 vyrų ir moterų pavardės (11 – vyrų pavardžių ir 9 – moterų pavardės).

2.2.2.2. Ištekėjusių moterų pavardės

Trumpoje dienoje visos ištekėjusios moterys turi pavardes, kurios padarytos iš jų sutuoktinių pavardžių. Ištekėjusių moterų pavardžių romane yra 9: *Baltuškienė, Čėponienė, Dūdonienė, Džiugelienė, Kiškienė, Matuzonienė, Rankelienė, Sklėriuvienė / Sklėrienė, Šakalienė*.

Visos romane rastos ištekėjusių moterų pavardės padarytos iš vyriškų pavardžių, pridedant priesagas *-ienė, -iuvienė*. Pavardės daromos iš vyro pavardės su galūnėmis *-a, -is, -ys, -ė, -ius*: *Baltuškienė* (: Baltuška), *Čėponienė* (: Čėponis), *Dūdonienė* (: Dūdonis), *Džiugelienė* (: Džiugelis), *Kiškienė* (: Kiškis), *Matuzonienė* (: Matuzonis), *Rankelienė* (: Rankelė), *Sklėriuvienė* (: Sklėrius), *Šakalienė* (: Šakalys). *Sklėriuvienė* ir *Sklėrienė* yra tos pačios pavardės variantas.

Tik viena pavardė, *Sklėriuvienė*, romane sudaryta su priesaga *-iuvienė*. Minėtąja forma į ūkininkę kreipiasi kiti romano veikėjai bei ją vartoja kalbėdami apie ją. Tačiau ūkininkė *Rankelienė* į ją du kartus kreipiasi trumpąja forma *Sklėrien[e]*. Forma vartojama, kai *Rankelienė* pasakoja, kad jų vaikai, *Antanina* ir *Povilas*, iš miesto į kaimą grįš kartu, ir kad pastarosios sūnus dažnai apie dukterį atsiliepia itin mandagiai, taigi iškeliamą prielaidą, kad abi ūkininkės gali susigiminiuoti. Pavardės vartojimas pilnąja forma atskleidžia kaimiečių pagarbų požiūrį į ūkininkę, o trumpoji forma vartojama, kai ūkininkės tarsi suartėja ir bendravimas tampa familiaresnis.

Nustatant ištekėjusių moterų pavardžių kilmę, analizuojama moters vyro pavardė tik tais atvejais, kai nebuvo aptarta atitinkama vyro pavardė.

Pavardes, kurios yra sudarytos iš vardų, turi dvi veikėjos – *Čėponienė* ir *Matuzonienė*. Tiriant pavardes, kurios priklauso vyrams, nustatyta, kad pavardė *Matuzonis* yra išvesta iš vardo *Motiejus* arba jo trumpinio *Matas*, kuris į lietuvių kalbą atėjo iš hebrajų kalbos. Romano veikėja *Čėponienė*, pas kurią keliauja *Bronė*, yra ne Prūdiškių kaimo gyventoja. Apie jos vyrą romane nėra užsimenama. LPŽ I pavardės *Čėponis* kilmė aiškinama dvejopai: pirmu atveju priesagos *-onis* vedinys iš *Čėpas*, o antru atveju iš lenkų vardo *Szcepan* (LPŽ I, 412–413). Manytina, kad *Čėponienės* vyro pavardė yra

kilusi iš minėto lenkų kilmės vardo, be to, nustatyta, kad panaši vyro pavardė *Čepukas* taip pat kilusi iš lenkų vardo.

Pavardės, kurios išvestos ne iš vardų šaltinyje rastos 7: *Baltuškienė, Dūdonienė, Džiugelienė, Kiškienė, Rankelienė, Sklėriuvienė / Sklėrienė, Šakalienė*. Jau buvo nustatyta *Dūdonio, Rankelės* ir *Šakalio* pavardžių kilmė: dvi pavardės sietinos su dviem lietuvių kalbos kilmės žodžiais: *ranka* ir *šakalys*, o viena su baltarusių kilmės žodžiu *dūda* (plačiau žr. skyrių *V y r ū p a v a r d ė s*).

LPŽ I prie pavardės *Baltuška* rašoma, kad galimas hibridinis darinys iš *Baltušis* su slavų priesaga *-ka*, be to, šalia pateikiamas dabartinėje kalboje nevertotinas bendrosios giminės daiktavardis *baltuška*, kurio reikšmė – ‘baltarankis’ (LPŽ I 182). Prie pavardės *Baltušis* rašoma, kad ji gali būti padaryta iš būdvardžio *baltas*, palyginimui pateiktas daiktavardis *baltušis* ‘baltaodis’ (LPŽ I 182).

Pavardė *Džiugelienė* išvesta iš *Džiugelis*. Pavardės *Džiugelis* aiškinimas nukreiptas į *Džiugas*. Ši pavardė siejama su *džiuga, džiugas* ‘džiaugsmas; kas greit džiaugiasi kuo’, *džiugis* ‘didelis džiaugsmas’ (LPŽ I 560).

Pavardė *Kiškienė* sudaryta iš vyro pavardės *Kiškis*. LPŽ I rašoma, kad ši pavardė padaryta iš daiktavardžio *kiškis* ‘zuikis’ (LPŽ I 1006).

Sklėriuvienės pavardė išvesta iš *Sklėrius*. Prie *Šklėriaus* pavardės palyginimui pateikiamas lietuvių slavizmas (lenk. *szklarz*) *šklėrius* ‘stiklius’, ir lenk. *Szklarz* (LPŽ I, 744, 945). Taigi ji kilusi iš lenkų kalbos žodžio.

2.3. Slapyvardis ir pravardiniai žodžiai

Slapyvardis (pseudonimas) *Kalbotyros terminų žodyne* aiškinamas kaip sugalvotas asmenvardis, vartojamas vietoj tikrojo asmens vardo ir pavardės ar kartu su jais (KTŽ 188).

Alvydo Butkaus monografijoje *Lietuvių pravardės* ir *Kalbotyros terminų žodyne* aprašant pravardę išskiriami esminiai jos bruožai: tai – neoficialus asmenvardis, kuriuo įvardijamas žmogus pagal kokį nors bruožą, ypatybę, panašumą ir pan. (Butkus 1995, 21; KTŽ 154).

Reikėtų pabrėžti, kad slapyvardį asmuo susigalvoja sau pats, o pravardę – duoda aplinkiniai žmonės.

Trumpoje dienoje rastas vienas slapyvardis *Stalinas*. Jis minimas vaizduojant įvykius, kai sovietų armijos kariai jau okupavę Prūdiškių kaimą, dalina ginklus ir supažindina su nauja tvarka tuos žmones, kurie prisijungė prie karių. Šis slapyvardis darbe netiriamas: slapyvardis priklauso Tarybų Sąjungos politiniam veikėjui, kuris išties gyveno ir nebuvo sukurtas romano autorės.

Lietuvių kalbos enciklopedijoje ir monografijoje *Mūsų pravardės* išskiriami labai panašūs pravardžių sudarymo principai – teigiama, kad pravardės suteikiamos pagal žmogaus ypatybes, kurias galima suskirstyti į 9–10 grupių: 1) fizinės ypatybės; 2) giminystė; 3) veikla, 4) kalbos turinys; 5) būdas; asociacijos; 7) gyvenamoji vieta; 8) turtas; 9) kilmė, tautybė; 10) kiti motyvai (LKE 422; Butkus 1995, 26–27). *Trumpoje dienoje* vartojamos pravardės, kurios nurodo, kad moteris yra ištekėjusi, jų funkcija – nurodyti moters priklausymą konkrečiam vyrui.

Įvardijimai laikomi pravardėmis, o ne pavardėmis, nes tai neoficialūs įvardijimai. Pravardės moterims suteikiamos dėl giminystės ryšių. Moteris įvardijančios pravardės romane rastos 4 (dvi iš jų apibūdina Juzo žmoną): *Juzienė* ‘Juzos žmona’, *Matuzonienė Juzienė* ‘Juzos žmona’, *Liudvikienė* ‘Liudviko žmona’, *Rankelienė Kastulienė* ‘Kastulio žmona’.

Visos šios pravardės yra priesagų vediniai, padaryti iš sutuoktinio vardo prisegant priesagą *- ienė*. Pirmosios dvi, *Juzienė* (: Juzas), *Liudvikienė* (: Liudvikas), romane vartojamos vienos, kitos dvi – drauge su oficialia pavarde: *Matuzonienė Juzienė*, *Rankelienė Kastulienė*.

Ūkininkė Sklėriuvienė, kalbėdama su samdine, abu kartus Matuzonienę vadina pavarde, pirmą kartą pasako sudėtinę pravardę (*Matuzonienė Juzienė*), o antrą kartą – priesaginę (*Juzienė*). Toks pravardės vartojimas rodo, kad natūralioje sakytinėje kalboje veikia redukcijos dėsnis – pirmą kartą pavartojus visą konstrukciją, antrą kartą bepasakomas svarbiausias elementas.

Kai mergaitė Bronė savo tetą pavadina Baltuškiene, pašnekovė pasitikslina, ar kalbama apie *Liudvikienę*. Toks pravardės vartojimas rodo, kad moters įvardijimas pavarde šiuo atveju yra svarbesnis už įvardijimą oficialiu asmenvardžiu. Gali būti, kad kaime gyvena daugiau nei viena Baltuškiene, tad pravardė, nurodo, kurio Baltušio žmona ji yra. Pravardės vartojimas rodo ir tai, kad romane psichologiniu atžvilgiu vyras yra svarbesnis už žmoną, kitu atveju veikėją būtų galima įvardyti oficialiu antroponimu.

Trumpoje dienoje pravardės pavartos 4 kartus, galima teigti, kad nuo veikėjų amžiaus priklauso pravardžių vartojimas: jauniausia mergina Bronė savo tetą Baltuškiene įvardija tik pavarde, o vyresnė pokalbio dalyvė, norėdama įsitikinti, kad kalba apie tą pačią moterį, vartoja minimos moters pravardę, kuri nurodo priklausymą konkrečiam vyrui.

Trumpoje dienoje nėra užfiksuota, kad ištekėjusias moteris pravardėmis įvardytų jaunos veikėjos.

3. ŽMONIŲ ĮVARDIJIMAS BENDRINIAIS ŽODŽIAIS

Bendriniai žodžiai (apeliatyvai) – tam tikros rūšies daiktų klasių apibendrinti pavadinimai, galintys žymėti daiktų ar gyvų būtybių rūšį. Jų atliekama funkcija – daiktus apibendrinti, o tikrinių žodžių – individualizuoti, t. y., išskirti vieną daiktą iš gausybės kitų. Mokslinėje literatūroje bendriniai žodžiai aprašomi šiek tiek skirtingai (plačiau žr.: LKE 82; DLKG 60–61; Jakaitienė 1980, 86–87 ir 2010, 263–266; Palionis 1999, 197–198).

Darbe kalbama apie vieną pagrindinę reikšmę, tą, kuri žodynuose pateikiama pirmoji. Reikšmė, kuri išryškėja kontekste, neanalizuojama.

3.1. Tiesioginės reikšmės įvardijimai

Šiame darbe tiesioginės reikšmės įvardijimus galima suskirstyti į 6 semantines grupes: 1) giminystės pavadinimai, 2) įvardijimai, rodantys amatą, profesiją, užsiėmimą, 3) įvardijimai, rodantys lyties skirtumą, priklausymą tautai, kilimo vietą 4) įvardijimai, rodantys socialinį statusą, galios turėjimą, subrendimą ir pan., 5) įvardijimai, rodantys fizines savybes, 6) įvardijimai, rodantys psichines savybes, būdo bruožus. Tokį palyginti stambų teminių grupių pasirinkimą lėmė tai, kad įvardijimus patogiausia jungti pagal bendras reikšmės struktūros semas. Taip suskirstytus žodžius patogiau aptarti įvairiais aspektais, pavyzdžiui, kilmės, struktūros darybos ir pan. Žinoma, nėra lengva rasti bendrą skirstymo pagrindą, tad ieškant racionaliausio skirstymo remtasi Jono Paulausko *Sisteminiu lietuvių kalbos žodynu* ir *Lietuvių kalbos gramatikos* I tomu.

3.1.1. Giminystės pavadinimai

Rūta Buivydienė knygoje *Lietuvių kalbos vedybų giminystės pavadinimai*, teigia, kad giminystė yra „santykiai, susiklostantys: 1) tarp asmens ir jo santuokos partnerio giminaičių ir 2) tarp abiejų sutuoktinių giminaičių“ (Buivydienė 1997, 15). Giminystės ryšių pavadinimus taip pat yra tyręs Antanas Salys, jis didesnę dėmesį skyrė ne santuokinės giminystės, o kraujo ryšio

giminystės terminijai. A. Salio teigimu, giminystė gali būti įgimta, t. y., galimas kraujo ryšys, arba vedybinė (Salys 1986, 17).

Romane *Trumpa diena* pavartoti giminystės pavadinimai nurodo ir santykius tarp sutuoktinių, pavyzdžiui, *pati, marti, tėvas* ‘moters sutuoktinis’, ir kraujo ryšius, pavyzdžiui, *dukra, brolis, sesuo*.

Trumpoje dienoje iš viso rasta 14 giminystės pavadinimų: *brolis, dėde* ~ *dėdė, dediene* ~ *dėdienė, dukte* ~ *duktė, marti, motina, moma* ~ *mama, pati, pusbralis* ~ *pusbrolis, sesa* ~ *sesuo, sūnus, tatula* ~ *tatulė* ‘tetulė’, *tėvas, vaikas* ‘sūnus ar dukterė savo tėvams’ (DLKŽe).

Giminystės pavadinimų formos pavartotos 104 kartus: *brolis, brolia* ~ *brolio, broliui, broliu* (2), *broliai* (2), *dėde* ~ *dėdė* (2), *dėdei* (2), *dediene* ~ *dėdienė, dedienes* ~ *dėdienės, dėdienei* ~ *dėdienei* (4), *dedien* ~ *dėdien[e]* (31), *dedenyt* ~ *dėdienyt[e]*, *dukte* ~ *duktė* (2), *dukterį, marčią* ~ *marčią, marčiu* ~ *marčia, motina* (2), *motinas* ~ *motinos, matinėla* ~ *motinėle, matute* ~ *motutė* (3), *moma* ~ *mama, mamyt, močia* (5), *močių* ~ *močią, moč, pačias* ~ *pačios, pačių* ~ *pačią, pačiu* ~ *pačia, pusbralis* ~ *pusbrolis, sesa* ~ *sesuo, sesa* ~ *seseriai, seserį* (2), *seseris, sūnus* (3), *sūnų, tatula* ~ *tatulė* ‘tetulė’ (2), *tatulas* ~ *tatulės* ‘tetulės’, *tatulį* ~ *tatulę* ‘tetulę’ (3), *tėvas* (4), *tėva* ~ *tėvo, tėvai* ~ *tėve* (3), (dgs. vard.) *tevai* ~ *tėvai* (2), *tevų* ~ *tėvų* (2), *tevam* ~ *tėvam* ‘tėvams’, *tėvai* (2), *tevelis* ~ *tėvelis, teveliuk* ~ *tėveliuk, vaikas* (3), *vaika* ~ *vaiko* (4), *vaiku, vaikai* (6), *vaikų* (2), *vaikam* ‘vaikams’, *vaikus* (2), *vaikais* (2).

Kaip matyti, visi pavadinimai, kurie nurodo giminystės pavadinimus, yra vienažodžiai daiktavardžiai. Vartojamos deminutyvinės formos – *motutė, tėveliukas*.

Trumpoje dienoje giminystės pavadinimus sudaro daiktavardžiai, kurie yra ir pirminiai, ir dariniai. Dariniai, kurie yra giminystės pavadinimai, romane sudaryti dviem darybos būdais: pridėjus priesagas ir sudūrus dvi šaknis.

Pirminių daiktavardžių, kurie įvardija giminystės pavadinimus romane rasta 12: *brolis, dėdė, dukterė, marti, mama, močia, pati, sesuo, sūnus, tėvas, vaikas, vyras*.

LKG I teigiama, kad labiausiai paplitęs darybos būdas yra priesaginė daryba (LKG I 1965, 253). Šį teiginį patvirtina atlikta giminystės pavadinimų analizė.

Priesagų darinių *Trumpoje dienoje* rasta 10 *dėdienė, dėdienytė, motinėle, motutė, mamytė, tetulė, pusbrolis, tėvelis, tėveliukas, vaikelis*. Jie sudaryti su priesagomis *-elis, -ėlė, -(i)ukas, -utė, -ytė, -ulė, -ienė*. Rastas vienas dūrinys – *pusbrolis* (: *pusė, brolis*).

Giminystės pavadinimai vartojami su deminutyvine priesaga, kada adresantas kreipiasi į adresatą. Toks kreipimasis rodo šiltą, nuoširdų bendravimą, meilumą, teigiamą požiūrį į pašnekovą. Kaip nurodo Ineta Savickienė (2005, 94), deminutyvų vartojimas dažnai susijęs su mandagumo raiška, kai ko nors prašoma. Prašymo situacijoje pavartoti 4 deminutyvai. Jurgita Macienė, aprašydama deminutyvų funkciją tekste, nurodo, kad kartais daiktavardžio deminutyvas paryškina daikto menkumą, neigiamą požiūrį į kalbėtoją (Macienė 2005, 44); veikėjų giminės įvardijimuose tokių deminutyvų nėra užfiksuota.

3 lentelėje pateikiamos priesagos, su kuriomis išvesti giminystės pavadinimai, jų dažnumas ir pavyzdžiai.

3 lentelė. Romane vartojami giminystės pavadinimai

Eil. nr.	Priesaga	Skirtingi vediniai	Pavartota kartų	Pavyzdžiai
1.	<i>-elis, -ėlė</i>	3	5	<i>tėvelis, vaikelis, motinėlė</i>
2.	<i>-ina</i>	1	3	<i>motina</i>
3.	<i>-(i)ukas</i>	1	1	<i>tėveliukas</i>
4.	<i>-utė</i>	1	3	<i>motutė</i>
5.	<i>-ytė</i>	2	2	<i>dėdienytė, mamytė</i>
6.	<i>-ulė</i>	1	6	<i>tetulė</i>
7.	<i>-ienė</i>	1	38	<i>dėdienė</i>

A. Sabaliausko teigimu, lietuvių kalboje labai gerai išlaikytas senasis indoeuropietiškas leksikos sluoksnis (Sabaliauskas 1990, 7), vienas iš jų – giminystės pavadinimai. *Trumpoje dienoje* vartojama daugiau savos kilmės giminystės pavadinimų nei skolinių. Taigi A. Sabaliausko teiginys pasitvirtina.

Savos kilmės giminystės pavadinimų yra 16: *brolis, duktė, marti, motina, motinėlė, motutė, mama, mamytė, močia, pati, sesuo, sūnus, tėvas, vaikas, vyras, pusbrolis*.

A. Sabaliausko teigimu, daiktavardį *duktė* iš baltų kalbų pasiskolino finų kalbos (Sabaliauskas 1990, 19), o *marti* būdingas tik baltų kalboms (Ibid 147), be to, žodis *motina* būdingas tik lietuvių kalbai (Ibid 21).

Svetimos kilmės giminystės pavadinimai romane rasti 3: *dėdė, dėdienė, teta*.

Analizuojant surinktus giminystės pavadinimus išryškėjo, kad *Trumpoje dienoje* vyrauja giminystės pavadinimai, kurie gauti dėl kraujo ryšio. Pavadinimai, kurie nurodo giminystės ryšius *Trumpoje dienoje* dažniau vartojami savos kilmės nei skolintos.

3.1.2. Įvardijimai, rodantys amatą, profesiją, užsiėmimą

Šiame skyriuje aptariami veikėjų įvardijimai, kurie žymi veikėjų amatą, profesiją ir užsiėmimą. Kaip žinome, amatas yra mokėjimas gaminti dirbinius rankomis; profesija – užsiėmimas, specialybė, kuriai būtinos tam tikros žinios ir gebėjimai, o užsiėmimas – tam tikras darbas, profesija. Amatas ir profesija apibūdina veiklą, kurią atliekant žmogus dirba ir už tai gauna atlygį.

Trumpoje dienoje rasta 18 įvardijimų, rodančių amatą, profesiją, užsiėmimą; visi yra vienažodžiai: *daktaras, klebonas, kunigas, meistras, milicnikas* ‘milicininkas’, *mokytojas, padėjėjas, padienis, pačtorius* ‘paštininkas’, *piemenė, piršlys, razbainikas* ‘plėšikas’, *šokėja, valdinikas* ‘valdininkas’, *viršaitis, vyskupas, sargas, studentas*.

Įvardijimai pavartoti 38 kartus: *daktarą* (2), *daktarai, daktarų, daktarus, klebonas, kunigas, kunigo* (2), *kunigui, kunigėlis* (2), *meistrų* (2), *milicnikas* ‘milicininkas’, *mokytoją, padėjėjų, padienį* (2), *padieniais, pačtorius* ‘paštininkas’, *pemene* ~ *piemenė, pemenes* ~ *piemenės, piršlys* (2), *piršliai* (3), *piršlių, piršlius, razbainikas* ‘plėšikas’, *šokėja* ~ *šokėja, valdinikas* ‘valdininkas’, *viršaitį, vyskupo, sargu, studentui, studentai*.

Pirminių įvardijimų, rodančių amatą, profesiją, užsiėmimą *trumpoje dienoje* rasta 9: *daktaras, klebonas, meistras, padėjėjas, pačtorius* ‘paštininkas’, *vyskupas, kunigas, studentas, razbainikas* ‘plėšikas’, darinių – 9: *kunigėlis, milicnikas* ‘milicininkas’, *mokytojas, padienis, pačtorius* ‘paštininkas’, *viršaitis, studentas, šokėja, valdinikas* ‘valdininkas’.

7 įvardijimai yra priesagų vediniai: *darbinykas* ‘darbininkas’, *valdinikas* ‘valdininkas’, *kunigėlis, milicnikas* ‘milicininkas’, *mokytojas, padėjėjas, viršaitis* ir 2 galūnės vediniai – *sargas, padienis*.

2 vediniai sudaryti su deminutyvinėmis priesagomis: *-aitis, -ėlis*: *viršaitis* (: viršus), *kunigėlis* (: kunigas). Priesagos *-ėlis* darybinė reikšmė – malonumo: Bronė, atlikusi išpažintį, džiaugiasi, kad kunigas jos nebarė: „– Koksai geras kunigėlis!“.

7 vediniai sudaryti su priesagomis *-ininkas, -ėjas, -a, -tojas*, juos galima išskirti į dvi grupes: 1) veikėjų ir veiksmožodinės ypatybės turėtojų pavadinimus; 2) vardažodinės ypatybės turėtojų pavadinimus. Veiksmožodinės ir vardažodinės ypatybės turėtojų pavadinimai skiriasi tuo, kad pirmieji pavadinimai išvesti iš veiksmožodžių, o antrieji – būdvardžių, daiktavardžių, rečiau – skaitvardžių.

Veiksmožodinės ypatybės turėtojų įvardijimai *Trumpoje dienoje* rasti 2: *mokytojas* (: mokyti), *padėjėjas* (: padėti, padėjo), *šokėja* (: šokti). LKG I rašoma, kad priesaga *-ėjas, -a* „viena tipiškiausių ir dariausių veikėjų pavadinimų priesagų“ (LKG I 319).

Vardažodinės ypatybės turėtojo pavadinimai, išvesti su priesagomis, kūrinėje rasti 2: *milicnikas* (: milicija), *valdinikas* (: valdžia).

Trumpoje dienoje daiktavardžiai *milicnikas* ir *valdinikas* padaryti ne su priesaga *-ininkas*, o su trumpesniu priesagos variantu *-inkas*.

Kaip jau buvo minėta, romane rasti 3 galūnių vediniai. Du galūnės *-as* vediniai – *sargas* (: sergėti), *padienis* (: diena) ir vienas *-ė* galūnės vedinys *piemenė*.

10 įvardijimų yra lietuvių kilmės: *mokytojas, padėjėjas, padienis, piemenė, piršlys, valdininkas, viršaitis, vyskupas, sargas, šokėja* ir 8 skoliniai: *daktaras, klebonas, kunigas, meistras, milicininkas, pačtorius* ‘paštininkas’, *razbainikas* ‘plėšikas’, *studentas*.

3.1.3. Įvardijimai, rodantys priklausymą tautai, lyties skirtumą, kilimo vietą

Šiame poskyryje aptariami įvardijimai, kurie rodo priklausymą tautai, lyties skirtumą, kilimo vietą. Tokių įvardijimų rasta 10: *amerikonas, kaimietė, lenkas, lietuvis, moteris, vyras, žydas, žmogus, ruskis* ‘rusas’, *ruskių* ‘rusų’ *išpera*.

81 kartą vartojami įvardijimų variantai: *amerikonas* (3), (dgs. gal.) *kaimietes, amerikona* ~ *amerikono, amerikonui* (2), *amerikonų* ~ *amerikoną*, , *linkui* ~ *lenkui, lietuvis, marikontas* ~ ‘amerikonas’, *moteris, moteres* ~ *moteries* ‘moters’, *vyras* (6), *vyrų* ~ *vyrą, vyrų*, (dgs. vard.) *vyrų* (4), *vyrų, vyrų*, (dgs. šauksm) *vyrų* (2), *žydas, žydui, žydu* ~ *žyda, žydas, žmogus* (6), *žmagaus* ~ *žmogaus* (2), *žmogui* (3), *žmogų* (5), (dgs. vard.) *žmones* ~ *žmonės* (12), *žmonių* ~ *žmonių* (5), *žmanem* ~ *žmonėm* ‘žmonėms’, *žmones* (7), *žmanėm* ~ *žmonėm* ‘žmonėmis’ (2), *ruskis* ‘rusas’ (2), *ruskius* ‘rusus’, *ruskių* ‘rusų’ *išpera*.

Tik vienas įvardijimas *Trumpoje dienoje* yra dvižodis – *ruskių* ‘rusų’ *išpera*. DLKŽe daiktavardis *išpera* turi 2 reikšmes. Žodžių junginiui *ruskių* ‘rusų’ *išpera* tinka 2 reikšmė – niek. ‘niekam tikęs padaras’. Šiuo įvardijimu pavadinamas kaimo bernas – Silva (jis išduoda savo kaimo žmones sovietų armijos kareiviams). Likę 9 įvardijimai yra vienažodiai.

Pirminių įvardijimų rasta 6: *lenkas, moteris, vyras, žydas, žmogus, varliai* (Varlių miestelio gyventojai).

Vediniai rasti 4: *amerikōnas, kaimietė, lietuvis, ruskis*. Trys yra priesagų *-(i)onas, -kis* vediniai: *amerikōnas* (: Amerika), *kaimietė* (: kaimas), *ruskis* (: rusas), o vienas galūnės *-is* vedinys – *lietuvis* (: Lietuva). Darinius galima išskirti į 2 grupes: 1) asmens įvardijimai pagal gyvenamąją vietą, pavyzdžiui: *amerikonas, lietuvis, ruskis*; 2) asmens įvardijimai pagal kilimo vietą, pavyzdžiui, *kaimietė*.

Apie daiktavardžio *lietuvis* istorinę darybą yra rašęs Pranas Skardžiaus *Rinktiniuose raštuose 1*, pasak jo, *lietuvis* – senosios *-v-* priesagos vedinys (plačiau žr. Skardžius 1996, 384). *Dabartinėje lietuvių kalbos gramatikoje* rašoma, kad *lietuvis* yra galūnės *-is* vedinys, kuris nurodo asmenis pagal jų kilimo ir gyvenamąją vietą (plačiau žr. DLKG 140).

5 įvardijimai yra lietuvių kilmės: *lietuvis, moteris, vyras, žydas, žmogus*, 4 skoliniai – *amerikonas, marikontas, lenkas, ruskis* ir vienas įvardijimas *ruskio išpera* yra sudarytas iš skolinio (*ruskis*) ir lietuvių kilmės žodžio (*išpera*).

3.1.4. Įvardijimai, rodantys socialinį statusą, galios turėjimą, subrendimą ir pan.

Šiam poskyriui tinkamas įvardijimas rastas 41: *atėjūnas* niek. ‘negeidžiamas atsikėlėlis, atsibastėlis’ (DLKŽe), *bagočius* ‘turtuolis’ (LKŽe), *bernas, bevaikis, boba, buožė, draugas, gaspadine* ~ *gaspadinė* ‘šeimininkė’ (LKŽe), *gaspadorius* ‘ūkio savininkas, namų, kiemo šeimininkas’ (LKŽe), *jaunikis, ponaitis, merga, mokytojiėnė* ‘mokytojo žmona’, *nabage* ~ *nabagė* ‘vargšė’ (DLKŽe), *našlaitė, našlė, našlys, nuovadiėnė* ‘nuovado žmona’, *panytė, ponas, ponia, praėjūnas* ‘perėjūnas’, *priešas, pusininkas, senbernis, senmerge* ~ *senmergė, senis, susiedas* ‘kaimynas’ (LKŽe), *svečias, vienatūris, viešnia, karalūnas, kavalierius, šlėkta, ubaga vaikas* ~ *ubago* ‘vargšo’ vaikas, *užkurinė, ūkinikas* ‘ūkininkas’, *valakinis, varliai* (Varlių miestelio gyventojai), *vyriokas, ženiklis* ‘jaunikis’ (LKŽe).

Įvardijimų variantai vartojami 176 kartus: atajūnų ~ atėjūnų ‘atėjūnų’, *bagočius* ‘turtuolis’ (3) (LKŽe), *bagočiai* ‘turtuoliai’ (LKŽe), *bagočiais* ‘turtuoliais’ (LKŽe), bagočkų ‘turtuolių’ (LKŽe), *bernas* (2), *berna* ~ *berno*, *berny* ~ *berną* (2), *bernai*, *berny*, *bernus* (2), *bernelį*, *berniokas*, (2), *bernioka* ~ *bernioko* (2), *berniokui*, *bernioku*, *bevaikis*, *boba* (4), *bobas* ~ *bobos*, *bobų*, *bobas*, (vns. šauksm.) *buože*, *buožių*, *draugas*, *draugai*, *gaspadine* ~ *gaspadinė* (10), (vns. kilm.) *gaspadines* ~ *gaspadinės*, (daug. vard.) *gaspadines* ~ *gaspadinės*, *gaspadorius*, *gaspadoriaus*, *gaspadoriai*, *jaunikis*, *karaliūnui*, *kavalielius* ~ *kavaliierius*, *kavaliierius* (2), *kavalieriaus* (2), *kavalieryų*, *kavalieriai*, *panaičiu* ~ *ponaičiu*, *praejūnas* ~ ‘perėjūnas’, *merga* (14), *mergų* ~ *mergą* (2), (vns. įn.) *merga* (2), (dgs. vard.) *mergas* ~ *mergos* (10), *mergom* ‘mergoms’, *mergas* (8), *mergom* ‘su mergomis’, (dgs. šauksm.) *mergas* ~ *mergos* (6), *mergela* ~ *mergelė* (3), *mergela* ~ *mergele* (2), *mergiote* ~ *mergiotė* (9), (vns. kilm.) *mergiotes* ~ *mergiotės* (3), *mergiotei* (2), *mergiotį* ~ *mergiotę* (4), *mergiot[e]* (2), (dgs. vard.) *mergiotes* ~ *mergiotės*, (dgs., šauksm.) *mergiotes* ~ *mergiotės*, *mergužėla* ~ *mergužėle* (2), *mergužėlas* ~ *mergužėlės*, *makyatajieniu* ~ *mokytojienia* ‘mokytojienė’, *nabage* ~ *nabagė* ‘vargšė’ (DLKŽe) (2), *našla* ~ *našlė*, *našlai* ~ *našlei*, *našlaite* ~ *našlaitė*, *našlaitį* ~ *našlaitę*, *našlys*, *navadienes* ~ *nuovadienės*, *panytė*, *panyt* ~ *panyt[e]*, *pona* ~ *pono*, *ponų* ~ *poną*, *ponai* (3), *ponų*, *ponam* ‘ponams’, (vns. vard.) *ponia* (2), (vns. įnag.) *poniu* ~ *ponia* (2), *pusnika* ~ *pusniko* ‘pusininko’, *pusnikai* ~ *pusnikai* ‘pusininkai’ (2), *senbernis*, *senmerge* ~ *senmergė*, *senis*, *senia* ~ *senio*, *senį*, *susiedas* ‘kaimynas’ (LKŽe), *svečias*, *svečia* ~ *svečio*, *svečiu*, *svečiai*, *svečių*, (dgs. šauksm.) *sveteliai*, *vaikelis* ‘vyriškos lyties vaikas, berniukas’ (LKŽe), *vienatūris*, *viešnia* (2), *ženiklis* ‘jaunikis’ (LKŽe), *šlėkta*, *ubaga vaikas* ~ *ubago* ‘vargšo’ vaikas, (vns. kilm.) *užkurines* ~ *užkurinės*, *ūkinikas* ‘ūkininkas’, *ūkininku*, *ūkinikus* ‘ūkininkus’, *valakinia* ~ *valakinio*, *varlia* □ (Varlių miestelio gyventojai), *ženiklį* ‘jaunikį’ (LKŽe).

Vienas įvardijimas yra dvižodis: *ubago vaikas*. Žodžių junginys padarytas iš dviejų daiktavardžių, vienas iš daiktavardžių – *ubagas* yra nevartotinas bendrinėje kalboje ir keistinas į *vargšas*. Likę įvardijimai yra vienažodžiai.

Pirminių daiktavardžių yra 17: *bagočius* ‘turtuolis’ (LKŽe), *bagočka* ‘turtuolis’ (LKŽe), *bernas*, *boba*, *buožė*, *draugas*, *gaspadorius*, *gaspadinė*, *kavaliierius*, *merga*, *našlys*, *nabagė*, *ponas*, *ponia*, *susiedas* ‘kaimynas’ (LKŽe), *svečias*, *šlėkta*.

Darinių rasta 26 (iš jų priesagos vedinių – 26, galūnės – 3, priešdėlio – 1 ir 3 dūriniai): *atejūnas* ‘atėjūnų’, *bernelis*, *berniokas*, *bevaikis*, *jaunikis*, *karaliūnas*, *panaitis*, *praejūnas*

‘perėjūnas’, *mergelė*, *mergiotė*, *mergužėlė*, *mokytojienė*, *našlė*, *našlaitė*, *nuovadienė*, *panytė*, pusnikas ‘pusininkas’, *senbernis*, *senmergė*, *sveteliai*, *vienatūris*, *viešnia*, *ženiklis* ‘jaunikis’ (LKŽe), *užkurinė*, *ūkinikas* ‘ūkininkas’, *valakinis*.

Trumpoje dienoje veikėjų įvardijimai vartojami su 6 skirtingomis deminutyvinėmis priesagomis: *-aitis*, *-ė*; *-elis*, *-ė / -ėlė*; *-ytė*, *-iokas*; *-iotė*.

Kaip rašyta kituose skyriuose, priesaga *-(i)okas* būdingą rytų aukštaičiams. *Vyrioku* romane pavadinamas Rankelienės sūnus, sakoma, kad jis „gražus vyriokas“ (p. 46), be to, pabrėžiama, kad išsilavinęs. Tad visiškai aišku, kad su šia priesaga padarytas daiktavardis suteikia veikėjui teigimą konotaciją.

Trumpoje dienoje dažniausiai ūkininkė Sklėriuvienė į pagrindinę romano veikėją, Bronę, kreipiasi vartodama įvardijimą *vaikeli*. Toks kreipimasis rodo, kad ūkininkei Bronė yra artima, su ja bendraujama šiltai ir veikėjos vertinimas yra teigiamas, be to, Sklėriuvienė pasako, kad Bronė jai tarsi duktė („– *Broniutė* – *merga kaip priguli* ‘kaip reikiant’, *o man buvo kaip antra duktė*“ p. 382). Vieną kartą daiktavardis *vaikeliai* vartojamas daugiskaitos šauksmininko forma, kai senyva moteris vaikus moko elgesio taisyklių bažnyčioje („– *Juoktis bažnyčioj, dairytis, orą pagadint – griekas ‘nuodėmė’, vaikeliai*“ p. 247).

Daugiausia skirtingų vedinių, tiriamų šiame poskyriuje rasta su deminutyvine priesaga *-elis*, *-ė / -ėlė*, pavyzdžiui: *bernelis* (: bernas), *mergelė* (: merga), *svetelis* (: svečias) ir kt. LKG I teigiama, kad ši priesaga yra dariausia sudarant lietuvių kalbos deminutyvinius daiktavardžius (LKG I 254). Dariniai sudaryti su šia priesaga *-elis*, *-ė* žymi jaunumą ir nesubrendimą (romane taip įvardijami tie veikėjai, kurie nėra sukūrę šeimų). Veikėjai, kurie įvardijami daiktavardžiu *sveteliai*, turi maloninę reikšmę.

Su priesaga *-aitis*, *-ė* išvesti 2 vediniai: *ponaitis* (: ponas), *našlaitė*. LKG I daiktavardis *našlaitė* išskiriamas kaip specialios reikšmės vedinys (LKG I 272).

Priesagos *-ytė* vedinys romane rastas 1 – *panytė* (: pana). LKG I teigiama, kad priesagos *-ytė* vediniai susiję su vaikų pasauliu (LKG I 272). *Panyte* vadinama Bronė, toks kreipimasis parodo, kad veikėja, dar nėra visiškai užaugusi mergina.

Priesagos *-užė* vedinys romane rastas 1 – *mergužėlė*. LKG I rašoma, kad priesagos *-užė* deminutyvai dažnai žymi malonumą, o kreipiantis į asmenį – familiarumą (LKG I 275). Daiktavardžiu *mergužėlė* į Bronę kreipiasi piršlys, kuris yra atvažiavęs iš Varlių miestelio, toks kreipinys rodo familiarų, neoficialų bendravimą.

Kaip jau rašyta, priesagos *-iokas* ir *-iotė* būdingos rytų aukštaičiams. Su priesaga *-iokas* padarytas darinys *berniokas* (: bernas), o su *-iotė* – *mergiotė* (: merga). Romane bernioku 1 kartą pavadinamas Vytukas, jauniausias romano veikėjas, tad deminutyvas *berniokas* turi mažumo reikšmę. Kitais atvejais *bernioku* įvardijami vaikinai, kurie dar nevedę. Deminutyvu *mergiotė* romane įvardijamos merginos, kurios dar nėra ištekėjusios. Tad galima teigti, kad daiktavardžiai, padaryti su priesaga *-iotė*, taip pat turi vidutiniškumo reikšmę.

Veiksmožodinės ypatybės turėtojų įvardijimai sudaryti du 2 priesagoms: *-iklis*, *-lys*: *ženiklis* ‘jaunikis’ (LKŽe) (: ženytis), *piršlys* (: piršti).

Vardažodinės ypatybės turėtojų įvardijimai sudaryti su priesagomis *-ikis*, *-inis*: *jaunikis* (: jaunas), *valakinis* (: valakas).

Romane rasti 2 dariniai, kurie sudaryti su priesagos *-ininkas* trumpesniu variantu *-inikas* ir *-nikas*: *ūkinikas* ‘ūkininkas’ (: ūkis), *pusnikas* ‘pusininkas’ (: pusė).

Priesagos *-iūnas* vedinys *karaliūnas* (: karalius) nurodo vaiko įvardijimą pagal tėvus. Šis įvardijimas romane vartojamas perkeltine reikšme. Bronė *karaliūnu* pavadina ūkininkės Sklėriuvienės sūnų, kuri labai didžiuojasi savo sūnumi.

Romane rastas 1 priesagos *-nia* darinys *viešnia* (: viešėti). Apie priesagos *-nia* darinius yra rašęs Pranas Skardždius (plačiau žr. Skardžius 1996, 222).

Du priesagos *-ienė* vediniai įvardija moteris, kurios yra ištekėjusios. Du vediniai sudaryti vartojant moters sutuoktinio profesijos pavadinimą: *nuovadienė* (: nuovas) ir *mokytojienė* (: mokytojas).

Po vieną darinį rasta su priesagomis *-ūnas* ir *-inė*: *atėjūnas* (: atėjo), *užkurinė* (: užkury). Daiktavardis *atėjūnas* yra veiksmožodinės ypatybės turėtojo įvardijimas. DLKŽe *atėjūno* reikšmė pateikiama ‘negeidžiamas atsikėlėlis, atsibastėlis’, be to, turi pažymą, kad tai niekinamasis daiktavardis. *Atėjūnais* įvardijami sovietų armijos kariai, kurie atvyko į Prūdiškių kaimą. Daiktavardis *užkurinė* yra vardažodinės ypatybės turėtojo pavadinimas.

Senis yra galūnės vedinys iš būdvardžio *senas*. Tai – vardažodinės ypatybės turėtojo pavadinimas. *Seniu* įvardijamas vyras, atvykęs iš Amerikos. Tokį įvardijimą vartoja jaunos romano veikėjos.

Romane rastas vienas priešdėlio *be-* vedinys – *bevaikis* (: vaikas). Šiuo pavadinimu įvardijamas amerikietis, kuris atvykęs į Prūdiškių kaimą. LKG I rašoma, kad dauguma priešdėlio

be- vedinių žymi asmenį, neturintį to dalyko, kuris pasakytas pamatiniu žodžiu (LKG I 431). *Bevaikiu* romane įvardijamas veikėjas vaikų neturi.

Trys veikėjų įvardijimai yra dūriniai: *vienatūris*, *senbernis*, *senmergė*. 1 dūrinys padarytas iš būdvardžio ir veiksmažodžio su jungiamuoju balsiu *a* – *vienatūris* (: vienas, turėti). Kiti 2 dūriniai padaryti iš būdvardžių ir daiktavardžių: *senbernis* (: senas, bernas), *senmergė* (: sena, merga).

Savos kilmės įvardijimų šiame poskyryje rasta 26: *atėjūnas*, *nuovadienė*, *mokytojienė*, *vienatūris*, *viešnia*, *užkurinė*, *ūkinikas*, *valakinis*, *bernas*, *bevaikis*, *boba*, *buožė*, *draugas*, *jaunikis*, *varliai*, *karaliūnas*, *merga*, *našlys*, *našlė*, *našlaitė*, *praejūnas*, *pusnikas*, *senbernis*, *senmergė*, *senis*, *svečias*.

Svetimos kilmės įvardijimų šiame skyriuje rasta 15: *bagočius*, *bagočka*, *gaspadorius*, *gaspadinė*, *kavaliarius*, *nabagė*, *panytė*, *ponas*, *ponia*, *susiedas*, *šlėkta*, *ubago vaikas*, *ženiklis* ‘jaunikis’ (LKŽe).

3.1.5. Įvardijimai, rodantys fizines savybes

Įvardijimų, kurie rodo fizines veikėjų ypatybes *Trumpoje dienoje* rasta 9: *darbinykas* ‘darbininkas’, *darbinykės* ‘darbininkės’, *glušas* ‘kurčius’ (LKŽe), *išverstalūpis*, *klyvius*, *pėstinikas* ‘pėsčias žmogus’ (LKŽe), *purslius*, *storapilvis*, *sukatnikė* ‘džiovininkė’. Visi įvardijimai yra vienažodžiai.

Įvardijimų variantų rasta 12: *darbinykas* ‘darbininkas’ (4), *darbinykes* ~ *darbinykės* ‘darbininkės’, *glūšai* ‘kurčiau’ (LKŽe), *išverstalūpis*, *pėstinikus* ‘pėsčius žmones’ (LKŽe), *klyviau*, *pursliau*, *storapilvio*, *sukatnike* ~ *sukatnikė* ‘džiovininkė’ (LKŽe).

Visi veikėjų įvardijimai, kurie rodo fizines ypatybes, yra dariniai. Trys dariniai yra vardažodinės ypatybės turėtojų pavadinimai, išvesti su priesaga *-inykas*, *-ė*: *darbinykas* (: darbas), *darbinykė* (: darbas) ir *-nikė* – *sukatnikė* ‘džiovininkė’ (: sukata). Galūnės vedinių yra 3: *glušas* (: glušti), *klyvius* (: klyvoti), *purslius* (: purslas). Abu dūriniai, rodantys fizines ypatybes, vartojami *Trumpoje dienoje*, yra padaryti iš būdvardžio ir daiktavardžio: *išverstalūpis* (: išverstas, lūpa), *storapilvis* (: storas, pilvas).

Trumpoje dienoje rasti 7 savos kilmės įvardijimai: *darbinykas*, *darbinykė*, *išverstalūpis*, *klyvius*, *storapilvis*, ir svetimos 2 kilmės: *glušas* ‘kurčius’, *sukatnikė* ‘džiovininkė’.

3.1.6. Įvardijimai, rodantys psichines savybes, būdo bruožus

Įvardijimų, kurie parodo veikėjų psichines savybes, būdo bruožus romane rasta 23: *apdujėlė* ‘pamišėlė, pakvaišėlė’ (taip vadina sesuo kitą seserį, kuri atsisako tekėti už turtingo vyro), *ažtarėja* ‘užtarėja’, *besarmatis*, *durnius* ‘kvailys’ (LKŽe), *durnė* 1. ‘kvailė’ (LKŽe), *kvailiukas*, *galgonas* ‘nenaudėlis’ (LKŽe), *išdavikas* ‘kas sulaužo ištikimybę, išduoda priešams, įskundžia’ (DLKŽe), *išnaudotojas*, *lepūnėlis*, *melagius* ‘melagis’, *nečėselis* ‘kvailelis’ (LKŽe), *nečėsėlė* ‘kvailelė’ (LKŽe), *nedakepėlis* ‘puskvaišis, apykvailis’ (LKŽe), *netikelė*, *netinginė*, *nevidonas* šnek. ‘nenaudėlis’ (DLKŽe), *pasalūnas* ‘kas veikia slapta, klastingai’ (DLKŽe), *pavydnikai* ‘pavyduoliai’, *pikčiurna*, *prašaipta*, *tinginio pantis*, *žiopl̃ys*, *žulikas* ‘apgavikas, sukčius, vagis, plėšikas’ (LKŽe), *šelmis*.

Įvardijimų variantų vartojama 44: *apdujėle* ‘pamišėle, pakvaišėle’, *ažtarėja* ~ *ažtarėja* ‘užtarėja’, *besarmati*, *durnius* ‘kvailys’ (LKŽe), *durniau* (6), (dgs. vard.) *durniai*, *durnė* ‘kvailė’ (LKŽe), *durnė* (3), *kvaliuk*, *galgonai* ‘nenaudėliai’ (LKŽe), *išdavikas*, *išnaudotojas*, *išnaudotojo*, *lepūnėlis*, *melagius* (‘melagis’) (2), *melagiu*, *nečėselis* ‘kvailelis’ (LKŽe), *nečėsėlė* ‘kvailelė’ (LKŽe), *nedakepėlis* ‘puskvaišis, apykvailis’ (LKŽe), *netikėlės*, *netinginės*, *nevidonai* šnek. ‘nenaudėliai’ (DLKŽe), *nevidonai* ‘nenaudėli’ (DLKŽe), *pasalūnas* ‘kas veikia slapta, klastingai’ (DLKŽe), *pavydnikai* ‘pavyduoliai’ (2), *pikčiurna*, *prašaipta*, *tinginio panti*, *žioply*, *žulikas* ‘apgavikas, sukčius, vagis, plėšikas’ (LKŽe), *šelmi*.

2 įvardijimai yra sudaryti iš dviejų žodžių: *piršlys melagis*, *tinginio pantis*. *Piršliu melagiu* save pavadina pats veikėjas, kalbindamas Bronę. Suprantama, kad ši psichinė melagio savybė yra perkeltinės reikšmės, nes vartojama konkrečioje situacijoje, t. y. piršlybų metu. Frazeologiniu junginiu *tinginio panti* vyresnioji sesuo Emilija, kreipiasi į Bronę, kai pamato, kad nėra užkurta ugnis. Kaip žinoma iš romano konteksto, Bronė yra darbšti mergaitė, tad toks kreipinys į adresatą parodo adresananto pyktį ir suirzimą kalbamuoju momentu.

Pirminiai įvardijimai, kurie rodo psichines savybes ir būdo bruožus, *Trumpoje dienoje* rasti 3: *durnius*, *galgonas*, *šelmis*, o dariniai 17: *apdujėlė*, *užtarėja*, *besarmatis*, *kvailiukas*, *lepūnėlis*, *melagis*, *nečėselis*, *nečėsėlė*, *nedakepėlis*, *netikelė*, *netinginė*, *pasalūnas*, *pavydnikas*, *pikčiurna*, *prašaipta*, *žiopl̃ys*, *žulikas*.

Priesagos *-ėlis, -ė* darinių rasta 5 *apdujėlė* (: apdujyti), *lepūnėlis* (: lepūnas), *nečėsėlis, nečėsėlė, netikėlė* (: netikti).

Daiktavardis *žulikas* yra priesagos *-ikas* vedinys ir veiksmažodžio *žulyti*.

Su priesagomis *-inikas, -ėja / -nikas, -(i)ukas, -agis, -lys, -(i)urna, -ūnas* turima po 1 darinį – *razbainikas, užtarėja* (: užtarti), *kvailiukas* (: kvailys), *melagis* (: melas), *žioplys* (: žioplas), *pavydnikas* (: pavydnas) *pikčiurna* (: pyktas), *pasalūnas* (: pasala).

Darinys *prašaipa* yra galūnės *-as* vedinys iš veiksmažodžio *prašiepti*.

Du dariniai yra priešdėlių *be-* ir *ne-* vediniai: *besarmatis* (: sarmata), *netinginė* (: tinginė).

Vienas darinys turi du priešdėlius *ne-* ir *da-* *nedakepelis* (: kėpelis).

Rastas vienas dūrinys, kuris sudarytas iš dviejų daiktavardžių – *pienburnis* (: pienas, burna).

Atlikta darybos analizė parodė, kad daugiausia įvardijimų, kurie rodo psichines savybes ir būdo bruožus, yra sudaryta su priesagomis, tokių darinių 14. Mažiau su priešdėliais – 6, vienas darinys galūnės ir vienas dūrinys.

Savos kilmės įvardijimų šiame poskyryje rasta 16: *apdujėlė, besarmatis, užtarėja, kvailiukas, lepūnėlis, melagis, netikėlis, netinginė, nevidonas, pasalūnas, pavydnikas, pienburnis, pikčiurna, prašaipa, tinginio pantis, žioplys*.

Svetimos kilmės įvardijimų šiame poskyryje rasta 9: *durnius, durnė, galgonas, nečėsėlis, nečėsėlė, nedakepelis, razbainikas, šelmis, žulikas*.

3.2. Perkeltinės reikšmės įvardijimai

Šiame skyriuje aptariami žmonių įvardijimai, kurie vartojami perkeltine reikšme. Evaldos Jakaitienės teigimu, kalbotyros moksle žodžių perkeltinėmis reikšmėmis vadinamos tik tos, kuriomis pavartoti žodžiai yra vaizdingi ir emocingi (Jakaitienė 2010, 90). Aptariami perkeltinės reikšmės veikėjų įvardijimai šiame darbe jie skiriami į 5 grupes: 1) mitines (antropomorfinės) būtybės: *biesas, judošius, parka, ragana, šėtonas, velnias, velnio pusė*; 2) gyvulius: *asilas, galvijas, ožys, ožka, paršas, šuo, šuva, teliukas*; 3) paukščius: *višta, vištgalvė, vištos galva*; 4) roplius ir varliagyvius: *gyvatė, gyvačiukas, rupūžė, rūpužiotė, rūpužiukas, varlė, varlės koja, varlėnas*; 5) žolinį žydintį augalą: *kvietkelis* ‘gėlytė’. Perkeltinės reikšmės žodžiai tekste yra metaforos. Adresato įvardijimas perkeltinės reikšmės žodžiais parodo adresanto aksiologinį

vertinimą, paprastai neigiamą (žr. Gudavičius 2009, 174–190). Mitinių būtybių pavadinimai bus aptariami viename poskyriuje, o gyvulių, paukščių, roplių ir varliagyvių bei žolinio žydinčio augalo – kitame.

3.2.1. Antropomorfinių būtybių pavadinimai

Aloyzas Gudavičius teigia, kad „ypač didelį prasminį krūvį perteikia žodžiai, pavadinantys specifines istorijos, kultūros realijas arba turintys tradicinių tautos pasaulėvaizdžio asociacijų“ (Gudavičius 1994, 40). Romane ypač aktualizuojama chtoninė dievybė velnias ir jo variantai. Kaip žinoma, ši būtybė siejama su požemiais, pelkėmis, tad veikėjas, kuris pavadinamas tokiu įvardijimu vertinimas neigiamas. Mitinės būtybės velnias ir ragana lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje nuo seno yra vertinamos neigiamai ir siejamos su blogiu. Veikėjai, kurie pavadinami būtybių pavadinimais ir siejasi su neigiamomis asociacijomis taip pat įgauna neigiamą konotacinį vertinimą.

Mitinių būtybių pavadinimai *Trumpoje dienoje* rasti 7 (iš viso jie vartojami 18 kartų): *biesai* ‘velni’ (2), *biesai* ‘velniai’, *judošiau* ‘netikėli’, *judošiau* ‘bjaurybe’ (2) *judošiai* ‘bjaurybės’, *parka* ‘nenaudėlis’, (vns. vard.) *ragana* (3), (vns. įnag.) *raganų* ~ *ragana*, *raganas* ~ *raganos*, *šėtonai*, *velnias*, *velnių*, *velniam* ‘velniams’, *velnia puse* ~ *velnio puse*.

Vienas įvardijimas yra dvižodis – *velnio puse*, o kiti – vienažodžiai.

Pirminių pavadinimų, nurodančių mitinių būtybių pavadinimus, *Trumpoje dienoje* yra 5: *biesas* ‘velnias’, *parka* ‘nenaudėlis’, *ragana*, *šėtonas*, *velnias*.

Darinių, kurie nurodo mitinių būtybių pavadinimus, romane rasta 2: *judošius*, *rāgana*. *Judošius* (: Judas) – vardažodinės ypatybės turėtojo pavadinimas, kuris yra priesagos *-ošius* vedinys.

Savi mitinių būtybių pavadinimai *Trumpoje dienoje* rasta 3: *ragana*, *velnias*, *velnio puse*.

Gintaras Beresnevičius ir Birutė Jasiūnaitė teigia, kad velnias yra vienas populiariausių lietuvių tautosakos, pirmiausia pasakų ir mitologinių sakmių, personažų (Beresnevičius 2001, 190; Jasiūnaitė 2011, 87). Romane keturi sinonimai apibūdina vieną mitinę būtybę velnią: *biesas*, *velnias*, *velnio puse*, *šėtonas*. Dėl tos priežasties, kad velnias lietuvių tautosakoje yra dažnas veikėjas, jam pavadinti turima daug vardų, kurių 4 minimi *Trumpoje dienoje*. *Velnias* prk. ‘rodo pažymimuoju žodžiu reiškiamo asmens, gyvūno, daikto, veiksmo ir pan. neigiamą ypatybę’ (LKŽe). Kreipimasis į adresatą frazeologiniu junginiu *velnio puse* rodo švelnesnį

emocinį santykį nei kreipinys *velnias* (taip Bronė kreipiasi į Silvą, kai tas vadelioldamas arklį specialiai važiuoja per duobes). *Velniu* veikėjai įvardija kitus romano veikėjus, kai yra įskaudinti, nusivylę ar pykstantys. Pavyzdžiui, jaunas vaikinąs *velniu* išvadina amerikietį, kuris veda jo mylimąją, tad toks įvardijimas parodo žmogaus pyktį, skausmą ir nusivylimą, kai padėtis netinkama ir jis nieko negali pakeisti. Silva šios senovės lietuvių mitologinės figūros vardu vadina ūkininkus ir savo buvusius draugus, jis yra įskaudintas ir piktas: jaučia, kad aplinkiniai jo negerbia (mat jis tarnauja svetimiams). Romane mitologinis personažas perkeliamas į gyvųjų pasaulį.

Mitinės būtybės pavadinimu *šėtonai* Bronė kreipiasi į Silvą, kai supranta, kad laukiasi. Vartodama tokį kreipinį Bronė išreiškia ne tik skausmą, bet neapykantą ją nuskriaudusiam žmogui. Toks įvardijimas parodo, kaip emociškai Bronė vertina Silvą. LKŽe pateikiama *šėtono* antra reikšmė tinkama apibūdinti Silvai: 2. ‘blogas, nedoras žmogus, bjaurybė, nenaudėlis’ (LKŽe).

A. Sabaliauskas knygoje *Lietuvių kalbos leksika* daiktavardį *ragana* yra priskyres tik baltų kalboms būdingai leksikai (plačiau žr. Sabaliauskas 1990, 180). *Trumpoje dienoje* daiktavardžiu *ragana* įvardijamos tik moterys. LKŽe daiktavardis *ragana* turi 9 reikšmes, iš kurių tinkamos apibūdinti romano įvardijamas veikėjas yra dvi: 3. prk ‘pikta, nesugyvenama moteris’; 4. prk. ‘bjaurybė, nenaudėlė’ (LKŽe). Mitinės būtybės pavadinimo vartojimas, apibūdinant moterį, rodo neigiamą požiūrį į veikėją, dažniausiai taip įvardijama pykstant, pavyzdžiui, Silva pyksta, kad ūkininkei Sklėriuvienei nebebuvo reikalingas kaip darbininkas, todėl ją šitaip vadina; kitas veikėjas pykdamas taip vadina giminaites, kurios gyvena Amerikoje ir ilgai nebendravo su juo. Taigi prototipinis raganos vaizdas, greičiausiai yra užsifiksavęs Silvai ir kitiems veikėjams, kurie mano, kad raganomis įvardijamos veikėjos jiems pakenkė ar dar gali pakenkti. Vieną kartą *ragana* įvardijama veikėja, kuri „gydo“ vaikų besilaukiančias moteris. Daiktavardis *ragana* pirmąją reikšme LKŽe aiškinamas kaip mit. ‘pikta burtininkė, kerėtoja’.

Skolinti mitinių būtybių pavadinimai romane rasti 4: *biesas, judošius, parka, šėtonas*.

Kaip žinoma, Judas yra biblinis personažas, tačiau virtęs bendrinio žodžio ir bendrinėje kalboje yra vartojamas kaip išdaviko, nenaudėlio, bjaurybės sinonimas. *Trumpoje dienoje* judošiumi vadinamas Silva, kuris savuosius įdavinėja okupantams.

LKŽe daiktavardis *parka* turi 2 reikšmes, iš kurių antra yra tinkama pagal romano kontekstą: 2. keik. ‘nenaudėlis’. Tokiu įvardijimu vadinamas kirpėjas, kuris nukerpa Bronei ilgus

plaukus. Romėnų mitologijoje *Parkos* yra likimo deivės (plačiau žr. <http://nightmareoflife.wordpress.com/romenu-panteonas/>), kirpėjas taip pat susijęs su Bronės likimu: nukirpus mergaitei plaukus, jos gyvenimas pradeda blogėti: ji išprievartauojama, pastoja vėliau susirgus tuberkulioze miršta.

3.2.2. Gyvūnų ir augalo pavadinimai

Gyvulių, paukščių, roplių ir varliagyvių bei žolinio žydinčio augalo pavadinimai, kurie nurodo *Trumpos dienos* veikėjus romane rasti – 21 (iš viso vartojama 31 kartą). Vienažodžių pavadinimų yra 18: *asilai* ‘asile’, *ažys* ~ *ožys*, *galvije* ~ *galvijà*, *gyvate* ~ *gyvātė* (2), *gyvātei* (2), (vns. šauksm.) *gyvāte*, (dgs. šauksm.) *gyvates* ~ *gyvātės*, *gyvačiūk*, *ožkà*, *kvietkeli* ‘gėl□te’, *paršai* ‘parše’, (vns. šauksm.) *rupuže* ~ *rùpūže*, (dgs. vard.) *rupužes* ~ *rùpūžės*, (dgs. šauksm.) *rupužes* ~ *rùpūžės*, (vns. šauksm.) *rrruppže* ~ *rùpūže*, (vns. šauksm.) *rrruppuže* ~ *rùpūže*, *rupužiuk* ~ *rupūžiuk*, *rupužiot* ~ *rupūžiot[e]*, *šunų*, *šuvà* (2), *teliukas*, (vns. šauksm.) *varla* ~ *varlē*, (dgs. šauksm.) *varlas* ~ *varlēs*, *varlėnai* ‘varl□ne’, (dgs. šauksm.) *vištas* ~ *v□štos* t.y. ‘mergos’, (vns. šauksm.) *v□štgalve*, dvižodžių 3: *kalas vaikas* ~ *kal□s va□kas*, (vns. šauksm.) *varlas koja* ~ *varlēs kója*, (vns. šauksm.) *vištas galva* ~ *v□štos galvà*.

9 įvardijimais *Trumpos dienos* veikėjai pavadinami gyvulių pavadinimais (jie pavartoti 10 kartų).

Pirminiai įvardijimai rasti 8 *asilas*, *ožys*, *ožka*, *paršas*, *šuo*, *šuva*, *varlė*, *višta*.

Jono Kazlausko teigimu, daiktavardžio *šuo* variantas *šuva* atsirado dėl siekimo išvengti izoliuotos vienskiemenės vardininko formos *šuo* (Kazlauskas 1968, 270).

Darinių rasta 10 (iš jų 7 priesagos, 1 dūrinys, 1 neaiškios darybos).

3 daiktavardžiai yra deminutyvinės priesagos *-iukas* vediniai: *gyvačiukas* (: *gyvatė*), *rupūžiukas* (: *rupūžė*), *teliukas* (: *telias*), po vieną daiktavardį išvesta su priesagomis *-elis*, *-iotė*, *-ėnas*, *-ija-*, *-užė*: *kvietkeli* ‘gėlytė’ (: *kvietka*), *rupūžiotė* (: *rupūžė*), *varlėnas* (: *varlė*), *galvijus* (: *galva*), *rupūžė* (: *rupti*). Kaip nurodo P. Skardžius (1996, 80), priesaga *-ija-* lietuvių kalboje vartojama labai retai.

Daiktavardžio *gyvatė* daryba nėra aiški. P. Skardžius *Rinktiniuose raštuose I* rašo, kad daiktavardis gali būti siejamas su būdvardžiu *gyvas* arba su *gyvatas*, *gyvata* (plačiau žr.

Skardžius 1996, 338). Kaip matyti iš aprašo daiktavardis *gyvatė* gali būti priesagos arba galūnės vedinys.

Dūrinys *vištgalvė* padarytas iš dviejų daiktavardžių (: višta, galva).

Aptarus šio skyriaus darinius, paaiškėja, kad daugiau nei pusė (78 %) jų sudaryta su priesagomis, iš kurių daugiausia vartojama deminutyvinė priesaga *-iukas*.

18 pavadinimų yra paveldėti iš indoeuropiečių prokalbės: *galvijus, gyvatė, gyvačiukas, ožys, ožka, kalės vaikas, paršas, rupūžė, rupūžiotė, rupūžiukas, šuo, šuva, varlė, varlėnas, varlės koja, višta, vištgalvė, vištos galva*, o 3 skoliniai: *asilas, kvietkelis* ‘gėlytė’, *teľiukas*.

Tris kartus įvardijant romano veikėjus vartojami daiktavardžio *šuns* variantai: *šuo, šuva, kalės vaikas*. *Šuo* pirmąją reikšmę DLKŽe aiškinamas kaip ‘gyvulys, laikomas namams saugoti, medžioklei ir kt.’, o pagal romano kontekstą tinka trečioji reikšmė – b. prk. niek. ‘piktas, nedoras žmogus’. Šunimi romane vadinamas Silva, kai jis savus žmones įdavinėja atėjūnams. Lietuvių literatūroje *šuo* vertinamas dvejopai: dažniausiai metaforiniai posakiai ir palyginimai turi neigiamas konotacijas, tačiau *šuo* vertinamas teigiamai, kada kalbama apie jo ištikimybę. *Šuva* yra šnekamosios kalbos (tarmės) variantas, taigi veikėjas, kuris įvardijamas kaip *šuva* emociškai vertinamas neigiamai.

Dvižodis įvardijimas *kalės vaikas* sudarytas ir iš dviejų daiktavardžių: *kalė* ir *vaikas*. Nors įvardijimas yra sustabarėjęs, tačiau jo *Frazeologijos žodyne* (2001) nėra užfiksuota. Apie dvižodį įvardijimą, *kalės vaikas* kalba B. Jasiūnaitė straipsnyje „*GUŽUTIS VAIKĄ PARNEŠĖ!*“ (*Nepaprasta žmogaus kilmė frazeologijoje*), jame ji teigia, kad įvardijant žmogų kaip *kalės vaiku* parodomąs neigiamas to žmogaus vertinimas (plačiau žr. Jasiūnaitė 2001, 284).

Nors angliakalbių žmonių pasaulio suvokimas yra kitas ir kita kalbinė raiška, tačiau ir joje vyrauja žmonių įvardijimai, kurie susiję su gyvūno pavadinimu *kalė*. Michaelis Ferberis (Michael Ferber) knygoje *A Dictionary of Literary Symbols* teigia, kad anglų kalboje žodžiai *kalė* ir posakis *kalės vaikas* yra tokie dažni įžeidimai, kad daiktavardis *kalė* beveik yra praradęs savo pirminę reikšmę³ (Ferber 1999, 59). Dvižodžio junginio *kalės vaikas* emocinis santykis perkeliamas antram daiktavardžiui – vaikas. Taigi žmogus, kuris niekinamas, kurio nuomonė yra nevertinama, gali būti pavadintas *kalės vaiku*.

³ “Bitch” and “son of a bitch” are such frequently heard insults in English today that “bitch” has almost lost its original sense.

Pirmoji daiktavardžio *asilas* reikšmė DLKŽe yra ‘į arklių panašus, tik mažesnis, ilgaausis gyvulys (*Equus asinus*)’, o antroji – prk. ‘kvailas žmogus’. *Asilu* Bronė vadina samdinį Silvą. Toks adresanto kreipimasis į adresatą rodo neigiamą emocinį jo vertinimą. A. Gudavičius teigia, kad „pasakydami apie žmogų *asilas* pabrėžiame tokias jo neigiamas protines savybes, kaip kvailumas, nesupratingumas, užsispyrimas, o kartu išreiškiame tokį pat neigiamą požiūrį į gyvūną, vadinamą žodžiu *asilas*, nors objektyviai žiūrint pats *asilas* greičiau turėtų būti vertinamas teigiamai, nes yra naudingas žmogui“ (Gudavičius 2009, 186). Galima teigti, kad *Trumpos dienos* autorė veikėją Silvą iš tiesų aprašė kaip kvailą, nesupratingą veikėją: atėjus kitataučiams į kaimą Silva greitai įsiklauso į jų kalbas, pažadus, – jis ignoruoja / negirdi ne tik kitų kaimiečių nuomonės su kuriais kartu augo, bet ir motinos patarimų. Romano kontekstas atskleidžia, kad Bronės vartojamas metaforinis veikėjo įvardijimas parodo Silvos charakterį ir mentalitetą.

Į vieną romano veikėją (vaikiną) kreipiamasi daiktavardžiu *galvija*. DLKŽe daiktavardžiui *galvijas* aiškinti pateikiamos dvi reikšmės: 1. ‘stambus naminis gyvulys’; 2. b. prk. niek. ‘nemandagus, storžievis, begėdis ir pan. žmogus’. Taigi žmogaus įvardijamas *galviju* pabrėžia tai, kad jis visiškai neišmano etiketo taisyklių, nėra tinkamai išauklėtas, nežino, kas yra pagarba kitam žmogui. *Trumpoje dienoje* aprašyta situacija parodo, kad vaikinai, kuris pavadinamas *galviju*, yra neišauklėtas, nemandagus ir storžievis.

Daiktavardžiu *ožys* ir *ožka* romane įvardijami mergina ir vaikinai. DLKŽe daiktavardžio *ožys* pirmoji reikšmė yra ‘ožkų patinas’; o trečioji, aktualizuojama romane, yra šnek. ‘užsispyręs žmogus’. Šia metafora Bronė vadina Silvą. Tai neigiamo emocinio vertinimo įvardijimas. Įvardijant veikėją vartojama *ožio* metafora pabrėžia neigiamą charakterio savybę – kaprizingumą. DLKŽe daiktavardžio *ožka* pirmoji reikšmė yra ‘gyvulys, laikomas pienui, vilnoms ir mėsai’, o trečioji – šnek. ‘nerimta, lengvabūdė mergina’. Gyvulio pavadinimu *ožka* du kartus sesers įvardijama Bronė. Pirmą kartą – kai atsisako ūkininkei Rankelienei ravėti daržą, antrą kartą – atsisakius tekėti už vaikinai, kuris atvažiuoja pirštis. DLKŽe daiktavardžio *ožka* pirmoji reikšmė yra teigiama, nes gyvulys naudingas žmogui: iš jo galima gauti pieno, vilnos ir mėsos. Metaforiškai pavartotas gyvūno pavadinimas įgyja neigiamą vertinimą. Toks vertinimas pabrėžia neigiamas charakterio ypatybes.

Veikėją Bronę romane sesuo įvardija *paršu*. Situacija, privertusi rinktis šį žodį – atsisakymas dirbti pas ūkininkę. Daiktavardžio *paršas* DLKŽe pirmoji reikšmė yra ‘kiaulių

jauniklis (be lyties skirtumo)', o metaforinė reikšmė, kuri suteikiama romano veikėjai – b. prk. niek. 'nenaudėlis, neišmanėlis'. Toks Emilijos, vyresnės sesers, kreipinys į Bronę rodo neigiamą emocinį vertinimą: taip pabrėžiama, kad ji yra kvaila – nieko neišmananti.

Vieną kartą *Trumpoje dienoje* pats veikėjas save įvardija *телиuku*. DLKŽe daiktavardis *телиukas* nepateiktas, o LKŽe pirmoji reikšmė yra 'karvės jauniklis, veršiukas', trečioji metaforinė reikšmė – menk. 'nemokytas, nesumanus žmogus, vėpla'. Taip save įvardija studentas Paulius. Tokiu įvardijimu jis tarsi susitapatina su visu kaimo jaunimu, ypač su Brone, kurią kalbindamas save taip pavadina.

Kūrinyje 3 kartus žmonės įvardijami paukščių pavadinimais. Visi trys pavadinimai – vieno paukščio *višta*. Daiktavardis *višta* DLKŽe aiškinamas kaip 1. 'naminis paukštis, laikomas kiaušiniams ir mėsai'; 2. prk. 'žioplas, kvailokas žmogus (ppr. moteris)'. Kartą *vištomis* pavadinamos kaimo mergos. Šis metaforinis įvardijimas parodo, kad adresantas į jas kreipiasi nepagarbiai. *Vištos galva* ir *vištgalve* sesuo įvardija Bronę. Taip pabrėždama sesers kvailumą ir žioplumą. Annos Karpovičienės teigimu, apibūdinimuose, kuriuose vartojamas paukščio pavadinimas *višta*, konotacija dažniausiai būna neigiama, o teigiamos konotacijos apibūdinimų užfiksuota labai nedaug (plg. Karpovičienė 2010, 292). Apžvelgus paukščių pavadinimus, kuriais įvardijami veikėjai *Trumpoje dienoje*, matyti, kad metaforos su žodžiu *višta* turi tik neigiamą konotaciją.

Roplių ir varliagyvių pavadinimai, įvardinantys veikėjus, *Trumpoje dienoje* vartojami 8: *gyvatė, gyvačiukas, rupūžė, rupūžiukas, rupūžiotė, varlė, varlėnas, varlės koja*.

Roplio pavadinimas *gyvatė* *Trumpoje dienoje* vartojamas dviem variantais: *gyvatė* ir *gyvačiukas*. Daiktavardžio *gyvatė* pirmoji reikšmė DLKŽe yra zoologijos terminas 'ilgas, žvynuotas, lankstus roplys nuodingais dantimis, angis (*Vipera berus*)', o antroji, metaforinė, – b. niek. 'bjaurybė, nenaudėlis'. *Gyvatėmis* romane įvardijamos tik moterys. Adresanto požiūris į adresatą kreipiantis tokiu įvardijimu yra neigiamas, pabrėžiamas neigiamas, nepalankus emocinis vertinimas. *Gyvačiuku* romane įvardijama Bronė. Deminutyvinė priesaga neigiamą atspalvį neutralizuoja. Žaneta ir Aurimas Markevičiai teigia, kad ypatingą švelnumo ir malonumo atspalvį bendriniais žodžiams suteikia gramatinės formos pakeitimas (plačiau žr. Markevičienė, Markevičius 2005, 87). Egidijus Zaikauskas teigia, kad moteris įvardyti gyvūno vyriškąja deminutyvine forma yra gana įprasta (plg. Zaikauskas 1994, 28).

Varliagyvio pavadinimas *rupūžė* romane turi tris variantus: *rupūžė*, *rupūžiukas*, *rupūžiotė*. DLKŽe daiktavardžio *rupūžė* pirmoji reikšmė – zool. ‘panašus į varlę naktinis sausumos gyvūnas nelygia nuodinga oda’, o antroji reikšmė, kuri ir išryškėja romane, yra b. vulg. ‘nenaudėlis, bjaurybė’. Vienaskaitos šauksmininko forma (*rupūže*) romane dažniausiai vienas vyras kreipiasi į kitą vyrą. Tiesa, kreipinys vartojamas, kai pašnekovai yra girti. Daugiskaitos vardininko forma (*rupūžės*) Silva vadina ūkininkus ir Prūdiškių kaimo gyventojus, kurie, jo nuomone, yra prieš jį nusistatę ir jam pavydi užimamų pareigų. Daiktavardis *rupūžiukas* turi tokią pačią reikšmę kaip ir *rupūžė*. *Rupūžiuku* Bronė savo mintyse pavadinama studentą Paulių. Tai – neigiamas emocinis vertinimas Bronės atžvilgiu. *Rupūžiotė* įvardijama Bronė. Daiktavardis *rupūžiotė* nėra fiksuotas nei DLKŽe, nei LKŽe. Galima teigti, kad daiktavardis *rupūžiotė* yra būdingas rytų aukštaičiams, nes sudarytas su priesaga *-(i)otė*. Tad *rupūžiotė* turi menkinimo atspalvį ir vartojamas kaip keiksmas. Romano kontekstas, tokį teiginį taip pat patvirtintų: „Myliu tavi, rupūžiot, duok inžnybsiu runkan“ (p. 57). (~ Myliu tave, rupūžiot[e], duok inžnybsiu ‘įžnybsiu’ rankon ‘į ranką’. Iš pateikto sakinio suprantama, kad veiksmazodžiu *myliu* girtas adresantas neprisipažįsta, kad myli merginą, o tiesiog parodo jai palankumą.

Su varliagyviu *varlė* susiję trys veikėjų įvardijimai: *varlė*, *varlės koja*, *varlėnas*. Daiktavardis *varlė* LKŽe pirmąją reikšmę aiškinama kaip zool. ‘varliagyvių klasės gyvūnas su ilgomis užpakalinėmis kojomis (Rana)’, o antroji reikšmė, kuri metaforizuota ir tinkama romano veikėjams įvardyti, yra tokia: prk. ‘apie neklaužadą, išdykėlį, nenaudėlį (ppr. apie nesubrendusį vaiką, paauglį)’. *Varle* vieną kartą pavadinamas vaikinai, o kitą kartą vaikai. Vaikinas, kuris važiuodamas dviračiu vos neužkliudo merginų, išvadinamas *varle*, nes elgiasi blogai ir toks elgesys merginoms nepatinka. Romano kontekstas parodo, kad veikėjas yra jaunas ir išdykęs, tad toks įvardijimas pamatuotas. Vaikai pavadinami *varlėmis* Prūdiškių kaimo šventėje, kai juokiasi iš vyresniųjų, merginų ir vaikinų, kurie vaikšto susikibę už parankių, bučiuojasi. Toks įvardijimas pabrėžia vaikų išdykumą, blogą jų elgesį vertinant iš suaugusio žmogaus pozicijos. LKŽe užfiksuotas frazeologinis junginys *varlės koja*, kurio reikšmė – ‘toks nepiktas keiksmas’. Frazeologiniu junginiu *varlės koja* Bronė kreipiasi į vaikiną, kurio atvestas arklys sudrumsčia upę, kurioje skalbiami rūbai. Toks kreipinys parodo momentinį pyktį ir požiūrį į adresatą, tai emocinė adresanto išraiška. *Varlėnu* Silva pavadinama luošą kaimo vaikiną – Stasių. Daiktavardis *varlėnas* pirmąją reikšmę LKŽe aiškinamas kaip ‘maža, jauna varlė’. Antroji reikšmė yra vartojama, kai kalbama ‘apie mažą vaiką’ (LKŽe). Romano veikėjas Stasius yra tokio amžiaus

kaip studentai (Paulius ir Antanina), Silva ar Baleišiai. Tačiau vaikinai yra su kuprele, tad į jį dažnai visi kreipiasi ne *Stasiaus* vardu, o mažybine vardo forma – *Stasiuko* bei bendrauja kaip su jaunesniu, ne bendraamžiu. Tad įvardijant Stasių *varlėnu* greičiausiai vėl išryškėja tai, kad į jį nežiūrima kaip į bendraamžį, o bendraujama kaip su jaunesniu.

Trumpoje dienoje rastas vienas įvardijimas, kuris priskiriamas žoliniam žydinčiam augalui – *kvietkelis* ‘gėlyte’, plg. LKŽe daiktavardžio *kvietka* definiciją ‘gėlė, žolynas’ *Kvietkeliu* pavadinama Bronė. Tai neabejotinai teigiamas veikėjos vertinimas. Be to, tokį įvardijimą vartoja Silva, kuris merginą yra įsimylėjęs.

Gyvūnai ir paukščiai yra auginami žmonių, nesduoda naudą, tačiau metaforiniuose pasakymuose, kurie vartojami *Trumpoje dienoje*, įgyja neigiamą vertinimą. A. Gudavičiaus teigimu, toks vertinimas gali būti susijęs su žemdirbių ir gyvulių augintojų tautos praeitimi, matyt, gyvūnų pasaulis neatrodo vertas pagarbos (plačiau žr. Gudavičius 2009, 123).

Išanalizavus 21 veikėjo įvardijimą šiame poskyryje, išaiškėjo, kad daugiausia vartojama gyvulių pavadinimų – 43 %, mažiau roplių ir varliagyvių – 38 %, paukščių – 14 %, mažiausiai vartotas žolinio žydinčio augalo pavadinimas – 5 %.

4. ŽMONIŲ ĮVARDIJIMAI TEKSTE: VARTOJIMO FUNKCIJOS

Romanas *Trumpa diena* parašytas imituojant tiesioginę kalbą (žr. Kazlauskaitė, 2008). Kūrinio autorė, pasirinkdama tokį rašymo būdą, skaitytoją priartino prie natūralios, sakininės, vartojamos kaimo žmogaus kalbos. Vytautas Kubilius knygoje *XX amžiaus literatūra* teigia, kad „Alės Rūtos romane „Trumpa diena“ (1955) skamba tarmiškai nuspalvinti Rytų Aukštaitijos ūkininkų dialogai“ (plačiau žr. Kubilius 1995, 437). Reikia pažymėti, kad literatūros tyrėjo teiginys nėra visiškai tikslus, nes tarmiškai kalba ne tik ūkininkai, bet ir kiti romano veikėjai.

Trumpoje dienoje pasakotojas vartoja 2 kalbos formas – dialogą ir monologą. Dialogas yra „dviejų ar kelių asmenų pasikalbėjimas“ (KTŽ 1990, 49), o monologas – „kalbėjimo forma, kai kalbama tarsi su pačiu savimi ir nelaukiama kalbos adresato atsakymo“ (Ibid., 126). Dialogą ir monologą plačiai aptaria Jolanta Vaskelienė *Trumpame teksto lingvistikos žinyne* (Vaskelienė 2007, 121–130). Dialogai romane vyksta tarp įvairaus amžiaus veikėjų. Pasakotojas dažniausiai pateikia pagrindinės veikėjos, Bronės, monologus, bet pasitaiko ir kitų veikėjų, pavyzdžiui, ūkininkės Sklėriuvienės.

Trumpoje dienoje oficialios komunikacijos situacijos aprašomos keliais aspektais: Bronei viešint pas gydytoją, perkant nuodus vaistinėje ir rusų okupantams bendraujant su Prūdiškių kaimo žmonėmis. Gretimo kaimo pašte ir bažnyčioje riba tarp oficialaus ir neoficialaus bendravimo tarsi išnyksta. Pašto viršininko padėjėjas, kuris bendrauja su Brone tarsi laikosi oficialaus bendravimo. Oficialus pokalbis vyksta, kai paštininkas klausia, kokia yra Bronės pavardė ir iš kokio ji kiemo. Tačiau pavadindamas *panele* ir pasakydamas komplimentą apie jos išvaizdą, oficialų bendravimą sugriauna. Bažnyčioje tarp kunigo ir išpažintį atliekančio žmogaus, ko gero, neįmanoma išlaikyti oficialus bendravimo: jei žmogus atviras, kunigui daug ką papasakoja, o kunigas išklaUSDamas jį taip pat negali išlaikyti oficialios pozicijos siekdamas, kad jo pamokymai / kalba pasiektų nusidėjėlio širdį.

Romane daugiau vietos užima neformalios komunikacijos situacijos. Taip yra todėl, kad įvykiai vaizduojami uždaroje kaimo erdvėje, kurioje žmonės vieni kitus gerai pažįsta.

Romane daugiausia aprašomi žmonės, kurie netramdo emocijų, pavyzdžiui, į veikėją gali kreiptis antropomorfiniu ar gyvulio pavadinimu. Toks veikėjų elgesys greičiausiai vyrauja todėl, kad taip elgiasi jauni žmonės. Tačiau tie patys jauni ir ekspresyvūs žmonės laikosi nerašytų

bendruomenės taisyklių: Bronė nuo mirties išgelbėja Žilvityčią, be to, vyresni žmonės yra gerbiami, į juos kreipiamasi atitinkama leksika.

Iš romane vartojamos kalbos išryškėja adresanto ir adresato vertinimas. *Trumpoje dienoje* vartojama daug emocijų, ekspresinių įvardijimų. Emociškai nuspalvinti įvardijimai dažniausiai yra perkeltinės reikšmės arba yra psichinės ypatybės žymintys žodžiai. Kūrinyje yra labai daug įvardijimų, kurie žymi kvailumą. Tokie įvardijimai susiję su romane vaizduojama uždara kaimo erdve, kurioje žmonės vieni kitus labai gerai pažįsta. Romane kvailas yra tas, kuris elgiasi kitaip, neįprastai. Įvardijimais, kurie pabrėžia kvailumą, vadinami tik Prūdiškių kaimo žmonės. Ne Prūdiškių kaimo žmonės taip nevadinami: mat jie yra pažįstami mažiau, todėl nėra įvardijami stipriai konotuotais žodžiais. Mažiau pažįstami žmonės nėra vertinami emociškai konotuotais žodžiais, bet jiems apibūdinti dažnai pasitelkiami įvardijimai, kurie nurodo fizines ypatybes, pavyzdžiui, *išverstalūpis*, *storapilvis*. Tokiam įvardijimui nereikia pažinti žmogaus, užtenka pabrėžti į akis krintančią, rega suvokiamą įvardijamo asmens ypatybę.

Giminystės pavadinimai, kurių romane vartojama daug, vėlgi rodo didelį uždaramą ir žmonių artumą.

Aptarus veikėjų įvardijimus tekste paaiškėja, kad didelę įtaką vartojamiems įvardijimams turi uždara kaimo erdvė. Labai svarbu ir tai, kad romane vaizduojami daugiausia jauni žmonės, kurių kalba ekspresyvi. Be to, jaunimas dažnai sako tai, ką galvoja kalbamuoju momentu ir neįvertina išsakytų žodžių pasekmių.

IŠVADOS

1. Nagrinėtame Alės Rūtos romane *Trumpa diena* iš viso pavartoti 186 asmenų įvardijimai (906 formos). Jie vartojami tiesiogine arba perkeltine reikšme.

2. Veikėjai 54 kartus įvardijami antroponimais (pvz.: *Stasiukas, Dūdonienė*) ir 132 – bendriniais žodžiais (104 vartojami tiesiogine reikšme (pvz.: *teta, kunigas, sesuo*), o 28 – perkeltine (pvz.: *velnias, ožka*).

3. Įvardijimuose matoma skiriamoji rytų aukštaičių ypatybė – dvigarsių *an, am, en, em* ir nosinių balsių *a, e* vertimas į *un, um, in, im, u, i* (pvz.: *Untanas ~ Antanas, Runkeliene ~ Rankelienė, linkui ~ lenkui*). Rašyba rodo, kad nosinius balsius *a, e* romano veikėjai taria *u, i* (pvz.: *Jonų ~ Jōnā, Branį ~ Brōņę*). Nekirčiuotame skiemenyje išlaikytas balsių *u, ū, i, y* ilgumas (*Jonų ~ Jōnā, Branį ~ Brōņę, Pečiūrā*, gyvačiūk). Vietoje bendrinės kalbos *ė* (<*ē) ir *ie* (<*iē) nekirčiuotuose skiemenyse tariama *e* bei vietoje *o* (<*o) ir *uo* (<*ō) – *a* (*Janiuk ~ Joniūk, Kiškiene ~ Kiškienė, sesa ~ sesuō*). Pasitaikė junginio **lē, *li* kietinamo atvejų, kai dvibalsio pirmasis dėmuo suužpakalėja, tariamas *a* (*Balaišia ~ Balešio, kalas vaikas ~ kalš vaikas*).

4. Ištekėjusių moterų pavardės sudarytos iš vyriškų pavardžių pridėjus priesagas - *ienė* (pvz., *Džiugelienė*), *-(i)uvienė* (pvz., *Sklėriuvienė*). Mergautinės pavardės išvestos iš tėvo pavardės pridėjus rytų aukštaičiams būdingas priesagas: *-yčia* (pvz., *Živityčia*), *-aičia* (pvz., *Jurgelionaičia*).

Žymėtosios vyrų pavardės, kai įvardijami nesubrendę vyrai, sudarytos su priesagomis - *iokas* (pvz., *Pečiūriokas*), *-iukas* (pvz., *Rankeliukas*).

Keturiais pravardiniais žodžiais įvardijamos ištekėjusios moterys. Pravardės sudaromos iš moters sutuoktinio vardo pridėjus priesagą *-ienė* (pvz., *Liudvikienė*).

5. Įvardijimams vartojami priesagų (pvz., *atėjūnas*) galūnių (pvz., *senis*), priešdėlių vediniai (pvz., *bevaikis*) taip pat dūriniai (pvz., *storapilvis*).

Deminutyviniai įvardijimai, sudaryti iš bendrinių žodžių su priesagomis *-aitis, -ė* (pvz., *ponaitis*), *-elis* ir *-ėlis, -ė* (pvz.: *tėvelis, kunigėlis*), *-(i)ukas* (pvz., *teliukas*), *-utė* (pvz., *motutė*), *-ytė* (pvz., *dėdienytė*), *-ulė* (pvz., *tetulė*), *-iokas* (pvz., *berniokas*), *-iotė* (pvz., *mergiotė*). Romane vartojami deminutyvai žymi veikėjų teigiamą vertinimą, mažumą arba jaunumą.

6. Įvardijimams vartojami ir savo kilmės (pvz.: *Kiškienė, lietuvis, moteris*), ir svetimos kilmės žodžiai (pvz.: *Pečiūra, klebonas, meistras*).

7. Įvardijimai vartojami ir vienažodžiai, ir dvižodžiai (pvz.: *velnias, velnio pusė*).
8. Veikėjų įvardijimai romane parodo adresanto ir adresato santykius, emocinį vertinimą. *Trumpoje dienoje* vartojama daug gyvūnų pavadinimų, kuriais parodomas neigimas įvardijamo asmens vertinimas, nepagarba.

MAGISTRO DARBO SANTRAUKA

Studijų programa: Lietuvių kalbotyra

Vardas, pavardė: Renata Jakubauskytė-Mockuvienė

Darbo pavadinimas: Žmonių įvardijimas Alės Rūtos romano *Trumpa diena* tiesioginėje kalboje

Darbo pavadinimas anglų kalba: Addressing People in the Direct Speech of Alė Rūta's Novel *Trumpa diena*

Darbo vadovė: doc. dr. Rūta Kazlauskaitė

Darbo gynimo data: 2014-06-

Pagrindiniai žodžiai: tiesioginė kalba, tarmė, asmenų įvardijimai, pavardė, reikšmė.

Pagrindiniai žodžiai anglų kalba (keywords): direct speech, dialect, words addressing characters, surname, meaning.

SANTRAUKA

Magistro darbo tikslas – kilmės, struktūros, darybos, fonetikos ir semantikos atžvilgiais išanalizuoti veikėjų įvardijimus, minimus Alės Rūtos romane *Trumpa diena*.

Tikslui pasiekti iškelti šie uždaviniai: surinkti visus Alės Rūtos romane *Trumpa diena* pavartotus veikėjų įvardijimus dialoguose, monologuose, dainose, nustatyti jų vartojimo dažnumą, transponuoti į bendrinę kalbą, aptarti jų fonetinius pakitimus, struktūrą, darybą, semantiką, nustatyti, kurie žodžiai priklauso lietuvių ar indoeuropiečių kalboms, o kurie yra skoliniai, nustatyti skolinių kilmę.

Tiriamoji medžiaga – 186 žodžiai, kuriais įvardijami veikėjai. Įvardijimams vartojami 54 antroponimai, kuriuos sudaro vardai, pavardės, slapyvardis ir pravardės ir 132 – bendriniai žodžiai, kurie išskiriami į dvi grupes: 1) tiesioginės reikšmės žodžius; 2) perkeltinės reikšmės žodžius. Išanalizavus pavyzdžius paaiškėjo, kad tiesioginės reikšmės žodžiais veikėjai įvardijami dažniau nei perkeltinės reikšmės žodžiais (104 įvardijimai vartojami tiesiogine reikšme, o 28 – perkeltine)

Analizuojamuose pavyzdžiuose matomos rytų aukštaičių fonetinės ypatybės. Fiksuojamos netekėjusių merginų ir nevedusių vyrų pavardės, padarytos su tarminėmis priesagomis. Moteriškos pravardės sudaromos iš moters sutuoktinio vardo pridėjus priesagą *-ienė*.

Veikėjų įvardijimai, kurie padaryti su deminutyvinėmis priesagomis žymi veikėjų teigiamą vertinimą, mažumą arba jaunumą.

SUMMARY

The objective of the present master thesis is to analyze the words used in addressing characters in Alè Rūta's Novel *Trumpa diena* from the perspective of their origin, structure, formation and semantic properties.

The analysis was carried out by highlighting all such instances (186 in total) featured in the dialogs, monologues and chants of Alè Rūta's Novel *Trumpa diena* that allowed a further analysis of the frequency of their usage. Alongside their quantitative analysis, a deeper qualitative research was carried out determining, where applicable, how such words would translate into the standard language, their phonetic deviations, structure, formation, semantic properties. Further emphasis was placed on the origin of the words, making a distinction between the words that emerged from Lithuanian or the ancient Indo-European language, and the words that had been borrowed into the language, determining their actual origin in the latter case.

The scope of the research paper is 186 words that address the characters, i. e. 54 anthroponyms consisting of names, surnames, pseudonyms, nickname and 132 common nouns. Furthermore, based on the results of the qualitative analysis the words used in addressing the characters in the novel were divided into two major groups, i. e. words carrying direct meanings and words carrying indirect meanings. The research further revealed that words that carry direct meanings are more common in addressing the characters in the novel (104 words found carrying direct meaning and 28 words – indirect meaning).

As a result, analysed instances revealed the phonetic peculiarities of the inhabitants of Eastern Highlands of Lithuania. There are fixed surnames derived from dialectal suffixes for unmarried girls and boys. Female nicknames are formed by adding the suffix *-ienė* to the husband name.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

- TD – Trumpa diena. Alė Rūta. Chicago: Lietuviškos Knygos Klubas, 1955. 435 p.
- Beresnevičius G. *Trumpas lietuvių ir prūsų religijos žodynas*. Vilnius: Aidai, 2001.
- Butkus A. *Lietuvių pravardės*. Kaunas: Aesti, 1995.
- Buivydienė R. *Lietuvių kalbos vedybų giminystės pavadinimai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų institutas, 1997.
- Čepienė N. *Lietuvių kalbos germanizmai ir jų fonetinės ypatybės*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2006.
- Dėl moterų pavardžių darymo*. Valstybinės lietuvių kalbos komisijos tinklalapis [interaktyvus] [žiūrėta 2014-02-10]. Prieiga internete: <<http://www.vlkk.lt/lit/10113>>.
- DLKG – *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*. Ambrazas V., Garšva K., Girdenis A. ir kt. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2008.
- Girdenis A. *Teoriniai fonologijos pagrindai*. Vilnius: Petro ofsetas, 1995.
- Gudavičius A. *Etnolingvistika (Tauta kalboje)*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2009.
- Gudavičius A. *Leksinė semantika: vienetai, ryšiai, struktūros*. Šiauliai: Šiaulių pedagoginis institutas, 1994.
- Jakaitienė E. *Leksikologija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2010.
- Jakaitienė E. *Lietuvių kalbos leksikologija*. Vilnius: Mokslas, 1980.
- Jasiūnaitė B. Velnio pavadinimai pagal gyvenamąją vietą lietuvių tarmėse ir tautosakoje. *Baltistica* XLVI (1), 2011, p. 87–106.
- Jasiūnaitė B. „GUŽUTIS VAIKĄ PARNEŠĖ!“ (Nepaprasta žmogaus kilmė frazeologijoje). *Baltistica* XXXVI (2), 2001, p. 277–297.
- Karpovičienė A. Ornitomorfinis žmogaus apibūdinimas lietuvių, latvių ir rusų kalbose. *Baltistica* XLV (2), 2010, p. 285–299.
- Kazlauskaitė R. Spalvų pavadinimai Janio Akuraterio apysakos „Kalpa žūna vasara“ vertimuose į lietuvių kalbą. *Valoda–2010: valoda dažadu kultūru kontekstā XX*. Daugavpils: Saule, 2010, p. 128–141.

- Kazlauskaitė R. Alės Rūtos romanas *Trumpa diena* tarmės požiūriu. *Acta humanitarica universitatis Saulensis*: mokslo darbai. T. 4. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2007. p. 80–99.
- Kazlauskaitė R. Pastabos apie garsų pakitimus teritoriniuose dialektuose (remiantis Pašušvio šnektos faktais). *Tekstas kaip pasaulio atspindys*: tarptautinės konferencijos tezės. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2000, p. 38–40.
- Kazlauskas J. *Lietuvių kalbos istorinė gramatika: kirčiavimas, daiktavardis, veiksmažodis*. Vilnius: Mintis, 1968.
- Kubilius V. *XX amžiaus literatūra*. Vilnius: Alma littera, 1995.
- KTŽ – Gaivenis K., Keinys S. *Kalbotyros terminų žodynas*. Kaunas: Šviesa, 1990.
- LKE – *Lietuvių kalbos enciklopedija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2008.
- LKEŽDB – Lietuvių kalbos etimologinio žodyno duomenų bazė [interaktyvus] [žiūrėta 2014-02 – 2014-03]. Prieiga internete: <<http://etimologija.baltexus.lt/>>.
- LKG I – *Lietuvių kalbos gramatika I*. Laigonaitė A., Mažiulis V., Ulvydas K. ir kt. Vilnius: Mintis, 1965.
- LKŽe – *Lietuvių kalbos žodynas*. T. 1–20. Redaktorių kolegija: Gertrūda Naktinienė (vyr. red.), ir kt. [interaktyvus] [žiūrėta 2014-05-2014-05]. Prieiga internete: <<http://www.lkz.lt>>.
- LPŽ – *Lietuvių pavardžių žodynas 1–2*, red. A. Vanagas, Vilnius: Mokslas, 1985–1989.
- LVKŽ – Kuzavinis K.; Savukynas B. *Lietuvių vardų kilmės žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2007.
- Maciejauskienė V. *Lietuvių pavardžių susidarymas*. Vilnius: Mokslas, 1991.
- Macienė J. *Deminutyvų stilistika*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2005.
- Markevičienė Ž., Markevičius A. Vidiškių šnektos deminutyvai. *Kalbotyra*. LIV (1) 2005, p. 83–89.
- Palionis J. *Kalbos mokslo pradmenys*, Vilnius: Jandrija, 1999.
- Rytų aukštaičiai uteniškiai: mokomoji knyga*. Sudarė Rinkauskienė R., Bacevičiūtė R., Saliene V. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2010.
- Sabaliauskas A. *Lietuvių kalbos leksika*. Vilnius: Mokslas, 1990.
- Salys A. Mūsų gentivardžiai. *Ženklas ir prasmė*. Vilnius: Mokslas, 1986, p. 16–34.
- Savickienė I. Morfopragmatika: deminutyvų vartojimas dabartinėje lietuvių kalboje. *Kalbotyra*. 54 (1), 2005, p. 91–100.

Skardžius P. *Rinktiniai raštai 1: lietuvių kalbos žodžių daryba* (fotografuotinis leidinys). Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996.

Urbutis V. *Žodžių darybos teorija*. Vilnius: Mokslas, 1978.

Vardai. Valstybinės lietuvių kalbos komisijos tinklalapis [interaktyvus] [žiūrėta 2013-09 – 2014-05]. Prieiga internete: <<http://vardai.vlkk.lt/>>.

Vaskelienė J. *Trumpas teksto lingvistikos žinynas*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2007.

Zaikauskas E. Feminizmas ir maskulinizmas lietuvių kalboje. *Tautos vaizdas kalboje: mokslinės konferencijos medžiaga*. Šiauliai: Šiaulių pedagoginis institutas, 1994, p. 27–29.

Zinkevičius Z. *Lietuvių dialektologija: lyginamoji tarmių fonetika ir morfologija*. Vilnius: Mintis, 1966.

Zinkevičius Z. *Lietuvių kalbos istorinė gramatika I*. Vilnius: Mokslas, 1980.

Zinkevičius Z. *Lietuvių tarmių kilmė*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2006.

Zinkevičius Z. *Lietuvių asmenvardžiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008.

Ferber M. *A Dictionary of Literary Symbols*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. [interaktyvus] [žiūrėta 2014-05-08]. Prieiga internete: <http://www.mohamedrabeea.com/books/book1_4209.pdf>.

Priedas. Pavyzdžių transponavimas į bendrinę kalbą

1. – Pargink, **Braniut** (p. 8). ~ Pargink, Broniut[e].⁴
2. – A kena gi tu **vaikas**, kaip ir nematyta (p. 8). ~ O kieno gi tu vaikas, kaip ir nematyta.
3. – **Žilvityčias pusnika** (p. 8). ~ Žilvityčios (‘Žilvitytės’) pusniko (‘pusininko’).
4. – A, **Balaišia! Braniute**, badai, vardu? (p. 8) ~ A, Baleišio! Broniutė, badai (‘rodos’), vardu?
5. – *Amži-nuotilsj duok **mi-i-rusiam**, Veš-pate*⁵ (p. 8). ~ Amžinuotilsj (‘amžiną atilsį’) duok mirusiam, Viešpatie.
6. – ***Matute** mani bare <...>*⁶ (p. 9). ~ Motutė mane barė <...>.
7. – Taigi, kad tebebūtų **motutė**⁷! (p. 10) ~ Taigi, kad tebebūtų motutė!
8. – Kiek gi tau metų, **Braniut**? (p. 13) ~ Kiek gi tau metų, Broniut[e]?
9. – A kas tau darba, durna **boba** tu! (p. 14) ~ O kas tau darbo, durna (‘kvaila’) boba tu!
10. – *Saulute nusilaide, menulis patekėja,*
*liūdna graži **mergela** pra lungelį žiūrėja.*
*Liūdna graži **mergela** pra lungelį žiūrėja* (p. 15). ~ Saulutė nusileido, mėnulis patekėjo, / liūdna graži mergelė pro langelį žiūrėjo. / Liūdna graži mergelė pro langelį žiūrėjo.
11. – *Bereik, **matinėla**, mani auginai <...>* (p. 16). ~ Bereik (‘be reikalo’), motinėle, mane auginai <...>.

⁴ Išrinkti pavyzdžiai pateikiami autorine rašyba, rodančia uteniškių tarmės ypatybes, ir transponuoti – perrašyti (po tildės ženklo) į bendrinę kalbą. Pagrindiniai transponavimo principai yra du: 1. dėsningos fonetinės ypatybės yra atstatomos į bendrinę kalbą, o sporadiški fonetiniai reiškiniai, tarminės formos ir sintaksinės konstrukcijos –paliekami originalūs; 2. fonetinių ir gramatinių tarmybių, taip pat bendrinėje kalboje nevartotinių leksinių priemonių (pavyzdžiui, skolinių, hibridinių darinių) nurodoma reikšmė: *amžinuotilsj* ‘amžiną atilsį’, *nesvalkiojo* ‘nesivalkiojo’, *ažtarėja* ‘užtarėja’, *senasai* ‘senasis’, (*prašė*) *ravėtų* ‘ravėti’, *tupliokus* ‘batelius’ ir pan.

Skaičius lenktiniuose skliaustuose žymi Alės Rūtos romano *Trumpa diena* puslapį, raidė laužtiniuose skliaustuose – buvusį, bet nukritusį ir netariamą priešakinės eilės balsį (jį sakytinėje kalboje rodytų minkštasis galinis priebalsis).

⁵ Kursyvu romano autorė išskiria giesmių ir dainų žodžius. Autorinė rašyba – brūkšneliai rodo tęsiamą artikuliaciją giedant.

⁶ Čia ir toliau daugtaškiu žymima nesvarbi praleista ilgesnių cituojamų pavyzdžių dalis.

⁷ Rašybos riktas: turi būti *matutė*.

12. – Rūksta, tai gal **Tamošius** jau ažkūre (p. 18). ~ Rūksta, tai gal Tamošius jau ažkūrė (‘užkūrė’).
13. – **Braniut!** (p. 18) ~ – Broniut[e]!
14. – Matai, **judošiai!** A kas gi aš, **kalas vaikas?** Kad jūs sudegtumet, **gyvates** jūs! (p. 19) ~ Matai, judošiai (‘bjaurybės’; čia keiksmazodis)! O kas gi aš, kalės vaikas? Kad jūs sudegtumėt, gyvatės jūs!
15. – Kalgi **Tamošius** nesvalkiaja! (p. 20) ~ Kolgi (‘kodėl gi’) Tamošius nesivalchiojo!
16. – Durnas. **Senbernis** (p. 20). ~ Durnas (‘kvailas’). Senbernis.
17. – Tai ir vėl išeja **galgonai!** Take **biesai**, tik jodytis par naktis težina... (p. 20) ~ Tai ir vėl išėjo galgonai (‘nenaudėliai’)! Tokie biesai (‘velniai’), tik jodytis (‘išdykauti’) par (‘per’) naktis težino...
18. – Atsirada, mat, **ažtarėja** (p. 21). ~ Atsirado, mat, ažtarėja (‘užtarėja’).
19. – Prauda, **Tamošiau, Runkelienį Kastulienį** sustikau nedėliaj, ravėtų prašė. Mažir karves pririšma, tegul **Brane** nuveina... (p. 21) ~ Prauda (‘tiesa’), Tamošiau, Rankelienę Kastulienę (‘Kastulio žmoną’) susitikau nedėlioj (‘sekmadienį’), ravėtų (‘ravėti’) prašė. Maž (‘gal’) ir karves pririšma (‘pririšime’), tegul Bronė nuveina (‘nueina’)...
20. – Ar kas tavįs klaus, **paršai** tu! Atsirada **panyte**, mat... (p. 21) ~ Ar kas tavęs klausia, paršai (‘parše’) tu! Atsirado panytė, mat (‘matai’)...
21. – Tegul **Runkeliene** pati nusravi, nedidela **ponia** (p. 21). ~ Tegul Rankelienė pati nusravi (‘nusiravi’), nedidelė ponia.
22. – **Ožka** tu neraliuota! **Durne** tu! (p. 21) ~ Ožka tu neraliuota! Durne (‘kvaile’) tu!
23. – **Braniut**, kas gi yr? (p. 22) ~ Broniut[e], kas gi yra?
24. Ir kai Jurgelionio Petras temstant sušunka: „nu, **pemenes** ir **vaikai**, nama, gultų, kad neklausysta, diržas bus!“ (p. 26) ~ Ir kai Jurgelionio Petras temstant sušunka: „nu (‘nu’), piemenės ir vaikai, namo, gultų (‘gulti’), kad neklausysta (‘neklausysite’), diržas bus!“
25. – Tai **žmanių** važiavimas, tai ejimas! (p. 27) ~ Tai žmonių važiavimas, tai ėjimas!
26. – Tiek **Janų!** (p. 27) ~ Tiek Jonų!

27. – Ir mūsų **Jonas**, mačiau, skaičiava pinigus. <...> tadū pre **meistrų** visų mėnasį buvo pristojįs (p. 27). ~ Ir mūsų Jonas, mačiau, skaičiavo pinigus. <...> tada prie meistrų visą mėnasį (‘mėnesį’) buvo pristojęs.
28. – **Mergų** pulkas tik pakalnėn nuredėja. Man regis, Prūdiškių **mergas** (p. 28). ~ Mergų pulkas tik pakalnėn (‘į pakalnę’) nuriedėjo. Man regis, Prūdiškių mergos.
29. – Saugakites, **mergas!** (p. 29) ~ Saugokitės, mergos!
30. – **Varla** tu, būtum suvažinėjįs! (p. 29) ~ Varle tu, būtum suvažinėjęs!
31. – Ei jūs, **netikelas!** (p. 30) ~ Ei jūs, netikėlės!
32. – Vagi, **Balaišyčias!** (p. 30) ~ Vagi, Baleišyčios (‘Baleišytės’)!
33. – Ale gi **Amilja** kad išsipuošus! (p. 30) ~ Ale (‘bet’) gi Amilja (‘Emilija’) kad išsipuošus!
34. – Ar naujus tupliokus pirkai, **Braniut?** (p. 30) ~ Ar naujus tupliokus (‘batelius’) pirkai, Broniut[e]?
35. – A **bernus** ar name palikat? (p. 30) ~ O bernus ar namie palikot?
36. – Jų su linciūgu pririšįs neišlaikytum, **dedien!** (p. 30) ~ Jų su lenciūgu (‘grandine’) pririšęs neišlaikytum, dėdien[e]!
37. – Tegul tik je man bažnyčian pasvėlina, **nevidonai!** (p. 30–31) ~ Tegul tik jie man bažnyčion (‘į bažnyčią’) pasvėlina (‘pasivėlina’), nevidonai (‘nenaudėliai’)!
38. – Mažir **gaspadine?** (p. 31) ~ Maž (‘gal’) ir gaspadinė (‘šeimininkė’)?
39. – **Tamošius** atlieka (p. 31). ~ Tamošius atlieka.
40. – Tai geras **brolis!** Sukites, **mergas!** Ir gražus **vyras!** (p. 31) ~ Tai geras brolis! Sukitės, mergos! Ir gražus vyras!
41. – Ei, **Juza**, ainam karčiamon! (p. 39) ~ Ei, Juza, einam karčiamon (‘į smuklę’)!
42. – Vajazau, ir **tatula** atvažiavus! A kur gi **Aniute?** (p. 39) ~ Vajezau (‘vajė’), ir tatulė (‘tetulė’) atvažiavus! O kur gi Aniutė (‘Ona’)?
43. – Ainam un **žydu**, kamarėlaj atsisėsma, pusbuteliukų pasimsma... (p. 39) ~ Einam an (‘pas’) žyda, kamarėlėj[e] atsisėsma (‘atsisėsime’), pusbuteliuką pasimsma (‘pasiimsime’)...
44. – Ei, **Jonai**, cukerkų! (p. 39) ~ Ei, Jonai, cukierkų (‘saldainių’)!
45. – **Teveliuk**, duok da pusį lita, mačiau bais gražias šukas... (p. 39) ~ Tėveliuk, duok da (‘dar’) pusę lito, mačiau bais (‘baisiai’) gražias šukas...

46. – **Tėvai**, žiūrėk! Kad un **Jankelį** nebeitum! (p. 39) ~ Tėvai, žiūrėk! Kad an ('pas') Jankelį nebeitum!
47. – Štiš, **vištas**! (p. 40). ~ Štiš, vištos (t. y. 'mergos')!
48. – Jegu pinigų nebėr, aisi ir **žydui** kojas pabučiuosi, kad bargan datų! (p. 40) ~ Jegu ('jeigu') pinigų nebėr, eisi ir žydui kojas pabučiuosi, kad bargan ('į skolą') duotų!
49. – Sveikas, **mergas**! (p. 40) ~ Sveikos, mergos!
50. – Kur spirsi, tinai **Jonas**! (p. 40) ~ Kur spirsi, tenai ('ten')! Jonas!
51. – Tik jau ne tu, **judošiau**! (p. 40) ~ Tik jau ne tu, judošiau ('netikėli')!
52. – A kalgi ne, **Amiliut**! (p. 41) ~ O kol gi ('kodėl gi') ne, Amiliut[e] ('Emiliut')!
53. – Žiūrėk, kad spirga **Čepuka Jonas**! (p. 41) ~ Žiūrėk, kad spirga Čepuko Jonas!
54. – Geriau mum visom saldainių, **Janiuk**, užpundyk (p. 41). ~ Geriau mum visom ('mums visoms') saldainių, Joniuk, užpundyk ('padovanok').
55. – Taigi, **Jonai**, neapsikiaulink! (p. 41) ~ Taigi, Jonai, neapsikiaulink!
56. – Sukites, **mergas**, būsiu saldus! (p. 41) ~ Sukitės, mergos, būsiu saldus!
57. – Aš, **Janiuk**, su tavim šoksiu, lig visas saldaines iškraustysiu! (p. 41) ~ Aš, Joniuk, su tavim šoksiu, lig visas saldaines ('visus saldainius') iškraustysiu!
58. – Kad tu, **Bran**, pati kaip saldainis (p. 41). ~ Kad tu, Bron[e], pati kaip saldainis.
59. – Kurgi **varliai** drožia? (p. 41) ~ Kurgi varliai drožia?
60. – Sveikas, **Silvestrai**! (p. 41) ~ Sveikas, Silvestrai!
61. – Sveikas, **Dzidaliuk**⁸ (p. 42). ~ Sveikas, Dzidoriuk ('Izidoriuk').
62. – Kelmasius, **Dzidaliuk**, cukelkų laikia, cukelkų (p. 42). ~ Kermošius ('mugė'), Dzidoriuk ('Izidoriuk'), cukierkų ('saldainių') reikia, cukierkų ('saldainių').
63. – Matai, brač, **Uršulia** kad turi **kavaliərių**, nei nežinojam (p. 43). ~ Matai, brač ('brol'), Uršulia kad turi kavaliərių, nei ('nė') nežinojom.
64. – Gelas **belniokas**. Ataina un mumi, **melgas** paelzina (p. 43). ~ Geras berniokas. Ateina an mumi ('pas mus'), mergas paerzina.

⁸ 61, 62, 64 ir 65 pavyzdžiai yra šveplios mergaitės kalba. Ji neištaria *r* ir *š* – verčia juos atitinkamai *l* ir *s*. Dar plg. aferezės atvejį *marikontas* 304 pavyzdyje.

65. – A vat, man **Dzidaliukas** cukelkų dave, ne tau! Mana **kavalielius**. Anas vis man saka: „**Ulsuliut**, tu mana, as tava, tik un miesta nesveikink“ (p. 43). ~ O vat (‘va’), man Dzidoriukas (‘Izidoriukas’) cukierkų (‘saldainių’) davė, ne tau! Mano kavaliarius. Anas (‘jis’) vis man sako: „Uršuliut, tu mano, aš tavo, tik an miesto (‘mieste’) nesisveikink“.
66. – Labai graži pieva. **Jurgelionia** (p. 44). ~ Labai graži pieva. Jurgelionio.
67. – Raiks atvažiuot, Prūdiškių gražias **mergas** <...> (p. 44). ~ Reiks atvažiuot[i], Prūdiškių gražios mergos <...>.
68. – **Jonai**, ei **Jonai**! Kelkis **rrruppuže!**⁹ (p. 45) ~ Jonai, ei, Jonai! Kelkis rupūže!
69. – Žiūrėkit, kaip **Runkeliene** įsivaizdina, mokyty **sūnų** turėdama (p. 45). ~ Žiūrėkit, kaip Rankelienė įsivaizdina (‘puikuojasi’), mokytą sūnų turėdama.
70. – Gražus **vyriokas** <...> (p. 46). ~ Gražus vyriokas <...>.
71. – **Sūnus** un **močių** ir panašus... (p. 46) ~ Sūnus an (‘į’) močių ir panašus...
72. – A kad pamatų **Runkeliene** pirštu: „**Braniut**, aikš, maž mana **marčiu** būsi...“ (p. 46) ~ O kad pamotų Rankelienė pirštu: „Broniut[e], eikš, maž (‘gal’) mano marčia būsi...“
73. – **Pikčiurna** šito! (p. 46) ~ Pikčiurna šita!
74. – **Amilja**, ainam nama, gana (p. 46). ~ Amilja (‘Emilija’), einam namo, gana.
75. – **Mergom** tinka pykt (p. 46). ~ Mergom (‘mergoms’) tinka pykt[i].
76. – Raiks atvažiuot, Prūdiškių gražias **mergas**... (p. 48) ~ Reiks atvažiuot[i], Prūdiškių gražios mergos...
77. – Matai, **Balaišyčia!** (p. 57) ~ Matai, Baleišyčia (‘Baleišytė’)!
78. – Tik čia senai **pemene** buvo, a dabar, brač, **merga** kaip liepa! (p. 57) ~ Tik čia senai (‘seniai’) piemenė buvo, o dabar, brač (‘brol’), merga kaip liepa!
79. – Žiūrėk, **Balaišia Brane** kad išdarinėja! (p. 57) ~ Žiūrėk, Baleišio Bronė kad išdarinėja!
80. – Pravornas **Balaišyčias** abi. Kad ir be močias užaugį, ale **darbinykes** <...> (p. 57). ~ Pravornos (‘sumanios’) Baleišyčios (‘Baleišytės’) abi. Kad ir be močios užaugę, ale (‘bet’) darbinykės (‘darbininkės’) <...>.

⁹ Autorinė rašyba – kartojamas *r* yra pykčio išraiška nesikeliančiam girtuokliui (žr. Girdenis 1995, 25).

81. – Tu gi, **Braniut**, tu! Dainuoji tu, **gyvačiuk**, kaip didelė! Senai tu čia **vaikas** buvai, a dabar **merga**, nebetkokia **merga**! Rupuže, dabar būsiu nedrąsus pre **mergū**. Myliu tavi, **rupužiot**, duok inžnybsiu runkan (p. 57). ~ Tu gi, Broniut[e], tu! Dainuoji tu, gyvačiuk[e], kaip didelė! Senai (‘seniai’) tu čia vaikas buvai, o dabar merga, nebetkokia merga! Rupuže, dabar būsiu nedrąsus prie mergū (‘su mergomis’). Myliu tave, rupūžiot[e], duok inžnybsiu (‘įžnybsiu’) rankon (‘į ranką’).
82. – Atstok, **biesai** tu! Nedaryk **mergiotei** sarmatas, **galvije** tu neraliuotas! (p. 58) ~ Atstok, **biesai** (‘velni’) tu! Nedaryk mergiotei sarmatos, galvija tu neraliuotas!
83. – Aš noriu **seseriai** ką pasakyti <...> (p. 61). ~ Aš noriu seseriai ką pasakyti <...>.
84. – Žiūrėk, **Stasiuk**, nepersišak, a tai nebepareisi nama! (p. 62) ~ Žiūrėk, Stasiuk, nepersišok, o tai nebepareisi namo!
85. – Su **Sklėriuvenės Untasiutiu** pavaikšta (p. 62). ~ Su Sklėriuvienės Antosiutia (‘Antosiute’) pavaikšto.
86. – Parveš jum kadu poniškų **marčių** (p. 62). ~ Parveš jum (‘jums’) kada ponišką marčią.
87. – Gal su **vyrtais** tebesėdi. Kad tik **tėvas** nenugirdytų (p. 63). ~ Gal su vyrtais tebesėdi. Kad tik tėvas nenugirdytų.
88. – **Paviliukas**, žinai, kai mokytas <...>... (p. 63) ~ Poviliukas, žinai, kai mokytas <...>...
89. – Prastas **mergas**... (p. 63) ~ Prastos mergos...
90. – Ar **berną** tau nebėr, kad mani tumpai? (p. 63) ~ Ar berną tau nebėra, kad mane tampai?
91. „Aš jai parodysiu, kad ir kaimo **mergos** tinka jam šokti! Jos **karaliūnui!** <...> jos **sūnus, vienatūris, lepūnėlis** <...>, šoks su prasta, purvina **merga!** Tegul pasižiūri, tegul pasigrožėja **ragana!**“ (p. 64)¹⁰ ~ „Aš jai parodysiu, kad ir kaimo mergos tinka jam šokti! Jos karaliūnui! <...> jos sūnus, vienatūris, lepūnėlis <...>, šoks su prasta, purvina merga! Tegul pasižiūri, tegul pasigrožėja ragana!“
92. „Palauk, **rupužiuk**“ (p. 65). ~ „Palauk, rupūžiuk“.
93. – Tegul **studintai** gana. Aš pabūsiu, kad ir prasta, ale **merga** (p. 65–66). ~ Tegul studentai gano. Aš pabūsiu, kad ir prasta, ale (‘bet’) merga.

¹⁰ Riktas: Bronės mintys perteiktos ne tarmiškai, bet bendrine kalba.

94. – Prasta **mergiote** visokių kvailysčių išsimana (p. 66). ~ Prasta mergiotė visokių kvailysčių išsimano.
95. – Ar neista, **varlas**, nama! (p. 70) ~ Ar neista (‘neisite’), varlės, namo!
96. „Kažin ar nebus dabar **vaiko**?“ (p. 74) ~ „Kažin ar nebus dabar vaiko?“
97. – Iš **Žilvityčias**, **užkurines**. Mes – **pusnikai** (p. 74). ~ Iš Žilvityčios (‘Žilvitytės’), užkurinės. Mes – pusnikai (‘pusininkai’).
98. – **Silva** – mana **draugas** (p. 76). ~ Silva – mano draugas.
99. – Ei, **Pumputy**, jegu **draugai**, tai mainykimes **mergom!** (p. 76) ~ Ei, Pumputy, jegu (‘jeigu’) draugai, tai mainykimės mergom (‘mergomis’)!
100. – Noriu **Braniuť** sušildyt (p. 76). ~ Noriu Broniutę sušildyti.
101. – Ar ažmigai, **Stasiau?** (p. 77) ~ Ar ažmigai (‘užmigai’), Stasiau?
102. – Aš nebenoriu **Branes**: baisiai sušilde. Mana ano **šakėja** buva geresne (p. 77). ~ Aš nebenoriu Bronės: baisiai sušildė. Mano ano (‘anoji’) šokėja buvo geresnė.
103. – Ak tu, **nevidonai!** Peiksi čia mani pre **svečių?** (p. 77) ~ Ak tu, nevidonai (‘nenaudėli’)! Peiksi čia mane prie svečių?
104. – Kad **mergiotes** vilkai neužpultų! (p. 78) ~ Kad mergiotės vilkai neužpultų!
105. – Va, **Alpa** ataina (p. 78). ~ Va Alpa (‘Alfonsas’) ateina.
106. – Būč **Braniuť** apskabinįs (p. 78). ~ Būč (‘būčiau’) Broniutę apskabinęs (‘apsikabinęs’).
107. – Ka ne ka, a **mergų** tai davaliai (p. 78). ~ Ko ne ko, o mergų tai davaliai (‘pilna’).
108. – Išsimislija, kas gi **mergas** apipina? (p. 80) ~ Išsimislija (‘išsigalvoja’), kas gi mergas apipina?
109. – Kad čia kitoniški **pusnikai** būt <...>. Ale su mūsų **Tamošium** tai pats velnias nerastų kaip supykt (p. 82). ~ Kad čia kitoniški pusnikai (‘pusininkai’) būt (‘būtų’) <...>. Ale (‘bet’) su mūsų Tamošiumi tai pats velnias nerastų kaip susipykt.
110. – **Braniuť**, gal tu man padėtum karves pamelžt? (p. 83) ~ Broniut[e], gal tu man padėtum karves pamelžt?
111. – Maž **Amilja** pades! (p. 83) ~ Maž (‘gal’) Amilja (‘Emilija’) padės!
112. – Ir **Žilvityčias** nēr name (p. 84). ~ Ir Žilvityčios (‘Žilvitytės’) nēr namie.
113. – **Dėde** (p. 84). ~ Dėdė.

114. – Ar senasai **Pečiūra**? (p. 84) ~ Ar senasai (‘senasis’) Pečiūra?
115. – Mažir pasakysta ir **Žilvityčiai**? (p. 84) ~ Maž (‘gal’) ir pasakysta (‘pasakysite’) ir Žilvityčiai (‘Žilvitytei’)?
116. – Kų gi dirbai lig šiol, **tinginia punti**? (p. 85) ~ Ką gi dirbai lig šiol, tinginio panti?
117. – **Pečiūra** numire. Buva **Zase** pagraban prašytų, sumarūdyja (p. 85). ~ Pečiūra numirė. Buvo Zosė į pagrabą (‘šermenis’) prašyti, sumarūdyjo (‘sugaišino’).
118. – **Pečiūra**! (p. 85) ~ Pečiūra!
119. – Aik, **besarmati**! Pasmelst ažu **mirusį** raikia, gražiai pagedot až ja dūšių <...> (p. 86). ~ Eik, besarmati! Pasimelsti ažu (‘už’) mirusį reikia, gražiai pagiedot už jo dūšių (‘sielą’) <...>.
120. – **Braniut**, nesbark! (p. 86) ~ Broniut[e], nesibark!
121. – **Sklėriuvenes merga** išėja. Bedoja **moteris**. Tai, sakau, ar **Braniute** neitum un jų? Gera **gaspadine**, vieta nebloga. Man sunkiau, ba vienas **vyras**, a **bobų** netrūksta: **merga** nepersidirba (p. 86). ~ Sklėriuvienės merga išėjo. Bėdoja moteris. Tai, sakau, ar Broniute neitum an (‘pas’) ją? Gera gospadinė (‘šeimininkė’), vieta nebloga. Man sunkiau, bo (‘nes’) vienas vyras, o bobų netrūksta: merga nepersidirba.
122. – Ar tu **gaspadorius**, kad sumdai? **Branei**, mat, name darba nēr! (p. 86) ~ Ar tu gaspadorius (‘šeimininkas’), kad samdai? Bronei, mat (‘matai’), namie darbo nēra!
123. – Jegu **Brane** nares ažsidirbt, tegul aina. **Jonas** dabar name, **žmanių** davaliai (p. 86). ~ Jegu (‘jeigu’) Bronė norės ažsidirbti (‘užsidirbti’), tegul eina. Jonas dabar namie, žmonių davaliai (‘pilna’).
124. – Man visviena, **Brane** ais ar ne (p. 87). ~ Man vis viena, Bronė eis ar ne.
125. – A kalgi tu **Matuzanes Uršuliutes** neklausi? (p. 87) ~ O kolgi (‘kodėl gi’) tu Matuzonies Uršuliutės neklausi?
126. – Tik mana **gaspadine** nēra **durne**, kad durnus samdytų (p. 87). ~ Tik mano gospadinė (‘šeimininkė’) nēra durnė (‘kvailė’), kad durnus (‘kvailus’) samdytų.
127. – Tai, **Brane**, apsimislyk, gal pagrabi **gaspadine** pati paklaus (p. 87). ~ Tai, Brone, apsimislyk (‘apsigalvok’), gal pagrabe (‘šermenyse’) gospadinė (‘šeimininkė’) pati paklaus.
128. – Tai guli, **Pečiūra**, ir nebesikeli! (p. 89) ~ Tai guli, Pečiūra, ir nebesikeli!

129. – A tu gi, **mergiot**, gal mirt rašies, kad teip insistebeilyjai un **nabašnikų**? (p. 92) ~ O tu gi, mergiot[e], gal mirti ruošies, kad teip (‘taip’) insistebeilyjai (‘įsistebeilijai’) į nabašniką (‘numirėlį’)?
130. – Ažu **Ciprijona** dūšių sukalbėsma tris poterius ir tris sykius amžinuotilsį (p. 94). ~ Ažu (‘už’) Ciprijono dūšią (‘sielą’) sukalbėsme (‘sukalbėsime’) tris (‘trejus’) poterius ir tris sykius amžinuotilsį (‘amžiną atilsį’).
131. – Ar girdėjat, saka, **Kiškienės Zasiute** ženysis su ta navadas **panaičiu** (p. 95). ~ Ar girdėjot, sako, Kiškienės Zosiutė ženysis (‘tuoksis’) su tuo nuovados ponaičiu.
132. – Kai prašinėjau pagraban, pati **Kiškiene** sake (p. 95). ~ Kai prašinėjau pagraban (‘į šermenis’), pati Kiškienė sakė.
133. – **Ponai** veseljų nekelia (p. 95). ~ Ponai veseljų (‘vestuvių’) nekelia.
134. – Būta čia **ponų! Kiškyčia...** (p. 95) ~ Būta čia ponų! Kiškyčia (‘Kiškytė’)...
135. – A, vat, ir ištekęs ažu **pona** <...>! (p. 95) ~ O, vat (‘va’), ir ištekės ažu (‘už’) pono <...>!
136. „**Ponai** gali vest ir **kaimietes**. A kas gi je, ar ne te patys **žmones**?“ (p. 95) ~ „Ponai gali vesti ir kaimietes. O kas gi jie, ar ne tie patys žmonės?“
137. – **Braniut**, saka, kad tu aitum až **mergų**. To **nečėsela** išbėga del **kavalieriaus** (p. 96). ~ Broniut[e], sako, kad tu eitum už mergą. To (‘toji’) nečėsėlė (‘kvailelė’) išbėgo dėl kavalieriaus.
138. – **Silva** (p. 96). ~ Silva.
139. – Nežinau, **dedien**, jegu lais, mažir aisiu (p. 96). ~ Nežinau, dėdien[e], jegu (‘jeigu’) leis, maž (‘gal’) ir eisiu.
140. – Tai myli mūsų **mergas bernai!** (p. 100) ~ Tai myli mūsų mergas bernai!
141. – Ne, čia **Untasiutes**. Kas čia mani, prastų **mergų**, mylas! (p. 100) ~ Ne, čia Antosiutės. Kas čia mane, prastą mergą, mylės!
142. – Ka gi tau, **Braniut**, trūksta: **mergiote** kaip uoga. A turtai ir mokslai <...> **žmogui** vertybes nepriduoda (p. 101). ~ Ko gi tau, Broniut[e], trūksta: mergiotė kaip uoga. O turtai ir mokslai <...> žmogui vertybės nepriduoda.
143. – Ale jau vistiek, **dedien**, narėč būt mokyta. Visi kiteip un **žmogų** žiūri... <...> Ar kur pre **Jurgelionia**? (p. 101) ~ Ale (‘bet’) jau vis tiek dėdien[e], norėč (‘nprėčiau’) būt mokyta. Visi kiteip (‘kitaip’) an (‘į’) žmogų žiūri... <...> Ar kur prie Jurgeliono?

144. – Ne, **vaikel**, kur gi! **Jurgelianes**, kai jiems tinai arti, gal ir prasvelėja <...> (p. 101). ~ Ne, vaikel[i], kur gi! Jurgelionies, kai jiems (‘jiems’) tenai arti, gal ir prasvelėja (‘prasivelėja’) <...>.
145. – Pirmų **vyrų** sustinkam, tai seksis jum darbas! (p. 101) ~ Pirmą vyrą sustinkam (‘susitinkam’), tai seksis jum (‘jums’) darbas!
146. – Kaksai čia **vyras**! **Šlėkta** – tai vistiek kaip ir **boba**. A da taksai **melagius**! (p. 101) ~ Koksai čia vyras! Šlėkta – tai vis tiek kaip ir boba. O dar toks melagius (‘melagis’)!
147. – **Silva**, ar tu nevažiuosi kaip žmogus? (p. 102) ~ Silva, ar tu nevažiuosi kaip žmogus?
148. – Ar nustosi tu, **velnia puse**! **Dėdienei** pasakysiu! (p. 102) ~ Ar nustosi tu, velnio puse! Dėdienei pasakysiu!
149. – **Silva**, sustok, sustok! (p. 102) ~ Silva, sustok, sustok!
150. – **Mergela jaunoja**, ką sudūmojai,
kam **šelmį bernelį** pasidabojai? (p. 102) ~ Mergele jaunoja (‘jaunoji’), ką sudūmojai (‘sugalvojai’), / kam šelmį bernelį pasidabojai (‘nusižiūrėjai’)?
151. – Ar ne, *Untas*? (p. 102) ~ Ar ne, Antos[e]?
152. – Pasilsėkim truputį, **Branyt** (p. 103). ~ Pasilsėkim (‘pasiilsėkim’) truputį, Bronyt[e].
153. – Nugi, ut kur – **Matuzanes Juza** arklį girdyt atjoja! (p. 104) ~ Nagi ut (‘va’) kur – Matuzonies Juza arklį girdyt atjojo!
154. – Ei, **Juzuk**, nelaisk arklia talyn <...>! (p. 104) ~ Ei, Juzuk, neleisk arklio tolyn <...>!
155. – Ak tu! Matai – **varlas koja**! (p. 104) ~ Ak tu! Matai – varlės koja!
156. – **Brane** tu, **Brane**! (p. 105) ~ Brone tu, Brone!
157. – Ar laukiat **padejejų**? (p. 105) ~ Ar laukiat padėjėjų?
158. – Ova, tai velėjat, **mergas**? (p. 106) ~ Ova (‘va’), tai velėjat, mergos?
159. – Tegul išsiplukda ir **vyrų** galvas (p. 109). ~ Tegul išsiplukdo ir vyrų galvos.
160. – **Brane**! (p. 112) ~ Brone!
161. – *Pasakyki, mergela jaunoja*,
ar ilgai man da laukti raikes? (p. 113) ~ Pasakyk, mergele jaunoja (‘jaunoji’), ar ilgai man da (‘dar’) laukti reikės?

162. – Baika, mana **mergiotes netingines. Gaspadines**, galma tekint nar šindei (p. 114). ~ Baika (‘puiku’), mano mergiotės netinginės. Gaspadinės (‘šeimininkės’), galma (‘galima’) tekinti nor (‘nors’) šiandiej (‘šiandien’).
163. – Kas gi jas jims, **dedien!** (p. 114) ~ Kas gi jas ims, dėdien[e]!
164. – Jau kad myli mūsų **mergas**, tai myli! (p. 115) ~ Jau kad myli mūsų mergas, tai myli!
165. – Pamatysi, kai **mergiote** nuveis šunim šėka pjautų! (p. 116) ~ Pamatysi, kai (‘kaip’) mergiotė nueis šunim šėko pjauti!
166. – Ei, **Branyt**, duok šilta pienu, aš tik atjunkytas **teliukas!** (p. 121) ~ Ei, Bronyt[e], duok šilto pienu, aš tik atjunkytas teliukas!
167. – **Untasiut!** <...> Aik, tai gera, padėk **Branei** karvių pamelžt (p. 122). ~ Antosiut[e]! <...> Eik, tai gera, padėk Bronei karvių pamelžt.
168. – **Svečias** yra. Tegul je kalbas, **dedien**. Aš **Branei** padėsiu (p. 122). ~ Svečias yra. Tegul jie kalbas, dėdien[e]. Aš Bronei padėsiu.
169. – Matai, brač, ir anas vėpsa in **mergas**, kaip katiniokas in lašinius (p. 123). ~ Matai, brač (‘brol’), ir anas (‘jis’) vėpsa in (‘į’) mergas, kaip katiniokas in (‘į’) lašinius.
170. „**Silvuk**, duok, paskolink, tai geras“ (p. 127). ~ „Silvuk, duok paskolink, tai geros“.
171. – **Brane...** (p. 132) ~ Brone...
172. – **Braniut...** (p. 132) ~ Broniut[e]...
173. – Tu, **Silva**, nepyk (p. 135). ~ Tu, Silva, nepyk.
174. – Ar tu aitum až manįs, **Braniut?** (p. 135) ~ Ar tu eitum až (‘už’) manęs, Broniut[e]?
175. – **Stasiau**, ainam, padėk klaimų iščystyt, duosiu paskūryt (p. 136). ~ Stasiau, ainam, padėk klaimą (‘klojimą’) iščystyt (‘išvalyti’), duosiu paskūryt (‘parūkyti’).
176. – Tai **motina, nabage**, švintem **sūnelia** nesulauks (p. 146). ~ Tai motina, nabagė (‘vargšė’), šventėm (‘šventėms’) sūnelio nesulauks.
177. – Ai, **vaikel**, tu da nežinai **motinas** jausma... (p. 146) ~ Ai, vakel[i], tu da (‘dar’) nežinai motinos jausmo...
178. – A kur gi dėsis biedni **žmones** <...>. **Dūdonis** – **žmogus**, ne kiaula <...> (p. 146). ~ O kurgi dėsis biedni (‘neturtingi’) žmonės <...>. Dūdonis – žmogus, ne kiaulė <...>.

179. – Ir **ubaga vaikas**, ir nemokyta, a **ponia** bus ir tiek! Nag, daug yra **mergų** su gražiais snukeliais <...>... (p. 148) ~ Ir ubago (‘vargšo’) vaikas, ir nemokyta, o ponia bus, ir tiek! Nag (‘nagi’) daug yra mergų su gražiais snukeliais <...>...
180. – Jau to **Kiškiene** tai gal gimus **ponia** būt. Žiūrėk, ir bus **navadienes močia!** Gal da **dukte** kadu un savi pasims! (p. 148) ~ Jau ta Kiškienė tai gal gimus ponia būt. Žiūrėk, ir bus nuovadienės močia! Gal da (‘dar’) duktė kada an (‘pas’) save pasims (‘pasiims’)!
181. – Ilgiausias buva **Branes!** (p. 150) ~ Ilgiausias buvo Bronės!
182. – Ei, **Nina**, paburkim! (p. 151). ~ Ei, Nina, paburkim!
183. – Žinok tu kad geras, iš katra šona bus **jaunikis!** (p. 151) ~ Žinok tu, kad geras, iš katro šono bus jaunikis!
184. – Palauk, **Branyt**, aš žinau da vieną būrimą! ~ Palauk, Bronyt[e], aš žinau da (‘dar’) vieną būrimą! (p. 151).
185. – Tai jau aš atliksiu, **dedien...** (p. 154) ~ Tai jau aš atliksiu, dėdien[e]...
186. – Gerai, **Branyt** (p. 154). ~ Gerai, Bronyt[e].
187. – **Branyt**, palauk! (p. 155) ~ Bronyt[e], palauk!
188. – Aisma, **dedien**, abidvi (p. 155). ~ Eisme, dėdien[e], abidvi.
189. – Senai **Sklėriuvėnį** bemačiau. Švintem **Vitukas** skerstuvų atnešė. **Sklėriuvėne** – gera moteris (p. 155). ~ Senai (‘seniai’) Sklėriuvėnę bemačiau. Šventėm Vitukas skerstuvų atnešė. Sklėriuvėnė gera moteris.
190. – Tai misli untriem metam likt par **Sklėriuvėnį?** (p. 156) ~ Tai misli (‘manai’) antriem metam (‘antriems metams’) likt par (‘pas’) Sklėriuvėnę?
191. – Darbai visur te patys, kad tik **gaspadoriai** žmoniški būtų. A **Sklėriuvėne** – negi skriaudžia? (p. 156) ~ Darbai visur tie patys, kad tik gaspadoriai (‘šeimininkai’) žmoniški (‘žmogiški’) būtų. O Sklėriuvėnė – negi skriaudžia?
192. – Nesakyk, žinau, ne **močia!** <...> Nebois, ir **Sklėriuvėne** – savų **mergiotį** tai migda <...>. <...> geras man buva ir **nabašnikas**, ir **Sklėriuvėne** gera – skerstuvų ataneša <...>. **Bagočiai** lieka **bagočiais** (p. 156). ~ Nesakyk, žinau, ne močia! <...> Nebois (‘Kaipgi’), ir Sklėriuvėnė – savo mergiotę tai migdo <...>. <...> geras man buvo ir nabašnikas (‘velionis’), ir

Sklėriuvienė gera – skerstuvių ataneša ('atneša') <...>. Bagočiai ('turčiai') lieka bagočiais ('turčiais').

193. – Visokių svietai reikia, **dedien** (p. 156). Visokių svietai ('pasaulyje') reikia, dėdien[e].

194. – A tu, biednas žmogau, lauk <...>. A kad apiseru, tai, dėkui, **Runkeliene** neažmiršta, to pati **Sklėriuvene**, kita... (p. 156) ~ O tu, biednas ('vargšas') žmogau, lauk <...>. O kai apiseru ('apsėru'), tai, dėkui, Rankelienė neažmiršta ('neūžmiršta'), to ('toji') pati Sklėriuvienė, kita...

195. – Taigi, matai, **dedien** <...>, kad tų **bagočkų** nebūtų, tai ir tamstai būt blogiau (p. 156). ~ Taigi, matai, dėdien[e] <...>, kad tų bagočkų ('turtuolių') nebūtų, tai ir tamstai būt ('būtų') blogiau.

196. – Ale algas tai **Sklėriuvenį** daugiau paprašyk! Nėr **durnių** ažu dyka dirbt! (p. 157) ~ Ale ('bet') algos tai Sklėriuvienę ('Sklėriuvienės') daugiau paprašyk! Nėr durnių ('kvailių') ažu ('už') dyka dirbt!

197. – <...> nėr kaip suaugusių **mergų** algas reikalaut (p. 157). ~ <...> nėr kaip suaugusių mergų algos reikalaut.

198. – Tai kas, ar darbų nepadirbi kaip ir kita **merga**? (p. 157) ~ Tai kas, ar darbų nepadirbi kaip ir kita merga?

199. – **Mėginis**! (p. 157) ~ Mėginis!

200. – A tu gi, **Braniut**? (p. 157) ~ O tu gi, Broniut[e]?

201. – **Sklėriuvenes** kiemas (p. 159). ~ Sklėriuvienės kiemas.

202. – Je vienkemy gyvena, ale ataduosiu **broliui** <...> (p. 160). ~ Jie vienkiemy gyvena, ale ('bet') ataduosiu ('atiduosiu') broliui <...>.

203. – Aš **Balaišyčia** (p. 160). ~ Aš Baleišyčia ('Baleišytė').

204. – Gal balsiai perskaitis, ką tinai **Paulius** raša... (p. 163) ~ Gal balsiai perskaitis ('perskaitys'), ką tenai Paulius rašo...

205. – Lungi galvų inkišus, gal **piršlių** lauki? (p. 164) ~ Lange ('į langą') galvą inkišus ('įkišus'), gal piršlių lauki?

206. – **Moma** un pečiaus, kaulus suka, dejuoja. **Tevelis** liuobjas. (p. 164) ~ Mama ant pečiaus ('krosnies'), kaulus suka, dejuoja. Tėvelis liuobias.

207. – Tai gal peršalai, **Kastut**? <...> Mūsų **dedienei** teip buvo (p. 164). ~ Tai gal peršalai, Kastut[e]? <...> Mūsų dėdienei teip (‘taip’) buvo.
208. – Sėskis, būsi **viešnia** (p. 164). ~ Sėskis, būsi viešnia.
209. – Kažinkena ažušakus **klebonas** jau ažureke iš ambanijas. Nenugirdau pavardžių, tik badai **merga** iš Žeimjų (p. 165). ~ Kažin kieno užsakus klebonas jau ažurėkė (‘užrėkė’) iš ambanijos (‘sakyklos’). Nenugirdau pavardžių, tik badai (‘rodos’) merga iš Žeimių.
210. – A **Kiškyčias** neažušake? (p. 165) ~ O Kiškyčios (‘Kiškytės’) neažušakė (‘neužsakė’)?
211. – **Zasiutes** ažušakų nebus (p. 165). ~ Zosiutės ažušakų (‘užsakų’) nebus.
212. – Tai, žinia, **ponam**, bagatiem vis kiteip (p. 165). ~ Tai, žinia, ponam (‘ponams’), bagotiem (‘turtingiems’) vis kiteip (‘kitaip’).
213. – Žinai, **Kastut**, aš su raikalu. <...> **Pačtorius**, tas, žinai, **išverstalūpis**, kur vis **mergas** pakalbina, padave man laiškų tava **dėdei**, **Juozapui Matuzoniui**. <...> Gal **mergas** un jumi atais? (p. 165) ~ Žinai, Kastut[e], aš su reikalu. Pačtorius (‘paštininkas’), tas, žinai, išverstalūpis, kur vis mergas pakalbina, padavė man laišką tavo dėdei, Juozapui Matuzoniui. <...> Gal mergos pas jus ateis?
214. – Seniau rašydava iš tinai **dedienes pusbralis** <...> (p. 165). ~ Seniau rašydavo iš tenai dėdienės pusbrolis <...>.
215. – Očiū, **Branyt**. Mes pardasma **dėdei** (p. 166). ~ Ačiū, Bronyt[e]. Mes perduosma (‘perduosime’) dėdei.
216. – Tai kas, **kunigui** pasisakysiu, tegul baras, vistiek. <...> **Pauliaus** rašyta, čiupinėta... (p. 166) ~ Tai kas, kunigui pasisakysiu, tegul baras, vis tiek. <...> Pauliaus rašyta, čiupinėta...
217. – Dėkui, **dedien**, kad paskolinai (p. 167). ~ Dėkui, dėdien[e], kad paskolinai.
218. – **Amilja** buvo atajus (p. 167). ~ Amilja (‘Emilija’) buvo atejus (‘atėjus’).
219. – **Žilvityčia** sergunt <...>, **Jonas** išėjš kur tai un darbų – pre miška kirtima; **Tamošiui** koja sopunt, votis kelias ar kas ti. **Amilja** gvoltu rėkia, kad tu pareitum. <...> tai ažušidege **mergiote** baisiausiai. <...> **Branyt**, kas tinai tau iškrita! (p. 167) ~ Žilvityčia (‘Žilvitytė’) sergant[i] <...>, Jonas išėjš kur tai (‘kažkur’) un darbų (‘uždarbiauti’) – prie miško kirtimo, Tamošiui koja sopant[i], votis kelias ar kas tē (‘ten’). Amilja (‘Emilija’) gvoltu (‘rėkte’) rėkia,

kad tu pareitum. <...> tai ažsidegė ('užsidegė') mergiotė baisiausiai. <...> Bronyt[e], kas tenai tau iškrito!

220. – Ale neskūpi tava **gaspadine!** (p. 169) ~ Ale ('bet') neskūpi ('nešykšti') tavo gaspadinė ('šeimininkė')!

221. – **Sklėriuvene**, brač, tai neapsikiauлина (p. 170). ~ Sklėriuvienė, brač ('brol'), tai neapsikiauolino.

222. – **Silvai** mažiau dave. <...> **Silva** graičiau išėja <...>. Iškada **moterės**: atlieka viena su **bernioku** (p. 170). ~ Silvai mažiau davė. <...> Silva greičiau išėjo <...>. Iškada ('gaila') moteries ('moters'): atlieka viena su bernioku.

223. – Ar **kunigas** par pamokslų liepe teip apsišvarint? (p. 174) ~ Ar kunigas par ('per') pamokslą liepė teip ('taip') apsišvarint?

224. – **Amil**, ar girdi? Gal **vyskupa** lauki, ar kas? (p. 174) ~ Amil ('Emilija'), ar girdi? Gal vyskupo lauki, ar kas?

225. – A tu, **panyt**, lipk na pečiaus! (p. 174) ~ O tu, panyt[e], lipk nuo pečiaus ('krosnies')!

226. – **Durne**, aš tau gera darau (p. 175). ~ Durne ('kvaile'), aš tau gera darau.

227. – Apstvarkius, sutikus **žmones** kaip raikia. Žinau gi tavi – **ožka**. <...> Take **žmones!** (p. 175) ~ Apstvarkius ('apsitvarkius'), sutikus žmones kaip reikia. Žinau gi tave – ožka. <...> Tokie žmonės!

228. – Kake **žmones?** (p. 175) ~ Kokie žmonės?

229. – Sakyk, ar tau pruotas maišas, **Amil!** (p. 175) ~ Sakyk, ar tau protas maišos, Amil ('Emilija')!

230. – **Piršliai. Pumputis** iš Varlių, tas **bagočius**, atvažiuoja tavi. Šnipštelėja man ja **susiedas, piršlys** bus. Saka, **Untanas** nusižiūrėja tava **seserį** <...> (p. 175). ~ Piršliai. Pumputis iš Varlių, tas bagočius ('turčius'), atvažiuoja tavę ('tavęs'). Šnipštelėjo man jo susiedas ('kaimynas'), piršlys bus. Sako, Antanas nusižiūrėjo tavo seserį <...>.

231. – Taksai **bagočius**, du valakai, kumelį turi... (p. 175) ~ Toksai bagočius ('turčius'), du valakai, kumelį turi...

232. – Taksai **prašai**pa atroda (p. 175). ~ Toksai prašai

pa atrodo.

233. – **Piršliai! Pumputis...** (p. 176) ~ Piršliai! Pumputis...

234. – Ką tu pakartosi, **vištas galva** tu? (p. 177) Ką tu pakartosi, vištos galva tu?
235. – Ažu **Pumpučia** neisiu <...>! (p. 177) ~ Ažu ('už') Pumpučio neisiu <...>!
236. – **Durne** tu! **Apdujela!** **Vištgolve!** (p. 177) ~ Durne ('kvaile') tu! Apdujėle! Vištgolve!
237. – Ir **Branes** valia. Ne ažu kumelia **merga** teka, ažu **žmagaus** (p. 177). ~ Ir Bronės valia. Ne ažu ('už') kumelio **merga** teka, ažu ('už') žmogaus.
238. – Prašam sėstis, būsta **svečiai** (p. 180). ~ Prašom sėstis, būsta ('būsité') svečiai.
239. – Prašam, **sveteliai**, ragaukit, stiprinkites <...> (p. 181). ~ Prašom, sveteliai, ragaukit, stiprinkitės <...>.
240. – Kaip misli, kas čia gardžiau, **Branyt?** (p. 182) ~ Kaip misli ('manai'), kas čia gardžiau, Bronyt[e]?
241. – Čia, brač, stalas nukrautas kaip gera **valakinia** gryčiai (p. 182). ~ Čia, brač ('brol'), stalas nukrautas kaip gero valakinio gryčioj.
242. – Išgerk, **mergužėla jaunoja**, su **piršliu melagiu** <...> (p. 182). ~ Išgerk, mergužėle jaunoja ('jaunoji'), su piršliu melagiu <...>.
243. – Nenoriu gert su **melagiu** (p. 182). ~ Nenoriu gert su melagiu.
244. – Nemeluok, **Kazimerai** <...>. A, tu, **Branyt**, išgerk, nebijok (p. 182). ~ Nemeluok, Kazimierai <...>. O tu, Bronyt[e], išgerk, nebijok.
245. – Nu, **Branyt**, visų, visų! (p. 182) ~ Nu ('na'), Bronyt[e], visą, visą!
246. – Dabar išgerk, **Untanai**, su **mergužėlas broliu**, kad geriau pasižintumet, kad pasogas nepagailėtų, a priedu gražių **seserį** pridėtų <...>... (p. 183) ~ Dabar iššgerk, Antanai, su mergužėlės broliu, kad geriau pasižintumėt, kad pasogos nepagailėtų, o priedu gražių seserį pridėtų <...>...
247. – Turiu **seseris** be priedų, ažu jas išgersiu su nedidžiaunais **žmanėm**, ažu jų laimį. Būk sveika, **Braniut!** (p. 183) ~ Turiu seseris be priedų, ažu ('už') jas išgersiu su nedidžiaunais ('neišdidžiais') žmonėm ('žmonėmis'), ažu ('už') jų laimę. Būk sveika, Broniut[e]!
248. – Tai kaip, **Branyt**, ar aisi až manį? (p. 184) ~ Tai kaip, Bronyt[e], ar eisi až manę ('už manę')?

249. – Tik del tavį, **mergužėla** <...>. **Untanas** kaip durnius insižiūrėja, lyg ir nebebūtų **mergu** svietė! (p. 185) ~ Tik dėl tavę ('tavęs'), mergužėle <...>. Antanas kaip durnius insižiūrėjo ('įsižiūrėjo'), lyg nebebūtų mergu sviete ('pasaulyje')!
250. – Visgi, turi kokių dalių **mergiote**. <...> **Untanui** prasverstų: da viena **sesa** raikia išpasogit, a ir **tevai** – namuos neinslais plikas kaip dūlias! (p. 185) ~ Visgi, turi kokią dalią mergiotė. Antanui prasverstų ('praverstų'): dar viena sesuo reikia išpasogit ('vienai seseriai reikia duoti kraitį'), o ir tėvai – namuos ('į namus') neįsileis plikos kaip dūlios ('kriaušės')!
251. – Ir šnekam tik apie ažūdarbius, a **mergiotes** da niekas neklause <...> (p. 185). ~ Ir šnekam tik apie ažūdarbius ('uždarbius'), o mergiotės da ('dar') niekas neklausė <...>.
252. – Nikdi neisiu ažu ta, katras del manį derėsis su **broliu** kaip del karves turguj (p. 186). ~ Nikdi ('niekados') neisiu ažu ('už') to, katras dėl manę ('manęs') derėsis su broliu kaip dėl karvės turguj.
253. – **Piršlys** kalba ažu jumi (p. 186). ~ Piršlys kalba ažu jumi ('už jus').
254. – **Branyt**, aš tavį atvažiavau, ne pasogas; jegu pasogas jieškačia, un bagotas važiuočia... (p. 186) ~ Bronyt[e], aš tavę ('tavęs') atvažiavau, ne pasogos ('kraičio'), jegu ('jeigu') pasogas ('kraičio') ieškočia ('ieškočiau'), an ('pas') bagotos ('turingos') važiuočia ('važiuočiau')...
255. – Saugakis, **Untanai**, kad neprasmuštum kaktas, lįsdamas iš tas būdas (p. 187). ~ Saugokis, Antanai, kad neprasmuštum ('neprasimuštum') kaktos, lįsdamas iš tos būdos.
256. – **Rupuže** <...>, – atsivilkai šnipinėt, a? (p. 188) ~ Rupūže <...>, – atsivilkai šnipinėt, a?
257. – **Vyras** tu, **Stasiau!** (p. 188) ~ Vyras tu, Stasiau!
258. – Ak tu, sakau, **Matuzaniene Juziene** tai neatsidžiaugia **svečiu**. Matai, kad **žmanēm** tai ir sekas! (p. 193) ~ Ak tu, sakau, Matuzonienė Juzienė ('Juzos žmona') tai neatsidžiaugia svečiu. Matai, kad žmonēm ('žmonėms') ir sekas!
259. – Žiūrėk, ir seniau anas vis tai **mergiotei** kų atsiųsdava, tai **Juzukui**, a ir pačiai **Juzienei** vis <...> (p. 193). ~ Žiūrėk, ir seniau anas ('jis') vis tai mergiotei ką atsiųsdavo, tai Juzukui, o ir pačiai Juzienei ('Juzos žmonai') vis <...>.
260. – Baika, tamsta pavargsi, kal **dukterį** išmokysi, a paskui – **ponia** (p. 193). ~ Baika ('juokai'), tamsta pavargsi, kol dukterį išmokysi, o paskui – ponia.

261. – Prauda, taigi tą pat vakar, kai **amerikonų žydas** iš states un **Matuzoni** ataveže, buva par tavi **piršliai** (p. 193). ~ Prauda ('tiesa'), taigi tą pat vakar[ą], kai amerikoną žydas iš stoties an ('pas') Matuzoni atavežė ('atvežė'), buvo par ('pas') tave piršliai.
262. – Sakyk teisybę, **Braniut**, ar anys tavi pabrokyja, ar tu atsakei? **Žmones** viseip šneka (p. 193). ~ Sakyk, teisybę, Broniut[e], ar anys ('jie') tave pabrokyjo ('išpeikė'), ar tu atsakei? Žmonės viseip ('visaip') šneka.
263. – Tai, **dedien**, kaip **žmones** šneka, tegul teip ir būva (p. 193). ~ Tai dėdien[e], kaip žmonės šneka, tegul teip ('taip') ir būva.
264. – Netekėč, **dedien!** Tik tamstai pasakau, bet kiti durni ir **pavydnikai** (p. 194). ~ Netekėč ('netekėčiau'), dėdien[e]! Tik tamstai pasakau, bet kiti durni ir pavydnikai ('pavyduoliai').
265. – Tava ir valia, **vaikel**. Teisybe, jegu **žmogus** ne pre širdes, nemieli ir turtai (p. 194). ~ Tavo ir valia, vaikel[i]. Teisybė, jegu ('jeigu') žmogus ne prie širdies, nemieli ir turtai.
266. – Dabar, saka, **amerikonas** jieškasių **pačias**. **Našlys, bevaikis** <...>. Sukites, **mergas!** **Poniu** padaris <...> (p. 194). ~ Dabar, sako, amerikonas ieškosių pačios. Našlys, bevaikis <...>. Sukitės, mergos! Ponia padarys <...>.
267. – Amerikų narėč pamatyt, ale be ta **senia!** (p. 194). ~ Ameriką norėč ('norėčiau') pamatyt, ale ('bet') be to senio!
268. – Nespjauk šulnin, **Branyt** <...>. (p. 194). ~ Nespjauk šulnin ('į šulinį'), Bronyt[e] <...>.
269. – Neraiks, **dedien** (p. 194). ~ Nereiks, dėdien[e].
270. – Taigi šnekėja **mergas**, kad **Matuzonis** nori **brolia Kastutį amerikoni** pripiršt (p. 193). ~ Taigi šnekėjo mergos, kad Matuzonis nori brolio Kastutę amerikoniui pripiršt.
271. – Ar **Matauša Kastutį?** (p. 194) ~ Ar Mataušo Kastutę?
272. – Aš nežinau, nedėliaj **mergas** ir **bobas** mala ležuvju (p. 194). ~ Aš nežinau, nedėlioj ('sekmadienį') mergos ir bobos malo ('malė') liežuviu.
273. – Jegu teip jau in **bagočius** spjaudai, tai gal turi sau kakį patinkamų nusižiūrėjus? (p. 195) ~ Jegu ('jeigu') teip ('taip') į bagočius ('turčius') spjaudai, tai gal turi sau kokį patinkamą nusižiūrėjus?
274. – Tai, **dedien**, jegu turėč, tai ir turėč (p. 195). ~ Tai, dėdien[e], jegu ('jeigu') turėč ('turėčiau'), tai ir turėč ('turėčiau').

275. – Mažir **Silva**? (p. 194) ~ Maž ('gal') ir Silva?
276. – **Silva!** (p. 195) ~ Silva!
277. – A kalgi, **Silva** neprastas **bernas** <...>, ir **darbinykas** <...>... „Kur tu, **vaikel**, geresnį gausi“ <...> (p. 195). ~ O kolgi ('kodėl gi'), Silva neprastas bernas <...>, ir darbinykas ('darbininkas') <...>. „Kur tu, vaikel[i], geresnį gausi“. <...>
278. – Aš nesakau, kad anas blogas, **dedien** (p. 195). ~ Aš nesakau, kad anas ('jis') blogas, dėdien[e].
279. – Ar **dediene** išrinksi **kavaliərių** sava **dukteriai**? (p. 195). ~ Ar dėdienė išrinksi kavaliərių savo dukteriai?
280. – Žinai, **boba** (p. 195). ~ Žinai, boba.
281. – A kaipgi **Nina**? Ar da neturi **kavalieriaus**? (p. 195) ~ O kaipgi Nina? Ar da ('dar') neturi kavalieriaus?
282. – Jai daugiau mokslas rūpi, a ne **kavalieriai** (p. 196). ~ Jai daugiau mokslas rūpi, o ne kavalieriai.
283. – Aš vis misliu <...>, kad **Ninas kavalierius Runkeliukas Povilas**... (p. 196) ~ Aš vis misliu ('maniau') <...>, kad Ninos kavalierius Rankeliukas Povilas...
284. – Mažir **Povilas** <...> (p. 196). ~ Maž ('gal') ir Povilas <...>.
285. – A kalgi, **Pauliukas** man patinka: razumnas ir gražus **berniokas** (p. 196). ~ O kolgi ('kodėl gi'), Pauliukas man patinka: razumnas ('protingas') ir gražus berniokas.
286. – A jegu **Nina** numirs ir nieka nebus? (p. 196) ~ O jegu ('jeigu') Nina numirs ir nieko nebus?
287. – Jegu **Nina** numirs? Iš kur tau, **vaikel**, takias mislys! (p. 196) ~ Jegu ('jeigu') Nina numirs? Iš kur tau, vaikel[i], tokios mislys ('mintys')!
288. – <...> sava **vaikus** išauklas, tadu atais ir jas aile (p. 197). ~ <...> savo vaikus išauklės, tada ateis ir jos eilė.
289. – Jegu **Untasiute** be laika numirtų <...>... (p. 197) ~ Jegu ('jeigu') Antosiutė be laiko numirtų <...>...
290. – Gana tau, **vaikel** <...> (p. 201). ~ Gana tau, vaikel[i] <...>.

291. – Aždrausk, **dedien**, paukščiui čiulbėt! (p. 201) ~ Aždrausk (‘uždrausk’), dėdien[e], paukščiui čiulbėt!
292. – **Dedien**, laikas jau melžt <...>! (p. 201) ~ Dėdien[e], laikas jau melžt <...>!
293. – Ale kų **Jurgelionia Petras** sakis? Niaugi ir atadas **Kastutį amerikoniui**? (p. 205) ~ Ale (‘bet’) kų Jurgelionio Petras sakis (‘sakys’) Niaugi (‘nejaugi’) ir atiduos Kastutę amerikoniui?
294. – A kas **Kastutį** vara? Jegu ana ais ažu ta **starapilvia**, tai durna (p. 205). ~ O kas Kastutę varo? Jegu (‘jeigu’) ana (‘ji’) eis ažu (‘už’) to storapilvio, tai durna (‘kvaila’).
295. – Kaip gi ana **tevų** neklausis? <...> Ar gi tu neitum, jegu tau taksai **amerikonas** atsirastų? (p. 205) ~ Kaip gi ana (‘ji’) tėvų neklausis (‘neklausys’)? Argi tu neitum, jegu (‘jeigu’) tau toksai amerikonas atsirastų?
296. – Ir mūsų **Jona** negailėtum? (p. 205) ~ Ir mūsų Jono negailėtum?
297. – Anas daugalį **mergų** turi... (p. 205) ~ Anas (‘jis’) daugalį (‘daug’) mergų turi...
298. – Ne ažu kožna, tik až **amerikona**... (p. 205) ~ Ne ažu (‘už’) kožno (‘kiekvieno’), tik už amerikono...
299. – Aik tu, **Bran!** (p. 205) ~ Eik tu, Bron[e]!
300. – Tai dabok tu su **Kastuti!**.. (p. 209) ~ Tai dabok (‘saugok’) tu su Kastute!..
301. – Saka, **amerikonas** turi atgalia važiuot; paskui ir **pačių** išsikviesiųs (p. 209). ~ Sako, amerikonas turi atgalio (‘atgal’) važiuot; paskui ir pačių išsikviesiųs.
302. – Nugi, iš Ragelių abi su **Matuzanieniu** ėjam, tai pasisake (p. 210). ~ Nagi, iš Ragelių abi su Matuzonienia (‘Matuzoniene’) ėjom, tai pasisakė.
303. – **Matuzonys** kai pačiumpa, tai ir nebepalaidžia! (p. 210) ~ Matuzonys kai pačiumpa, tai ir nebepaleidžia!
304. – **Marikontas**¹¹ atvažiava, **Kastutį** pasgava (p. 210). ~ Marikontas (‘amerikonas’) atvažiavo, Kastutę pasgavo (‘pasigavo’).
305. – Gerai, **vaikel**, gerai (p. 213). ~ Gerai, vaikel[i], gerai.
306. – *Sėskis, sesyte, ažu stalalia* <...>... (p. 214) ~ Sėskis, sesyte, ažu (‘už’) stalelio <...>...

¹¹ Aferezės pavyzdys: ligota, sunkiau kalbanti mergaitė Uršulė, matyt, kaip ir kai kurie vyresni tarmės atstovai, netaria skolinto keturskiemenio žodžio pirmojo skiemens (apie tokį fonetinį supaprastinimą žr. Kazlauskaitė 2000, 39).

307. – Gal verkčia ir aš, jegu **Petru** būčia... (p. 214) ~ Gal verkčia (‘verkčiau’) ir aš, jegu (‘jeigu’) Petru būčia (‘būčiau’)...
308. – **Braniut!** (p. 218) ~ Broniut[e]!
309. – Aik sau, **biesai!** (p. 218) ~ Eik sau, biasai (‘velni’)!
310. – **Branyt!** (p. 219) ~ Bronyt[e]!
311. – **Petras!** (p. 219) ~ Petras!
312. – A **Kaste?** (p. 219) ~ O Kastė?
313. – Ažmušiu tą **velnių!** (p. 219) ~ Ažmušiu (‘užmušiu’) tą velnią!
314. – Delta gali **žmogus žmogų** ažmušt iš meilas... (p. 220) ~ Dėlto gali žmogus žmogų ažmušti (‘užmušti’) iš meilės...
315. – Tai, **mergiotes**, paspartinkit grėbt <...> (p. 223). ~ Tai, mergiotės, paspartinkit grėbt <...>.
316. – Tai, žinotum, **Sklerien**, gavau iš **Paviliuka** laiškų <...> (p. 224). ~ Tai, žinotum, Sklėrien[e], gavau iš Poviliuko laišką <...>.
317. – **Paviliukas** raša, kad parvažiuoja anys abudu rozu <...> (p. 224). ~ Poviliukas rašo, kad parvažiuoja anys (‘jie’) abudu rozu (‘kartu’) <...>.
318. – ...nugi, sustinka anys, **Paviliukas** vis tamstas **mergiotį** giria... Jau kažna, **Sklerien**, ar nebūsma gimines... (p. 224) ~ ...nagi, sustinka (‘susitinka’) anys (‘jie’), Poviliukas vis tamstos mergiotę giria... Jau kažna (‘kažin’), Sklėrien[e], ar nebūsma (‘nebūsime’) giminės...
319. – A tu gi, **Braniut**, **piršlius** varinėji? (p. 225) ~ O tu gi, Broniut[e], piršlius varinėji?
320. – Et, sužiūrėsi **mergų!** (p. 228) ~ Et, sužiūrėsi mergų!
321. – **Branyt**, ar jau sustvarkei? (p. 230) ~ Bronyt[e], ar jau sustvarkei (‘susitvarkei’)?
322. – **Brane! Braniu-ut!** (p. 230) ~ Brone! Broniu-ut[e]!
323. – Sustabdyk, **Vituk**, pajimsma **pėstinikus** (p. 232). ~ Sustabdyk, Vituk, paimsma (‘paimsime’) pėstinikus (‘pėstininkus’).
324. – Sėskites, **Runkelien**, priilstat betapnodami taku (p. 232). ~ Sėskitės, Rankelien[e], priilstat betapnodami taku.
325. – Dėkui, **Sklėriuven**, kad gi pilna lineika... (p. 232) ~ Dėkui, Sklėriuvien[e], kadgi pilna lineika (‘vežimaitis’)...

326. – Pastrauk, **Branyt**, kad pareitumem visi (p. 232). ~ Pastrauk (‘pasitrauk’), Bronyt[e], kad pareitumēm visi.
327. – **Dedien**, <...> tamstas važiuokit, aš tuoj pėsčia pareisiu (p. 233). ~ Dėdien[e], <...> tamstos važiuokit, aš tuoj pėsčia pareisiu.
328. – **Amilja** praše... (p. 233) ~ Amilja (‘Emilija’) prašė...
329. – **Gaspadine** praše... (p. 234) ~ Gaspadinė (‘šeimininkė’) prašė...
330. – **Žilvityčia Marjona**. Na valaka, **užkurine** (p. 234). ~ Žilvityčia (‘Žilvitytė’) Marjona (‘Marijona’). Nuo valako, užkurinė.
331. – Gal pirka lipčikų, kad **bernus** geriau prisviliotų <...> (p. 236). ~ Gal pirkio lipčikų (‘vaistų meilei sukelti’), kad bernus geriau prisviliotų (‘prisviliotų’).
332. – **Tėvas** pre mirtes, a anas sau šaipas (p. 236). ~ Tėvas prie mirties, o anas (‘jis’) sau šaipos.
333. – Ar **Čepukas** serga? (p. 236). ~ Ar Čepukas serga?
334. – **Jonas kuniga** atvažiava (p. 236). ~ Jonas kunigo atvažiavo.
335. – Preina galas **žmogui**. <...> Ar čia senai išėja **Pečiūra**? <...> A kas čia **daktarus** šaukinės? Gerai, kad **kuniga** paspėja sulaukt (p. 236). ~ Preina (‘prieina’) galas žmogui. <...> Ar čia senai (‘seniai’) išėjo Pečiūra? <...> O kas čia daktarus šaukinės? Gerai, kad kunigo paspėjo sulaukt.
336. – Ale visgi raiktų **žmogu** gydyt! (p. 236) ~ Ale (‘bet’) visgi reiktų žmogu gydyt!
337. – A, mūsų **žmones** neserga kokiais niekais (p. 237). ~ A, mūsų žmonės neserga kokiais niekais.
338. – Betgi, **mamyt**, serga ir jauni! (p. 237) ~ Betgi, mamyt, serga ir jauni!
339. – Jegu jaunas sunkiai apserga, raikia **daktarų** šaukt, raikia gydyt (p. 237). ~ Jegu (‘jeigu’) jaunas sunkiai apserga, reikia daktarą šaukt, reikia gydyt.
340. – Ar musį prarijai, **Bran**? (p. 239) ~ Ar musę prarijai, Bron[e]?
341. – Tai tu, šelmi, žinai, kad tavi **Brane** myli, a? (p. 241) ~ Tai tu, šelmi, žinai, kad tave Bronė myli, a?

342. – Baika, gabus **bernas** – **Jonas**. Da ir tu apsisuk, **Brane**, dabar anas **ženiklis** (p. 243). ~ Baika (‘juokai’), gabus bernas – Jonas. Da (‘dar’) ir tu apsisuk, Brone, dabar anas (‘jis’) ženiklis (‘jaunikis’).
343. – Kų tu čia **žmogų** su šunimi derini! (p. 243) ~ Ką tu čia žmogų su šunim derini!
344. O ji kitaip Silvos nei nevadina: „**durniau, asilai**, kvailas par visų pilvų, **ažys, nečėselis, nedakepėlis**“ (p. 247). ~ O ji kitaip Silvos nei nevadina: „durniau (‘kvaily’), asilai (‘asile’), kvailas par (‘per’) visą pilvą, ožys, nečėselis (‘netikėlis’), nedakepėlis (‘nesubrendelis’).
345. „Juoktis bažnyčioj, dairytis, orų pagadint – griekas, **vaikeliai**“, <...> (p. 247). ~ „Juoktis bažnyčioj, dairytis, orų pagadint – griekas (‘nuodėmė’), vaikeliai“.
346. – **Berna** (p. 249). ~ Berno.
347. – Kaksai geras **kunigėlis!** Devuliau, kaks geras **kunigėlis!** (p. 250) ~ Koksai geras kunigėlis! Dievuliau, koks geras kunigėlis!
348. – Matai, **parka**, žina, ka aš noriu (p. 254). ~ Matai, parka (‘nenaudėlis’; čia keiksmazodis), žino, ko aš noriu.
349. – Del **Pauliaus**, <...> (p. 254). ~ Dėl Pauliaus <...>.
350. – **Durniau** tu, kur gi rioglini? (p. 263) ~ Durniau (‘kvaily’) tu, kurgi rioglini?
351. – **Glušai** tu, kurg aini, ar gi **mergas** tau? **Žiaply**, sakau, tuoj sugrižk, a tai gausi... (p. 263) ~ Glušai (‘kurčiau’) tu, kurg (‘kurgi’) eini, argi mergos tau? Žioply, sakau, tuoj sugrižk, o tai gausi...
352. – **Stasiau**, a girdi, gal **tėva** kešenej cukerkų rasma <...>. Aikš, **Stasiuk**, padėk parnešt, vienai sunku! (p. 263) ~ Stasiau, a (‘ar’) girdi, gal tėvo kišenėj cukierkų (‘saldainių’) rasma (‘rasime’) <...>. Eikš, Stasiuk, padėk parnešt, vienai sunku!
353. – Agi **močia** tau nedas diržų pargrižus? (p. 264) ~ Agi (‘argi’) močia tau neduos diržų pargrižus?
354. – **Kvailiuk**, privargai, nusivalkiajai par dienų (p. 265). ~ Kvailiuk, privargai, nusivalkiojai par (‘per’) dieną.
355. – Ar tau gražu, **Stasiuk**, kai nusikirpau plaukus? (p. 265) ~ Ar tau gražu, Stasiuk, kai nusikirpau plaukus?

356. – Matai, a te **durniai** visi rėkia, bliaua, kad negražu, kad negerai. **Sesa** tik neprimuše manįs, **gaspadine** peike, **broliai** bares, **Silva** saka, kad aš dabar kaip apipešiota višta... Ir to **Nina** – pati tai rungas, a man saka, reike palikt kasas, gražiau. Kaip tu misli, **Stasiau**, gal je pavydi, a? (p. 265) ~ Matai, o tie durniai (‘kvailiai’) visi rėkia, bliaua, kad negražu, kad negerai. Sesuo tik (‘vos’) neprimuše manęs, gaspadinė (‘šeimininkė’) peikė, broliai barės, Silva sako, kad aš dabar kaip apipešiota višta... Ir to (‘toji’) Nina – pati tai rangos, o man sako, reikė palikti kasas, gražiau. Kaip tu misli (‘manai’), Stasiau, gal jie pavydi, a?
357. – **Močia** tavi muš, kad nepareini (p. 267). ~ Močia tave muš, kad nepareini.
358. – **Stasiau, Stasiau**, ką tu šneki! (p. 268) ~ Stasiau, Stasiau, ką tu šneki!
359. – Va, **Brane**, jau beveik pilnas kašikas, ar užteks? (p. 268–269). ~ Va, Brone, jau beveik pilnas kašikas (‘krepšys’), ar užteks?
360. – A, pakaks, pakaks, **Stasiuk!** (p. 269) ~ O, pakaks, pakaks, Stasiuk!
361. – Nunešk, **Stasiau**, su kašiku batvinlapius ir iškratyk mažojaj daržinėlaj paršiokam (p. 269). ~ Nunešk, Stasiau, su kašiku (‘krepšiu’) batvinlapius ir iškratyk mažojoj daržinėlėj paršiokam (‘paršiokams’).
362. – **Rrruppuže**, dainuok! (p. 269)¹² ~ Rupūže, dainuok!
363. *Aš vyrs kaip pipirs...* (p. 269) ~ Aš vyras kaip pipiras...
364. – Ei, kelk, **tėvai!** (p. 270) ~ Ei, kelk (‘kelkis’), tėvai (‘tėve’)!
365. – Nu, **tėvai**, kelk! Nu, būk **vyras!** <...> Mattai, sa-akiau, neik karčiamon, matttai, **tėvai...** (p. 270) ~ Nu (‘na’), tėvai (‘tėve’), kelk (‘kelkis’)! Nu (‘na’), būk vyras! <...> Matai, sakiau, neik karčiamon (‘į smuklę’), matai, tėvai (‘tėve’)...
366. – Va <...> va, **merga** kaip ave-ela... (p. 270) ~ Va <...> va, merga kaip avelė...
367. – *Gerrrkim, bralaliai, ir aš gersiu* <...>... (p. 271)¹³ ~ Gerkim, broleliai, ir aš gersiu <...>...
368. – Aik nama tu... **klyviau!** (p. 272) ~ Eik namo tu... klyviau!
369. – <...> *a mana mergela*

¹² Autorinė rašyba – kartojamos *r* rodo girto žmogaus pyktį (plg. 6 išn.).

¹³ Autorinė rašyba – kartojamos raidės 362, 365, ir 367 pavyzdžiuose rodo tęsiamą intonaciją dainuojant.

- až visas graže-esne...* (p. 272) ~ <...> o mano mergelė / až ('už') visas gražesnė...
370. – Gėda, sakau, tikra gėda **studentui** šiteip... (p. 272) ~ Gėda, sakau, tikra gėda studentui šiteip ('šitaip')...
371. – **Tėvas** insitrauke, matai, karčiamon... (p. 272) ~ Tėvas insitraukė ('įsitraukė'), matai, karčiamon ('į smuklę')...
372. – Durnas **bobas**, kas jom darba (p. 273). ~ Durnos bobos, kas jom darbo.
373. – Ar ne mana **dėde** su **Paulium** pareja ūkaudami? (p. 273) ~ Ar ne mano dėdė su Pauliumi parėjo ūkaudami?
374. – Žiūrėk sava panoses, matai, **Silva**, ką tau **Brane** saka... (p. 273) ~ Žiūrėk savo panosės, matai, Silva, ką tau Bronė sako...
375. – Gerai, kad **Nina** teip šneka, gerai... (p. 273) ~ Gerai, kad Nina teip ('taip') šneka, gerai...
376. – ...**merga** kaip avela... (p. 274) ~ ...merga kaip avelė...
377. – Tai, Devuliau, gal ir visas **žmagaus** gyvenimas – tik sunkias naštas timpimas (p. 285). ~ Tai, Dievuliau, gal ir visas žmogaus gyvenimas – tik sunkios naštos tempimas.
378. – Tai ką – **ūkininku** pasdarysi, **Silva**? (p. 287) ~ Tai ką – ūkininku pasdarysi ('pasidarysi'), Silva?
379. – Šitaks **darbinykas** kaip tu, žinia, niekur nepražūsi (p. 287). ~ Šitoks darbininkas ('darbininkas') kaip tu, žinia, niekur nepražūsi.
380. – A tadu ženysias **dedien!** (p. 287) ~ O tada ženysiuos ('tuoksiuos'), dėdien[e]!
381. – Išeik su **Silvu** ir išklausk <...> (p. 288). ~ Išeik su Silva ir išklausk <...>.
382. – Tai ženysies, **Silva**, kai pirksi žemes? (p. 288) ~ Tai ženysies ('tuoksies'), Silva, kai pirksi žemės?
383. – Ar **merga** iš Prūdiškių? (p. 288) ~ Ar merga iš Prūdiškių?
384. – Aš žinau, tu ženysies **Jurgelionaičių** (p. 288). ~ Aš žinau, tu ženysies ('vesi') Jurgelionaičių ('Jurgelionytė').
385. – **Durniau** tu, **durniau!** (p. 288) ~ Durniau ('kvaily') tu, durniau ('kvaily')!
386. – Ar žinai, kokia gražiausia Prūdiškių **merga**? (p. 289) ~ Ar žinai, kokia gražiausia Prūdiškių merga?

387. – **Brane** (p. 289). ~ Bronė.
388. – Delta žinai, **varlėnai**, a? (p. 289) ~ Dėlta žinai, varlėnai (‘varlėne’), a?
389. – **Durniau** tu, **durniau!** **Pienburni** tu! (p. 290) ~ Durniau (‘kvaily’) tu, durniau (‘kvaily’)! Pienburni tu!
390. – Kaip manai, **Branyte**, ar priimtumai mani sava klatelan? (p. 300) ~ Kaip manai, Bronyte, ar priimtumei mane savo kletelen (‘į savo klėlelę’)?
391. – Kad aš **vyru** būčia, tai tik takias papirasus kūryčia (p. 306). ~ Kad aš vyru būčia (‘būčiau’), tai tik tokiuos (‘tokius’) papirosus kūryčia (‘rūkyčiau’).
392. – Ei, **Brane**, palauk, padainuosma! (p. 308) ~ Ei, Brone, palauk, padainuosma (‘padainuosime’)!
393. – **Braniut!** (p. 308) ~ Broniut[e]!
394. – Tugi, **Bran**, ar prijimsi klėtin? (p. 308) ~ Tu gi, Bron[e], ar priimsi klėtin (‘į klėtį’)?
395. – Duok, **Branyt**, visiems snukin <...>! (p. 308) ~ Duok, Bronyt[e], visiems snukin (‘į snukį’) <...>!
396. – Tai gal aisma ir mes, **Pauliau?** (p. 310) ~ Tai gal eisma (‘eisime’) ir mes, Pauliau?
397. – **Braniut, kvetkeli** mana... (p. 311) ~ Broniut[e], kvietkeli (‘gėlyte’) mano...
398. – **Gaspadine** užgirs. **Braniut...** (p. 311) ~ Gaspadinė (‘šeimininkė’) užgirs. Broniut[e]...
399. – Nepyk, **Braniut**. Neiškinčiau... (p. 313) ~ Nepyk, Broniut[e]. Neiškenčiau...
400. – **Mergiote** kitų pavasar mokslų pabaigia, visoke makėjimai (p. 314). ~ Mergiotė kitą pavasar (‘pavasari’) mokslą pabaigia, visokie mokėjimai.
401. – <...> vėl algas šeimynai makėk, nars tu **žmogus** ir persiplašk! (p. 314) ~ <...> vėl algas šeimynai mokėk, nors tu žmogus ir persiplėšk!
402. – Tai, **dedien**, kai **berna** tamstam tai ir neberaiktų... (p. 314) ~ Tai, dėdien[e], kai berno tamstom tai ir nebereiktų...
403. – Ką tu čia šneki, **vaikel!** <...> **Vitukas** gi da šlekšnas **darbinykas** (p. 314). ~ Ką tu čia šneki, vaikel[i]! <...> Vitukas gi da (‘dar’) šlekšnas darbinykas (‘darbininkas’).
404. – Žiemų aš apsiliuobt **Vitukui** padėč. <...> A dabar – kakiem sunkesniem darbam – būtų galma ir **padienį** pasisumdyt (p. 314). ~ Žiemą aš apsiliuobt Vitukui padėč (‘padėčiau’). <...> O

dabar – kokiems sunkesniems darbams) – būtų galima (‘galima’) ir padienį pasisamdyt.

405. – Gerai tu sakai, **vaikel**. <...> Ale ar nebūt gi tau par sunku, **Branyt**, a? (p. 314) ~ Gerai tu sakai, vaikel[i]. <...> Ale (‘bet’) ar nebūt (‘nebūtų’) gi tau par (‘per’) sunku, Bronyt[e], a?

406. – Kadu **padienį** prisdursma. Agi **Vitukas** vasarojų jau ir vienas beveik gali nukapot. <...> A kūlimui šiaip ar teip **žmonių** daugiau reikia... (p. 315) ~ Kada padienį prisdursme (‘prisdursime’). Ogi Vitukas vasarojų jau ir vienas beveik gali nukapot. <...> O kūlimui šiaip ar teip (‘taip’) žmonių daugiau reikia...

407. – Matai, **Silvuk** <...>, buvai geras **darbinykas** <...>. Esu **našla**, sunku man verstis, **mergiotį** mokyti, mokėstai visoki... (p. 315) ~ Matai, Silvuk <...>, buvai geras darbinykas (‘darbininkas’) <...>. Esu našlė, sunku man verstis, mergiotę mokyti, mokėstai (‘mokesčiai’) visoki (‘visokie’)...

408. – Jegu nebūtum **Sklėriuvėne**, tai snukį išdaužyč! (p. 315) ~ Jegu (‘jeigu’) nebūtum Sklėriuvienė, tai snukį išdaužyč (‘išdaužyčiau’)!

409. – Nu, nu, **Silva**, nerūstauk <...>. Žiūrėk, anais metais ir **Jurgelionis** palaide **berną** <...> (p. 315). ~ Nu (‘na’), nu (‘na’), Silva, nerūstauk <...>. Žiūrėk, anais metais ir Jurgelionis paleidė (‘paleido’) berną <...>.

410. – Visi jūs, **rupužes**, venon dūdon pučiat (p. 315). ~ Visi jūs, **rupūžės**, venon dūdon (‘į vieną dūdą’) pučiat.

411. – A kitas – tai **šuva**? <...> Vidury metų palaistų **berną**! (p. 315) ~ O kitas – tai šuva? <...> Vidury metų paleistų (‘paleisti’) berną!

412. – Tai, **Silvuk**, kalgi nesumdis (p. 316). ~ Tai, Silvuk, kolgi (‘kodėl gi’) nesamdis (‘nesamdys’).

413. – Nenuskriausiu, **Silva**, nebijok (p. 316). ~ Nenuskriausiu, Silva, nebijok.

414. – Palauk, **gyvate**, atsiskaitysma kadu gal gyvenimi! (p. 316) ~ Palauk, gyvate, atsiskaitysima (‘atsiskaitysime’) kada gal gyvenime!

415. – Kažna, **dedien**, aš narėč nama šiųvakar pareit. **Amilja** nebežeina <...> (p. 318). ~ Kažna (‘kažin’) dėdien[e], aš norėč (‘norėčiau’) namo šivakar pareit. Amilja (‘Emilija’) nebeužeina <...>.

416. – Tai aš ir ainu, **dedien** (p. 318). ~ Tai aš ir einu, dèdien[e].
417. – Ale tu pastaisei, **Branyt!** (p. 318) ~ Ale tu pastaisei (‘pasitaisei’), Bronyt[e]!
418. – Kas gi tamstai yr, **Dūdanien?** (p. 319) ~ Kas gi tamstai yra, Dūdonien[e]?
419. – Žinai gi – mana **senis!** Paprašiau pinigų, žiema atais, **vaikam** nar vienus kailiniokus intaisyčia... (p. 319) ~ Žinai gi – mano senis! Paprašiau pinigų, žiema ateis, vaikam (‘vaikams’) nor (‘nors’) vienus kailiniokus intaisyčiau (‘įtaisyčiau’)...
420. – Šūla **vaikai** žiemų <...> (p. 319). ~ Šūla vaikai žiemą <...>.
421. – Iš kur jūs žinojat, kad lauket **vaika?** (p. 319) ~ Iš kur jūs žinojot, kad laukèt **vaiko?**
422. – Va, ir **Brane** (p. 320). ~ Va, ir Bronė.
423. – Kad **tėvas** ir **motina** žinotų, tai, iš kapa atsikėlį, ataitu su pagaikščiu! (p. 321) ~ Kad tėvas ir motina žinotų, tai, iš kapo atsikėlę, ateitų su pagaikščiu!
424. – Išėini svieta, tai būk kaip **žmogus**. <...>, kad sarmatas **tevam** anam pasauly nedarytum! <...> Kad pirštais **žmones** nebadytų! (p. 321) ~ Išėini svieta (‘į pasaulį’), tai būk kaip žmogus. <...>, kad sarmatos tėvam (‘tėvams’) anam pasauly nedarytum! <...> Kad pirštais žmonės nebadytų!
425. – Visi **žmones** malūni tavi minėja. Anat jų, geras **praejūnas**: vienų **mergiotį** pa gegužynes vedžiojas, kitų, a dabar **našlai** kojas šilda. <...> Tegul ben viena **merga** pasiskundžia, kad nuskriaudei, tai aš tau parodysiu! (p. 322) ~ Visi žmonės malūne tave minėjo. Anot jų, geras praejūnas (‘perėjūnas’): vieną mergiotę po gegužines vedžiojas, kitą, o dabar našlei kojas šildo. <...> Tegul ben (‘bent’) viena merga pasiskundžia, kad nuskriaudei, tai aš tau parodysiu!
426. – Kad nelakstytum paskum **Čepuka ženiklį!** (p. 322) ~ Kad nelakstytum paskum Čepuko ženiklį (‘jaunikį’)!
427. – **Braniut!** (p. 324) ~ Broniut[e]!
428. – **Braniut!** (p. 324) ~ Broniut[e]!
429. – Tu, **judošiau!** (p. 325) ~ Tu, judošiau (‘bjaurybe’)!
430. – Ažu ką, **Branyt?** (p. 325) ~ Ažu (‘už’) ką, Bronyt[e]?
431. – Kur aisiu su **vaiku?** Kas mani **našlaitį** prijims? **Gaspadine** išvaris, **broliai** išvaris... Tai tu kaltas, **šėtonai** tu! (p. 325) ~ Kur eisiu su vaiku? Kas mane našlaitę priims? Gaspadinė (‘šeimininkė’) išvaris (‘išvarys’), broliai išvaris (‘išvarys’)... Tai tu kaltas, šėtonai tu!

432. – Galim ženyti, **Braniut**. <...> Aš **padieniais** dirbu, maž gausiu pre **meistrų**, daugiau aždირbsiu, pirksiu... (p. 325) ~ Galim ženyti (‘tuoktis’), Broniut[e]. <...> Aš padieniais dirbu, maž (‘gal’) gausiu prie meistrų, daugiau uždirbsiu, pirksiu...
433. – Ale būtų geriau, **žmones** nesužinat, tau geriau, **Branyt**... (p. 325) ~ Ale (‘bet’) būtų geriau, žmonės nesužinot (‘nesužinotų’), tau geriau, Bronyt[e]...
434. – Nenoriu nei **vaika**, nei tavį! (p. 325) ~ Nenoriu nei vaiko, nei tavę (‘tavęs’)!
435. – Yra tokia **boba** Rabliuos, pamiškėj gryčelį turi... <...> Tai ana išgyda **mergas** ir **bobas**... (p. 325–326) ~ Yra tokia boba Robliuos[e], pamiškėj gryčelę turi... Tai ana (‘ji’) išgydo mergas ir bobas...
436. – Ar ne **Čepaniene** jas pavarde? (p. 326) ~ Ar ne Čeponienė jos pavardė?
437. – Taigi, **Čepaniene** (p. 326). ~ Taigi, Čeponienė.
438. – Čia daugiau **mergų** kermašius (p. 327). ~ Čia daugiau mergų kermošius (‘mugė’).
439. – Ainu un **tatulį** (p. 328). ~ Einu an (‘pas’) tatulę (‘tetulę’).
440. – Mana **matute** tai ūlyčią gyvena (p. 329). ~ Mano motutė tai ūlyčioj (‘kaime’) gyvena.
441. – A mažir žinai, kur **Čepanienes** gryčia? (p. 329) ~ O maž (‘gal’) ir žinai, kur Čeponienės gryčia?
442. – Bankiek kaip ir **ragana**? <...> Taigi, ti **Čepaniene**... (p. 329) ~ Ben (‘bent’) kiek kaip ir ragana? <...> Taigi, tę (‘ten’) Čeponienė...
443. – Sėskis, būsi **viešnia** (p. 331). ~ Sėskis, būsi viešnia.
444. – Ainu un **tatulį**... (p. 331) ~ Einu an (‘pas’) tatulę (‘tetulę’)...
445. – Tai, sakai, un **tatulį** aini? (p. 331) ~ Tai, sakai, an (‘pas’) tatulę (‘tetulę’) eini?
446. – A kas gi jau tava **tatula** Rabliuos? (p. 332) ~ O kas gi jau tavo tatulė (‘tetulė’) Robliuos[e]?
447. – **Baltuškiene** (p. 332). ~ Baltuškienė.
448. – Katro, ar **Liudvikene**? (p. 332) ~ Katro (‘katroji’), ar Liudvikienė (‘Liudviko žmona’)?
449. – Tai tu, **mergiot**, man meluoji. <...> **Liudvikene** numire <...>. **Sūnus** ženotas, su pulku **vaikų** gyvena... (p. 332) ~ Tai tu, mergiot[e], man meluoji. <...> Liudvikienė (‘Liudviko žmona’) numirė <...>. Sūnus ženotas (‘vedęs’), su pulku vaikų gyvena...

450. – Tik mes tų kiemų vis da **tatulas** kiemu tebevadinam... (p. 332) ~ Tik mes tą kiemą vis da (‘dar’) tatulės (‘tetulės’) kiemu tebevadinam...
451. – **Dedien**, labai privargau ir išsigundau griausma, nebegaliu (p. 334). ~ Dėdien[e], labai privargau ir išsigandau griausmo, nebegaliu.
452. – Aik, **vaikel**, aik (p. 334). ~ Eik, vaikel[i], eik.
453. – Ir, **dedien**, nesakyk **Amiljai**, kad aš buvau išėjus (p. 334). ~ Ir, dėdien[e], nesakyk Amiljai (‘Emilijai’), kad aš buvau išėjus.
454. – Ir, **dedenyt**, neakyk **Amiljai** (p. 335). ~ Ir, dėdienyt[e], nesakyk Amiljai (‘Emilijai’).
455. – **Silvų** sustikau anądien ant kelio <...>, – tai klausė, kaip **Bronė**. Matai, **Bronyt**, yra kas tavim rūpinas...(p. 335) ~ Silvą sustikau (‘susitikau’) anądien ant kelio <...>, – tai klausė, kaip Bronė. Matai, Bronyt[e], yra kas tavim (‘tavimi’) rūpinas...
456. – Anas visadu apie **Branį** daires. Gal gi ne **kavaliarius**? (p. 335) ~ Anas (‘jis’) visada apie Bronę dairės. Galgi ne kavaliarius?
457. „A gal Dievas teip mani nubaus, kad nikdi **vaika** nebeturėsiu“ (p. 336). ~ „O gal Dievas teip (‘taip’) mane nubaus, kad nikdi (‘niekadosis’) vaiko nebeturėsiu“.
458. – Kad duosiu, tai duosiu **linkui** par nosį! (p. 338) ~ Kad duosiu, tai duosiu lenkui per nosį!
459. – **Braliuk** tu mana! (p. 338) ~ Broliuk tu mano!
460. – Ar tu, **tėvai**, grįžai? (p. 341) ~ Ar tu, tėvai, grįžai?
461. – Ar tamsta, **Džiugelien**? <...> Aš **bernioka** drabužius sukabinėju, išvedinau (p. 341). ~ Ar tamsta, Džiugelien[e]? <...> Aš bernioko drabužius sukabinėju, išvedinau.
462. – Čia aš, **dedien**. <...> **Gaspadine** siunte skieta <...>... (p. 341) ~ Čia aš, dėdien[e]. <...> Gaspadinė (‘šeiminikė’) siuntė skieto <...>...
463. – Gerai, **vaikel**, paduosiu. <...> A ką gi **Sklėriuvėne** dirba? (p. 341) ~ Gerai, vaikel[i], paduosiu. <...> O ką gi Sklėriuvienė dirba?
464. – Mažir padėt, **dedien**? (p. 341) ~ Maž (‘gal’) ir padėt, dėdien[e]?
465. – Taigi, prilaikyk, **vaikel**. Sunkus tas **Paviliuka** paltas (p. 341). ~ Taigi, prilaikyk, vaikel[i]. Sunkus tas Poviliuko paltas.
466. – Taigi ir mūsų **Jonų** pajeme... (p. 341) ~ Taigi ir mūsų Joną paėmė...

467. – Aikše, **Paviliuka** kambarėlį parodysiu <...>. A tų piešinių pripiešys pilna visokių, nei kaip **žmogui** pasakyt... (p. 342) ~ Eikše, Poviliuko kambarėlį parodysiu <...>. O tų piešinių pripiešęs pilna visokių, nei ('nė') kaip žmogui pasakyt...
468. – Čia tamsta – tai kaip iš akės traukta, **dedien** (p. 342). ~ Čia tamsta – tai kaip iš akies traukta, dèdien[e].
469. – Tas mūsų **vaikas** tai kad jau maliavoja gražiai (p. 343). ~ Tas mūsų vaikas tai kad jau maliavoja ('piešia') gražiai.
470. – Ale jau aisiu, **dedien**, ašsibuvau (p. 343). ~ Ale ('bet') jau eisiu, dèdien[e], užsibuvau.
471. – Gerai, **vaikel**. <...> Tai pasakyk očiū **Sklėriuvenei** ažu skietų (p. 343). ~ Gerai, vaikel[i]. Tai pasakyk ačiū Sklėriuvienei ažu ('už') skietą.
472. – Gerai, **dedien** (p. 344). ~ Gerai, dèdien[e].
473. – Su Dievu, **vaikel** <...>. (p. 344) ~ Su Dievu, vaikel[i] <...>.
474. – Ag ir tu, **Braniut**, kai pamisli, **našlaite**... (p. 344) ~ Ag ('ak') ir tu, Broniut[e], kai pamisli ('pamąstai'), našlaitė...
475. – Ova, tai aš **berniokui** parodysiu, pakeravosiu <...> (p. 349). Ova ('va'), tai aš berniokui parodysiu, pakeravosiu ('pareguliuosiu') <...>.
476. – Prakeikti **žmones** <...>! (p. 351) ~ Prakeikti žmonės <...>!
477. – **Vaikeli**, kas gi tau! (p. 351) ~ Vaikeli, kas gi tau!
478. – Ir gerai **gyvatei!** (p. 353) ~ Ir gerai gyvatei!
479. – Dabar prispaus **ūkinikus** <...> (p. 353). ~ Dabar prispaus ūkinikus ('ūkininkus') <...>.
480. „Ir gerai **velniam!**“ (p. 353) ~ „Ir gerai velniam ('velniams')!“
481. – Gal kadu prisraiks pavartot preš kakį **priešų**. Būkit **vyr'ai** ir klausykit įsakymų. <...> Tegyvuoja **Stalinas!** (p. 355) ~ Gal kada prisreiks ('prisireiks') pavartot prieš kokį priešą. Būkit vyrai ir klausykit įsakymų. <...> Tegyvuoja Stalinas!
482. – Neraše **raganas** ligi šiai dienai (p. 355). ~ Neraše raganos ligi šiai dienai ('šios dienos').
483. – Ar ne, **Amiliut?** (p. 359) ~ Ar ne, Amiliut[e] ('Emiliut')?
484. – Jūs, **Tamošiau**, žemes gausta! (p. 359) ~ Jūs, Tamošiau, žemės gausta ('gausite')!
485. – Ar te **ponai**, kur čia ataja? (p. 359) ~ Ar tie ponai, kur čia atėjo?

486. – Lygybę padaris, **Tamošiau**, ar nebus gerai? (p. 359) ~ Lygybę padaris (‘padarys’), Tamošiau, ar nebus gerai?
487. – A kas jų žada, tas – paskutinis **melagius** ir **žulikas** (p. 359). ~ O kas ją žada, tas – paskutinis melagius (‘melagis’) ir žulikas (‘sukčius’).
488. – Nu, nu, **Tamošiau**, teip nešnekėk (p. 359). ~ Nu (‘na’), nu (‘na’), Tamošiau, teip (‘taip’) nešnekėk.
489. – **Valdinikas**, mat... Kai jau **bernai** valdinikaut pradės, tokia ti ir valdžia bus <...>... (p. 359–360) ~ Valdinikas (‘valdininkas’) mat... Kai jau bernai valdinikaut (‘valdininkaut’) pradės, tokia tē (‘ten’) ir valdžia bus <...>...
490. – Pavydi **velnias**, a! (p. 360) ~ Pavydi velnias, a!
491. – Mažir jau **ruskis** kur ažudege atajįs... (p. 361) ~ Maž (‘gal’) ir jau ruskis (‘rusas’) kur uždegė atejęs (‘atėjęs’)...
492. <...> rimtai pasakė „sudieu, **vyr'ai**“ ir išėjo (p. 361). ~ <...>, rimtai pasakė „sudieu, vyr'ai“ ir išėjo (p. 361).
493. – Ar tu, **vaikel**, klieidi? (p. 362) ~ Ar tu, vaikel[i], klieidi?
494. – Klausyk, **moč**, <...>, ar nematei? (p. 362) ~ Klausyk, moč, <...>, ar nematei?
495. – Netarnauk svetimiem, **vaikel** (p. 363). Netarnauk svetimiem, vaikel[i].
496. – **Pavydnykai! Rupužes!** (p. 364) ~ Pavydnykai (‘pavyduoliai’)! Rupužės!
497. – **Braniut**, tu jau nebepagali <...> (p. 366). ~ Broniut[e], tu jau nebepagali (‘nebegali’) <...>.
498. – **Durnius!** (p. 368) ~ Durnius (‘kvailys’)!
499. – Palaukit, **vyr'ai**, bus sutvarkyta (p. 368). ~ Palaukit, vyr'ai, bus sutvarkyta.
500. – Jegu **razbainikas** išplėšia iš kitų ir man duoda, neraikia tokias davanas <...>. **Ruskis**, ne **lietuvis** (p. 369). ~ Jegu (‘jeigu’) razbainikas (‘plėšikas’) išplėšia iš kitų ir man duoda, nereikia tokios dovanos <...>. Ruskis (‘rusas’), ne lietuvis.
501. – Nūgi, **Balaišiai** gava žemes <...>... (p. 370). ~ Nūgi (‘Nagi’), Baleišiai gavo žemės <...>...

502. – Visa valdžias, **žmanių**. <...> mažir das žemes kur šmotų, gausiu paskalų triaboms ir sau – **ūkinikas** (p. 372). ~ Visa valdžios, žmonių. <...> maž ('gal') ir duos žemės kur šmotą ('gabalą'), gausiu paskolą triaboms ir sau – ūkinikas ('ūkininkas').
503. – **Silvuk**, mesk tu jas, mesk tas **ruskius** ir **žydus!** <...> Būk išvien su savais **žmanėm** (p. 372). ~ Silvuk, mesk tu juos, mesk tuos ruskius ('rusus') ir žydus! <...> Būk išvien su savais žmonėm ('žmonėmis').
504. – Tai viena, **Branyt?** (p. 373) ~ Tai viena, Bronyt[e]?
505. – Va, **Branyt**, tau šukas nupirkau (p. 373). ~ Va, Bronyt[e], tau šukas nupirkau.
506. – Jau ir to **ragana** atlervoja (p. 374). ~ Jau ir to ('toji') ragana atlervoja.
507. – A ka tau ana kliūva, kad **raganu** vadini? (p. 374) ~ O ko tau ana ('ji') kliūva, kad ragana vadini?
508. – **Gyvate!** (p. 374) ~ Gyvatė!
509. – O, ir **svečia** esama! (p. 374) ~ O, ir svečio esama!
510. – Tai ką, **Nina** mokslus, girdėjau, pabaigė? (p. 374) ~ Tai ką, Nina mokslus, girdėjau, pabaigė?
511. – Tiktai kažin, ar **buožių vaikai** begaus darba? (p. 374) ~ Tiktai kažin, ar buožių vaikai begaus darbo?
512. – Jegu jau take gauna tarnybas kaip tu, tai kaip nebegautų **žmones**, katre par metų metus mokslus aja? A kena **vaikai**, tai je – nekalti (p. 374–375). ~ Jegu ('jeigu') jau tokie gauna tarnybas kaip tu, tai kaip nebegautų žmonės, katrie par ('per') metų metus mokslus ejo ('ėjo')? O kieno vaikai, tai jie – nekalti.
513. – **Išnaudotaja vaikas** – ir pats **išnaudotajas** (p. 375). ~ Išnaudotojo vaikas – ir pats išnaudotojas.
514. – Aik ben, **pursliau!** (p. 375) ~ Eik ben ('bent'), pursliau!
515. – Priputai jau **atajūnų** malones! Savus **žmones** persekiasi? <...> **Silva, Silva**, nepades tau Dievas, kad svetimiems savuosius parduodi! (p. 375) ~ Priputai jau atėjūnų ('atėjūnų') malonės! Savus žmones persekiosi? Silva, Silva, nepadės tau Dievas, kad svetimiems ('svetimiems') savuosius parduodi!

516. – Ir tu da atsijimsi ažu mana skriaudas, ir tava **mergiote!** (p. 375) ~ Ir tu da (‘dar’) atsiimsi ažu (‘už’) mano skriaudas, ir tavo mergiotė!
517. – **Judošiau** tu! Pulk, draskyk, skųsk mani, kad ir nekaltų, dabar **šunų** valia! Bet nediršk liest mana **mergiotes!** (p. 375) ~ Judošiau (‘bjauryste’) tu! Pulk, draskyk, skųsk mane, kad ir nekaltą, dabar šunų valia! Bet nediršk liest mano mergiotės!
518. – Jegu tu padarysi ką bloga **dedienei** ir... <...> Ir **Ninai**, tai aš prisiekiu, kad pasakysiu, ką tu man padarei... (p. 376) ~ Jegu (‘jeigu’) tu padarysi ką bloga dėdienei ir... <...> Ir Ninai, tai aš prisiekiu, kad pasakysiu, ką tu man padarei...
519. – Nebijau, **Branyt** (p. 376). ~ Nebijau, Bronyt[e].
520. – Ar nieka bloga neatsitiks **dedienei**, ir... **Ninai**, ir **Vitukui?** (p. 376) ~ Ar nieko bloga neatsitiks dėdienei, ir... Ninai, ir Vitukui?
521. – **Dedien**, šiudei narėč benkiek pareit nama... (p. 377) ~ Dėdien[e], šiandei norėč (‘norėčiau’) ben (‘bent’) kiek pareit namo...
522. – Aik, **Branyt** (p. 377). ~ Eik, Bronyt[e].
523. – Kur aini, **Stasiuk?** (p. 378) ~ Kur eini, Stasiuk?
524. – **Moma** liepe druskas paskolint (p. 378). ~ Mama liepė druskos paskolint.
525. – Duok sava runkų, **Stasiau** (p. 378). ~ Duok savo ranką, Stasiau.
526. – Tegul **mergiote** gerai išsisilsi. Tu jas nevarinėk, da nesprogsti na darba, **nenabage** (p. 381). ~ Tegul mergiotė gerai išsisilsi (‘išsiilsi’). Tu jos nevarinėk, da (‘dar’) nesprogsti nuo darbo, ne nabagė (‘vargšė’).
527. – **Braniute** – **merga** kaip priguli, a man buvo kaip **untra dukte** (p. 382). ~ Broniutė – merga kaip priguli (‘kaip reikiant’), o man buvo kaip antra duktė.
528. – Kažna, a gaus gi **dediene** ką pasisumdyt? (p. 382) ~ Kažna (‘kažin’), a (‘ar’) gaus gi dėdienė ką pasisamdyt?
529. – **Šakalia Liudve** žadėja atait. **Močia** saka, kad jas **gaspadoriaus vaikai** iš miestų parvažiavį, saka, palicija jas tinai gauda, tai anys patys apsidirbsių, **Liudves** jiem kaip ir neberaikių (p. 382). ~ Šakalio Liudvė žadėjo ateit. Močia sako, kad jos gaspadoriaus (‘šeimininko’) vaikai iš miestų parvažiavę, sako, policija juos tenai gauda, tai anys (‘jie’) patys apsidirbsių, Liudvės jiem (‘jiems’) kaip ir nebereikią.

530. – Ar priijimsta, **Vituk**? (p. 382) ~ Ar priimsta (‘priimsite’), Vituk?
531. – A tu gi, **Brane**, kaip ubagas un švintoriaus! (p. 385) ~ O tu gi, Brone, kaip ubagas (‘elgeta’) an (‘ant’) švintoriaus!
532. – Pakal **Braniute** nepasveiks, nei nemislyk. <...> **Jonas** teip neskubja kaip tu pati (p. 390). ~ Pakol (‘kol’) Broniutė nepasveiks, nei (‘nė’) nemislyk (‘nemanyk’). <...> Jonas teip (‘taip’) neskubia (‘neskuba’) kaip tu pati.
533. – Matas gi, kad **Braniutei** ne slunktas <...> (p. 391). ~ Matos gi, kad Broniutei ne slanktas (‘uždegimas’) <...>.
534. – **Ruskių išpera** (p. 398). ~ Ruskių (‘rusų’) išpera.
535. – **Šuva pasalūnas** (p. 398). ~ Šuva pasalūnas.
536. – **Išdavikas** (p. 398). ~ Išdavikas.
537. – **Durnius paskutinis**, kad išeja prieš savus **žmones** (p. 398). ~ Durnius (‘kvailys’) paskutinis, kad išejo (‘išėjo’) prieš savus žmones (p. 398).
538. – **Brane** miega (p. 402). ~ Bronė miega.
539. – Tai **Balaišių** nieka nēr name? A **Braniute** miega? (p. 403) ~ Tai Baleišių nieko nēr namie? O Broniutė miega?
540. – Taigi **Braniute** (p. 403). ~ Taigi **Broniutė**.
541. – Tai galiu pasakyt kad ir pre **Balaišių. Braniute** nebeilgam (p. 404). ~ Tai galiu pasakyt kad ir prie Baleišių. Broniutė nebeilgam.
542. – Tu pati **sukatnike!** <...> tu **senmerge** ir susisukus kaip kimpine! (p. 404) ~ Tu pati **sukatnikė** (‘džiovininkė’)! <...> tu senmergė ir susisukus kaip kempinė!
543. – Yra **daktarų!** <...> Ir kas tau bėda, tu **buože** prakeikta! (p. 404–405) ~ Yra daktarų! <...> Ir kas tau bėda, tu buože prakeikta!
544. – Ar sopa kas, **Branyt**? (p. 407) ~ Ar sopa kas, Bronyt[e]?
545. – A kurgi **Amilja, vyrai?** (p. 407) ~ O kurgi Amilja (‘Emilija’), vyrai?
546. – **Vyrai** iš miška da neparvažiava. **Amilja** gal par **Čepukaičias...** (p. 407) ~ Vyrai iš miško dar neparvažiavo. Amilja (‘Emilija’) gal par (‘pas’) Čepukaičias (‘Čepukaites’).
547. – A kad raiktų, tai **Tamošius** nupirkt (p. 407). ~ O kad reiktų, tai Tamošius nupirkt (‘nupirktų’).

548. – Šitai **gyvatei** bus kaikadu sutrinta galva (p. 409). ~ Šitai gyvatei bus kai kada sutrinta galva.
549. – Neraikia kitiem bloga linkėt, **Silva** (p. 409). ~ Nereikia kitiem ('kitiems') bloga linkėt, Silva.
550. – Tvarkyk sava raikalus, **Silva** (p. 409–410). ~ Tvarkyk savo reikalus, Silva.
551. – Každna **Branisia** ar miega? (p. 411) ~ Každna Bronisia ('Broniutė') ar miega?
552. – Tai kas, tu vistiek būsi mana, ar ne, **Amil**? (p. 411) ~ Tai kas, tu vis tiek būsi mano, ar ne, Amil ('Emilija')?
553. – To **Brane**... (p. 411) ~ To ('toji') Bronė...
554. – Tai iškada **Braniutes** (p. 411). ~ Tai iškada ('gaila') Broniutės.
555. – A man irgi **gaspadines** raikia (p. 411). ~ O man irgi gospadinės ('šeimininkės') reikia.
556. – Negi priijmsi gultų, **Amiliut**, a? (p. 412) ~ Negi priimsi gultų ('gulti'), Amiliut[e] ('Emiliut'), a?
557. – Kad ne **Braniute**, neišvartytum! (p. 412) ~ Kad ne **Broniutė**, neišvartytum!
558. – Taigi, kad ne to **Brane**! (p. 412) ~ Taigi, kad ne to ('toji') Bronė!
559. – Še, **Amiliut**, išmazgok, tai gera (p. 413). ~ Še, Amiliut[e] ('Emiliut'), išmazgok, tai gera.
560. – Kas gi tau, **Stasiau**, ka taksai pasišiaušis? (p. 414) ~ Kas gi tau, Stasiau, ka ('kad') toksai pasišiaušęs?
561. – Ka čia pristojat pre **bernioka** kaip neprieteliai. (p. 414). ~ Ko čia pristojot prie bernioko kaip neprieteliai ('nebičiuliai').
562. – Kas yr, – **Stasiau**? (p. 414) ~ Kas yr, – Stasiau?
563. – **Moma** numire (p. 414). ~ Mama numirė.
564. – Tava **moma**? (p. 414) ~ Tavo mama?
565. – Cit, **Stasiuk**, neraudok! (p. 415) ~ Cit, Stasiuk, neraudok!
566. – **Stasiukas** saka, kad **Šakalene** numire. (p. 415) ~ Stasiukas sako, kad Šakalienė numirė.
567. – Ir ilgai gi to **mergiote** spavedojas! (p. 418) ~ Ir ilgai gi to ('toji') mergiotė spavedojas ('išpažįsta nuodėmes')!

568. – Jauna, da kaip ir **vaikas**, nepaspėja nei daug prigriešyt (p. 418). ~ Jauna, da (‘dar’) kaip ir vaikas, nepaspėjo nei (‘nė’) daug prigriešyt (‘nusidėt’).
569. – Tai dabar gyk, **Braniut** (p. 419). ~ Tai dabar gyk, Broniut[e].
570. – Nūgi, pa **kuniga** parvedima ir smertelni **ligonys** išgyja (p. 420). ~ Nūgi (‘nagi’), po kunigo parvedimo ir smertelni (‘mirtini’) ligonys (‘ligoniai’) išgyja.
571. – A **Kastute** ar raša? (p. 420) ~ O Kastutė ar rašo?
572. – **Vaikas** tai gražiai auga <...> (p. 420). ~ Vaikas tai gražiai auga <...>.
573. – **Branyt**, tegul veža tavi da un **daktarų** (p. 420). ~ Bronyt[e], tegul veža tave da (‘dar’) an (‘pas’) daktarą.
574. – Kų ti bemačis **daktarai** (p. 420). ~ Ką tę bemačys (‘begelbės’) daktarai.
575. – **Branyt**, kelkis, gana! (p. 420) ~ Bronyt[e], kelkis, gana!
576. – Ar ne, **Brane**? (p. 420) ~ Ar ne, Brone?
577. – Tai sergi, **Branyt**? (p. 420) ~ Tai sergi, Bronyt[e]?
578. – Sergu, **dedien** (p. 420). ~ Sergu, dėdien[e].
579. – Taigi **Paviliukas** atrašė, kad ženyjas (p. 421). ~ Taigi Poviliukas atrašė, kad ženyjas (‘veda’).
580. – Žinai gi, te mokyti – anys be veseljų, nei **tevų** nepakviečia (p. 421). ~ Žinai gi, tie mokyti – anys (‘jie’) be veseljų (‘vestuvių’), nei tėvų nepakviečia.
581. – **Povila** žmona (p. 421). ~ **Povilo** žmona.
582. – Esunt iš pates Kauna, **tevai** irgi mokyti, bagoti... (p. 421) ~ Esant[i] iš paties Kauno, tėvai irgi mokyti, bagoti (‘turtingi’)...
583. – Gerai, kad ne su **Nina**... (p. 421) ~ Gerai, kad ne su Nina...
584. – **Pečiūras Povilas** atvažiava (p. 427). ~ Pečiūros Povilas atvažiavo.
585. – Kad **Kiškyčia** su **Varlių Pumpučiu** ženyjas? (p. 427) ~ Kad **Kiškyčia** (‘Kiškytė’) su Varlių Pumpučiu ženyjas (‘tuokias’)?
586. – Saka, **žmones** veža (p. 427). ~ Sako, žmones veža.
587. – Kakias **žmones**! <...> Kalbi, **Paviliuk**, kaip iš kita svieta atajjįs! (p. 427) ~ Kokius žmones! <...> Kalbi, Poviliuk, kaip iš kito svieta (‘pasaulio’) atejęs (‘atėjęs’)!
588. – Palauk, **Amil**, duok jam pasakyt (p. 427). ~ Palauk, Amil (‘Emilija’), duok jam pasakyt.

589. – Saka, milicija visur važinėja, **žmones** raštavoja ir vežas. <...> Saka, **viršaitį** su **pačiu** ir visais **vaikais** pajeme, **makytajų** su **makytajieniu**, Ragelių dvara **ponų** su **poniu** ir **vaikais**. <...> tą **senį** su pulku **vaikų**, kur seniau valsčiaus **sargu** buvo, irgi pajėmį (p. 427–428). ~ Sako, milicija visur važinėja, žmones raštavoja (‘areštuoja’) ir vežas. <...> Sako, viršaitį su pačia ir visais vaikais paėmė, mokytoją su mokytojienia (‘mokytojiene’), Ragelių dvaro poną su ponia ir vaikais. <...> tą senį su pulku vaikų, kur seniau valsčiaus sargu buvo, irgi paėmę.
590. – Kam gi jiem reikia **žmanių**? (p. 428) ~ Kam gi jiem (‘jiems’) reikia žmonių?
591. – Nugi, privažiuoju pre **Jurgelionia**, tai kiemi trys vežimai stovi, a pre durų – **milicnikas** (p. 428). ~ Nugi (‘nagi’), privažiuoju prie Jurgelionio, tai kieme trys vežimai stovi, o prie durų – milicnikas (‘milicininkas’).
592. – Par **Jurgelionį!** (p. 428) ~ Par (‘pas’) Jurgelionį!
593. – A kaip gi **Braniute**? (p. 428) ~ O kaip gi Braniutė?
594. – Gal bėgt ir **Tamošiui** pasakyt? (p. 429) ~ Gal bėgt ir Tamošiui pasakyt?
595. – Man regis, kad **Povilas** išsimislįja. <...> Aisiu šindei un **Meginį**, tai pasklausinėsiu. **Pečiūriokai** kaikadu nušneka... (p. 429) ~ Man regis, kad Povilas išsimislįjo (‘išsigalvojo’). <...> Eisiu šiandiej (‘šiandien’) an (‘pas’) Mėginį, tai pasklausinėsiu (‘pasiklausinėsiu’). Pečiūriokai kai kada nušneka...
596. – A kurg dabar tas **žmones** des? Niaugi ir **Jurgelionis** išveš? Kaip mūsų **Jonų** – išvežė ir pa šiai dienai... (p. 429) ~ O kurg (‘kur gi’) dabar tuos žmones dės? Niaugi (‘nejaugi’) ir Jurgelionis išveš? Kaip mūsų Joną – išvežė ir po šiai dienai (‘iki šios dienos’)...
597. – Ar **Silva** nežadėja šindei atait? (p. 429) ~ Ar Silva nežadėjo šiandiej (‘šiandien’) ateit?
598. – Saka, ir **vaikus** pajeme. <...> Ale gerai tu sakai, **Marjon**, mažir anas melava. Paskui juoksis, **mergas** apgavįs (p. 429). ~ Sako, ir vaikus paėmė. <...> Ale (‘bet’) gerai tu sakai, Marjon[a], maž (‘gal’) ir anas (‘jis’) melavo. Paskui juoksis, mergas apgavęs.
599. – Ar da tik dabar **Povilas** nuvažiavo? (p. 429) ~ Ar da (‘dar’) tik dabar Povilas nuvažiavo?
600. – Milicija! **Vyrai!** (p. 430) ~ Milicija! Vyrai!
601. – Sveikas, **mergas!** <...> A kur **Žilvityčia**? (p. 431) ~ Sveikos, mergos! <...> O kur Žilvityčia (‘Žilvitytė’)?

602. – Ar ir un **Sklėriuvenį** važiuosta? (p. 431) ~ Ar ir an (‘pas’) Sklėriuvienę važiuosta (‘važiuosite’)?
603. – Aha, **gyvate!** (p. 431) ~ Aha, gyvatė!
604. – **Silva**, būk **žmogus!** (p. 431) ~ Silva, būk žmogus!
605. – Ar **Silvų** nušava? (p. 433) ~ Ar **Silvą** nušavo (‘nušovė’)?
606. – **Stasius** (p. 433). ~ Stasius.
607. – **Stasius...** (p. 433) ~ Stasius...
608. – Šiteip **žmogų** iš sava namų išvara <...>... (p. 434) ~ Šiteip (‘šitaip’) žmogų iš savo namų išvaro <...>...
609. – **Braniut!** (p. 434) ~ Broniut[e]!
610. – **Braniut**, ar ka reikia tau? (p. 434) ~ Broniut[e], ar ko reikia tau?